



**Bryssel, 14. huhtikuuta 2025
(OR. en)**

6881/25

**COARM 61
CFSP/PESC 408**

YHTEENVETO ASIAN KÄSITTELYSTÄ

Lähettilä: Neuvoston pääsihteeristö

Vastaanottaja: Valtuuskunnat

Asia: Sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksyttiin neuvoston yhteiseen kantaan 2008/944/YUTP liittyvä käyttäjän opas

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksyttiin neuvoston yhteiseen kantaan 2008/944/YUTP liittyvä päivitetty käyttäjän opas neuvoston 14. huhtikuuta 2025 hyväksymässä muodossa.

**SOTILASTEKNOLOGIAN JA PUOLUSTUSTARVIKKEIDEN VIENNIN VALVONTAA
KOSKEVIEN YHTEISTEN SÄÄNTÖJEN MÄÄRITTÄMISESTÄ HYVÄKSYTTYYN
NEUVOSTON YHTEISEEN KANTAAN 2008/944/YUTP (SELLAISENA KUIN SE ON
MUUTETTUNA NEUVOSTON PÄÄTÖKSELLÄ (YUTP) 2025/779) LIITTYVÄ
KÄYTTÄJÄN OPAS**

SISÄLLYSLUETTELO

SAATE.....	6
LUKU 1 – LUVANMYÖNTÄMISKÄYTÄNTEET	7
1 jakso: Loppukäyttö/loppukäyttjäasiakirjoja koskevat parhaat käytänteet.....	7
2 jakso: Liittämistä ja jälleenvientiä koskevien hakemusten arviointi.....	10
3 jakso: Jälkitarkastus (<i>a posteriori</i>): asiakirjojen tarkastaminen kansallisessa toimipaikassa, toimituksen jälkeinen todentaminen	11
4 jakso: Valvonnanalaitsten tarvikkeiden vienti humanitaarisiin tarkoituksiin	12
5 jakso: Määritelmät.....	13
LUKU 2 – PERUSTEITA KOSKEVAT OHJEET.....	15
Johdanto.....	15
1 jakso: Perusteen 1 tulkintaa koskevat parhaat käytänteet	16
LIITE 1 (luku 2, 1 jakso)	33
2 jakso: Perusteen 2 tulkintaa koskevat parhaat käytänteet	34
LIITE I (luku 2, 2 jakso)	48
LIITE II (luku 2, 2 jakso).....	49
LIITE III (luku 2, 2 jakso)	51
LIITE IV (luku 2, 2 jakso).....	52
LIITE V (luku 2, 2 jakso)	54
LIITE VI (luku 2, 2 jakso).....	57
LIITE VII (luku 2, 2 jakso)	58

3 jakso: Perusteen 3 tulkintaa koskevat parhaat käytänteet	63
LIITE I (luku 2, 3 jakso)	67
4 jakso: Perusteen 4 tulkintaa koskevat parhaat käytänteet	68
LIITE I (luku 2, 4 jakso)	75
5 jakso: Perusteen 5 tulkintaa koskevat parhaat käytänteet	76
LIITE I (luku 2, 5 jakso)	84
6 jakso: Perusteen 6 tulkintaa koskevat parhaat käytänteet	85
LIITE I (luku 2, 6 jakso)	94
LIITE II (luku 2, 6 jakso)	95
LIITE III (luku 2, 6 jakso)	96
7 jakso: Perusteen 7 tulkintaa koskevat parhaat käytänteet	97
LIITE I (luku 2, 7 jakso)	108
8 jakso: Perusteen 8 tulkintaa koskevat parhaat käytänteet	113
Liite A (luku 2, 8 jakso)	119
Liite B (luku 2, 8 jakso)	120
LUKU 3 – AVOIMUUS	122
1 jakso: Vaatimukset tietojen toimittamisesta EU:n vuosikertomusta varten	122
2 jakso: Hakutoiminnolla varustettu verkkotietokanta	124
3 jakso: Jäsenvaltioiden kertomukset ja julkiset tiedot sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennistä	125

LUKU 4 – EU:N YHTEINEN PUOLUSTUSTARVIKELUETTELO	126
LUKU 5 – JÄSENVALTIOIDEN VÄLINEN TIEDONVAIHTO	127
1 jakso: Epäämisilmoitukset ja neuvottelut.....	127
2 jakso: Lisätietojen vaihto	130
LUKU 6 – PERIAATTEET JA MEKANISMIT, JOILLA HELPOTETAAN EU:SSA TUOTETTUIJEN SOTILASTEKNOLOGIAN JA PUOLUSTUSTARVIKKEIDEN VIENTIÄ	132
Johdanto.....	132
1 jakso: Ohjaava periaate.....	133
2 jakso: Välineistö yhteisten tuotteiden vientivalvonnan helpottamiseksi	135

SAATE

Kaikki jäsenvaltiot ovat päättäneet noudattaa sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksyttyä neuvoston yhteistä kantaa 2008/944/YUTP, kun ne arvioivat yhteiseen puolustustarvikeluetteloon kuuluvien tarvikkeiden vientilupahakemuksia. Yhteisellä kannalla pyritään myös parantamaan jäsenvaltioiden välistä tietojenvaihtoa ja lisäämään jäsenvaltioiden keskinäistä tietämystä toistensa vientivalvontapolitiikoista.

Käyttäjän opas on tarkoitettu auttamaan jäsenvaltioita yhteisen kannan soveltamisessa. Se ei kuitenkaan millään tavoin korvaa yhteistä kantaa, vaan siinä esitetään yhteenveto sovituista ohjeista yhteisen kannan perusteiden tulkitsemiseksi ja sen artiklojen soveltamiseksi. Se on tarkoitettu ensisijaisesti vientilupia myöntävien virkamiesten käyttöön.

Käyttäjän opas saatetaan säännöllisesti ajan tasalle. Uusin versio on [Euroopan ulkosuhdehallinnon verkkosivustolla](#).

LUKU 1 – LUVANMYÖNTÄMISKÄYTÄNTEET

1 jakso: Loppukäyttö/loppukäyttäjääsiakirjoja koskevat parhaat käytänteet

- 1.1 Jos jäsenvaltio edellyttää EU:n yhteiseen puolustustarvikeluetteloon kuuluvien tarvikkeiden viennin yhteydessä loppukäyttö/loppukäyttäjääsiakirjaa, kyseisessä asiakirjassa olisi esitettävä tietyt yhteiset perustiedot. Jäsenvaltio voi harkintansa mukaan edellyttää myös eräiden muiden tietojen sisällyttämistä kyseiseen asiakirjaan.
- 1.2 Loppukäyttö/loppukäyttäjääsiakirjassa olisi oltava vähintään seuraavat tiedot:
- viejän tiedot (vähintään nimi, osoite ja toiminimi);
 - loppukäyttäjän tiedot (vähintään nimi, osoite ja toiminimi). Jos kyseessä on vientitoimitus yritykselle, joka myy tarvikkeet edelleen paikallisilla markkinoilla, kyseinen yritys katsotaan loppukäyttäjäksi;
 - lopullinen määrämaa;
 - kuvaus vietävistä tarvikkeista (tyyppi, ominaisuudet) tai maininta lopullisen määrämään viranomaisten kanssa tehdyn sopimuksen numerosta tai sopimuksessa tarkoitetun tilauksen numerosta;
 - vietävien tarvikkeiden määrä ja/tai arvo;
 - loppukäyttäjän ja tarpeen mukaan sertifiointiviranomaisen allekirjoitus, nimi ja asema;
 - loppukäyttäjätodistuksen päivämäärä;
 - tarvittaessa loppukäyttöä ja/tai jälleenviennin kieltämistä koskeva lauseke;
 - tarvikkeiden loppukäyttöä koskeva ilmoitus;
 - tarvittaessa sitoumus siitä, että vietäviä tarvikkeita ei käytetä muihin kuin ilmoitettuihin tarkoituksiin;
 - tarvittaessa sitoumus siitä, että tarvikkeita ei käytetä kemiallisten, biologisten tai ydinaseiden kehittämiseen, tuotantoon tai käyttöön taikka tällaisten aseiden maaliinsaattamiseen käytettäviin ohjuksiin.

1.3 Jäsenvaltio voi harkintansa mukaan edellyttää muun muassa seuraavia asioita:

- sitoumus siitä, että
 - tarvikkeiden loppukäyttö on siviilikäyttöä,
 - tarvikkeet liitetään toisiin tuotteisiin,
 - tarvikkeet jälleenviedään tiettyyn maahan;
- lauseke, jolla kielletään loppukäyttäjätodistuksen kattamien tarvikkeiden jälleenvienti. Tällaisessa lausekkeessa voisi olla muun muassa
 - yksinkertainen jälleenvientikielto,
 - määräys siitä, että jälleenviennin edellytyksenä on alkuperäisen viejään viranomaisten kirjallinen suostumus,
 - määräys siitä, että jälleenvienti on sallittua ilman viejään viranomaisten ennalta antamaa lupaa tiettyihin loppukäyttäjätodistuksessa mainittuihin maihin,
 - lopullisen vastaanottajan / loppukäyttäjän sitoumus siitä, että vietyjä tarvikkeita ei siirretä edelleen luvattomalle sisäiselle loppukäyttäjälle;
- tarvittaessa välittäjän täydelliset tiedot;
- jos tarvikkeiden lopullisen määrään hallitus antaa loppukäyttäjätodistuksen, viejään viranomaiset vahvistavat todistuksen, jotta allekirjoitus ja allekirjoittajan toimivalta tehdä sitoumuksia maansa hallituksen puolesta voidaan tarkistaa; lopullisen vastaanottajan sitoumus toimittaa viejään pyynnöstä maahantuontitodistus;
- sitoumus siitä, että tavaroita käytetään ainoastaan kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa ja ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden sopimuksissa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti;
- lopullisen vastaanottajan / loppukäyttäjän suostumus paikan päällä tehtävän tarkastuksen sallimiseen;
- jos myöntäjä on viranomainen, yksilöivä todistuksen/lausunnon numero;
- loppukäyttäjän vakuutukset, jotka osoittavat sen kyvyn hallinnoida aseita ja ampumatarvikkeita turvallisesti ja luotettavasti, mukaan lukien sen kyky hallinnoida turvallisesti ja luotettavasti varastoja, joihin tavarat varastoidaan;
- jos myöntäjä on viranomainen, yksilöivä todistuksen/lausunnon numero.

Loppukäytön ja loppukäyttäjien valvonta, mukaan lukien loppukäyttäjätodistuksen vaatiminen, on välttämätöntä arvioitaessa ja seurattaessa EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa olevien tarvikkeiden vientiä. Tätä valvontaa suorittaessaan jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon jo olemassa olevat parhaat käytänteet, jotka koskevat loppukäytön ja loppukäyttäjien valvontaa sekä loppukäyttajaasiakirjoja, erityisesti seuraavat asiakirjat:

Euroopan unioni

- Neuvoston päätös (YUTP) 2021/38, annettu 15 päivänä tammikuuta 2021, loppukäyttäjätodistusten osatekijöitä koskevasta yhteisestä lähestymistavasta pienaseiden ja kevyiden aseiden sekä niiden ampumatarvikkeiden viennin yhteydessä

Wassenaarin järjestely

- End-Use Assurances Commonly Used – Consolidated Indicative List (hyväksytty vuoden 1999 täysistunnossa; muutettu vuoden 2005 täysistunnossa)
- Introduction to End User/End Use Controls for Exports of Military-List Equipment (hyväksytty täysistunnossa 3. heinäkuuta 2014)

Etyj

- Handbook of Best Practices on SALW
- Standard Elements of End-User Certificates and Verification Procedures for SALW Exports
- Template for End User Certificates for Small Arms and Light Weapons

2 jakso: Liittämistä ja jälleenvientiä koskevien hakemusten arviointi

- 2.1 Jäsenvaltiot soveltavat yhteistä kantaa täysimääräisesti kaikkiin lupahakemuksiin, mukaan lukien lupahakemukset, jotka koskevat jälleenvietäviin tuotteisiin liitettäviksi tarkoitettuja tarvikkeita. Tällaisia hakemuksia arvioidessaan ne kuitenkin ottavat huomioon muun muassa seuraavat seikat:
- i) vientivalvontapolitiikat ja vientivalvontajärjestelmän tehokkuus maassa, jossa tarvikkeet liitetään tuotteisiin;
 - ii) jäsenvaltion ja kyseisen maan puolustus- ja turvallisuusalan suhteiden merkittävyys;
 - iii) tarvikkeiden tärkeys ja merkitys suhteessa tuotteisiin, joihin ne liitetään, ja suhteessa lopullisten tuotteiden loppukäyttöön, joka voi muodostua huolenaiheeksi;
 - iv) ovatko tarvikkeet tai niiden merkittävät osat helposti poistettavissa tuotteista, joihin ne on liitetty;
 - v) pysyvä yhteisö, jolle tarvikkeet viedään.

3 jakso: Jälkitarkastus (*a posteriori*): asiakirjojen tarkastaminen kansallisessa toimipaikassa, toimituksen jälkeinen todentaminen

- 3.1 Vaikka yhteisen kannan perusteissa painotetaan edelleen lupamenettelyä edeltävää valvontavaihetta, asiakirjojen todentaminen tai toimituksen jälkeinen valvonta voivat olla kansallista asevientivalvontapolitiikkaa täydentävä väline.

Toimituksen jälkeiset toimenpiteet, kuten paikan päällä suoritettavat tarkastukset, ovat hyödyllisiä välineitä ehkäistäessä tarkoituksenvastaisia siirtoja vastaanottajamaassa tai jälleenvientiä epäsuotavissa olosuhteissa. Näitä ovat myös asiakirjojen todentaminen ja todistusten varmentaminen.

Kaikki nämä välineet voivat auttaa saavuttamaan ajan mittaan jäljitettävyyden valmistajan ja viedyn materiaalin loppukäyttäjän välillä, jotta voidaan mahdollisuuksien mukaan välttää tai havaita tarkoituksenvastaiset siirrot, ei-toivottu käyttö, laiton kauppa tai valvonta-asiakirjoissa vahvistettujen takeiden noudattamatta jättäminen. Kahdenvälisten suhteiden ja suvereniteetin kokonaisvaltainen huomioon ottaminen on olennaisen tärkeää, ja kaikki ehdotetut toimet toteutetaan aina tuojavaltion viranomaisten suostumuksella ja yhteistyössä niiden kanssa.

Tätä varten loppukäyttäjätodistukseen voisi yhteisen kannan 5 artiklan perusteella sisällyttää vientivalvontalausekkeen, jonka mukaan tuojamaan viranomaiset sitoutuvat määrittämään kansallisten vientivalvontaviranomaisten kanssa todentamis- ja seurantamekanismin, joka mahdollistaa vietyjen tarvikkeiden jälkitarkastuksen.

Jäsenvaltioiden olisi toimituksen jälkeisiä toimenpiteitä suunnitellessaan ja soveltaessaan otettava huomioon kyseisiä toimenpiteitä koskevat nykyiset hyvät käytännöt.

Jotta saatavilla olevia tietoja voitaisiin jakaa vapaaehtoiselta pohjalta, toimituksen jälkeisiä toimenpiteitä toteuttavia jäsenvaltioita pyydetään ilmoittamaan kumppaneilleen tällä alalla saamistaan kokemuksista ja toimituksen jälkeisten toimenpiteiden yhteydessä kertyneistä yleisesti kiinnostavista tiedoista.

- 4.1 Jäsenvaltiot voivat joissakin tilanteissa harkita EU:n yhteiseen puolustustarvikeluetteloon kuuluvien tarvikkeiden viennin sallimista humanitaarisiin tarkoituksiin, vaikka vientilupa voitaisiin muutoin evätä yhteisen kannan 2 artiklassa määriteltyjen perusteiden nojalla. Konflikteista toipuvilla alueilla voidaan tietyillä tarvikkeilla myötävaikuttaa merkittävästi siviiliväestön turvallisuuteen ja talouden jälleenrakennukseen. Tällainen vienti ei välttämättä ole ristiriidassa yhteisessä kannassa määriteltyjen perusteiden kanssa. Tällaista kuten kaikkea muutakin vientiä arvioidaan tapauskohtaisesti. Jäsenvaltiot vaativat asianmukaiset takeet, joilla estetään kyseisten tarvikkeiden käyttö väärin tarkoituksiin, ja tarvittaessa vaativat niiden palauttamista.

5 jakso: Määritelmät

Yhteisessä kannassa sovelletaan seuraavia määritelmiä:

- 'Kauttakululla' tarkoitetaan tilannetta, jossa tavarat (puolustustarvikkeet) pelkästään kulkevat jäsenvaltion alueen läpi.
- 'Uudelleenlastauksella' tarkoitetaan kauttakulkua, joka käsittää tavaroiden purkamisen ne maahan tuoneesta kuljetusvälineestä ja niiden uudelleen lastauksen (yleensä) toiseen kuljetusvälineeseen, jolla ne viedään maasta.
- Yhteisen kannan 2003/468/YUTP 2 artiklan määritelmän mukaisesti 'välitystoiminnalla' tarkoitetaan sellaisten henkilöiden ja yhteisöjen harjoittamia toimia:
 - i. jotka neuvottelevat sellaisista liiketoimista tai järjestelevät sellaisia liiketoimia, joihin saattaa liittyä Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa olevien tuotteiden siirto jostakin kolmannesta maasta mihin tahansa muuhun kolmanteen maahan, tai
 - ii. jotka myyvät tai ostavat tällaisia tuotteita taikka järjestelevät omistuksessaan olevien tällaisten tuotteiden siirtoa jostakin kolmannesta maasta mihin tahansa muuhun kolmanteen maahan.
- 'Vientiluvalla' tarkoitetaan virallista lupaa, jonka kansallinen lupaviranomainen myöntää puolustustarvikkeiden tilapäistä tai lopullista vientiä tai siirtoa varten. Vientilupia ovat:
 - i. varsinaista maastavientiä koskevat luvat, myös puolustustarvikkeiden lisensoitua valmistusta varten;
 - ii. välitysluvat;
 - iii. kauttakulkua tai uudelleenlastausta koskevat luvat;
 - iv. ohjelmistojen ja teknologian aineettomia siirtoja sähköisin keinoin, faksilla tai puhelimitse koskevat luvat.

Koska jäsenvaltioiden kansalliset lupaviranomaiset soveltavat hyvin erilaisia menettelyjä käsitellessään hakemuksia, tietojenvaihtoa koskevat velvoitteet (esim. epäamisilmoitukset) olisi tarvittaessa täytettävä lupamenettelyä edeltävässä vaiheessa, esimerkiksi tilapäisiä lupia ja markkinointitoimia tai sopimusneuvotteluja varten. Jäsenvaltioiden lainsäädännössä säädetään tapauksista, joissa vientilupa tarvitaan.

- 'Kannustamisella uudelleenarviointiin' tarkoitetaan, että kutakin jäsenvaltiota kannustetaan arvioimaan EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa olevien tuotteiden vientilupia uudelleen niiden myöntämisen jälkeen, jos ne saavat uutta merkityksellistä tietoa käyttöönsä. Jäsenvaltiot voivat päättää kyseisten lupien uudelleenarvioinnista ottaen huomioon uudet asiaankuuluvat tiedot EU:n yhteiseen puolustustarvikeluetteloön kuuluvien tarvikkeiden erityisestä määräpaikasta tai vientiin osallistuvasta osapuolesta. Tämä ei vaikuta sen velvoitteisiin ja sitoumuksiin, jotka koskevat Yhdistyneiden kansakuntien, Euroopan unionin ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön hyväksymien asevientikieltojen tai rajoittavien toimenpiteiden täytäntöönpanoa tai muiden kansainvälisten sitoumusten tai perussopimuksiin perustuvien velvoitteiden noudattamista tai kansallista lainsäädäntöä, jolla kyseisestä uudelleenarvioinnista tehdään pakollista.
- 'Vastaanottajamaa', 'lopullinen määrämaa' ja 'ostajamaa': kyseiset käyttäjän oppaan termit olisi tulkittava yhteisen kannan 2 artiklassa säädettyjen erityisten perusteiden yhteydessä ja niiden tavoitteiden pohjalta.

LUKU 2 – PERUSTEITA KOSKEVAT OHJEET

Johdanto

Parhaiden käytänteiden tarkoituksena on lisätä yhdenmukaisuutta jäsenvaltioiden välillä niiden soveltaessa yhteisen kannan 2008/944/YUTP 2 artiklassa määriteltyjä perusteita esittämällä tekijöitä, jotka on otettava huomioon vientilupahakemuksia arvioitaessa. Ne on tarkoitettu perusteiden tulkintaa koskeviksi yhteisiksi parhaiksi käytänteiksi pikemmin kuin toimintaohjeiksi. Tapauskohtainen ratkaisu on edelleen prosessin olennainen osa, ja jäsenvaltioilla on täysi oikeus soveltaa omia tulkintojaan. Parhaat käytänteet on tarkoitettu vientilupia myöntävien virkamiesten sekä muiden hallinnon osastojen ja virastojen virkamiesten käyttöön, joiden asiantuntemusta muun muassa alueellisissa, oikeudellisissa (esim. ihmisoikeuksia koskeva oikeus, kansainvälinen julkisoikeus), teknisissä sekä turvallisuus- ja sotilasasioihin liittyvissä kysymyksissä olisi käytettävä hyväksi päätöksentekoprosessissa.

Parhaat käytänteet päivitetään säännöllisesti tai yhden tai useamman jäsenvaltion pyynnöstä tai yhteisen kannan 2008/944/YUTP 2 artiklassa määriteltyjen perusteiden sanamuotoon mahdollisesti tehtävien muutosten johdosta.

Perusteen 1 soveltaminen

- 1.1 Yhteistä kantaa 2008/944/YUTP sovelletaan jäsenvaltioiden kaikkeen vientiin, joka koskee sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita, sekä kaksikäyttötuotteisiin yhteisen kannan 6 artiklassa säädetyn mukaisesti. Perustetta 1 sovelletaan näin ollen lähtökohtaisesti kaikkiin vastaanottajamaihin erotuksetta. Parhaat käytänteet noudattavat kuitenkin periaatetta, jonka mukaan perustetta 1 on tarkasteltava huolellisesti, jos jäsenvaltiot ovat tai EU kokonaisuudessaan on vaarassa rikkoa kansainvälisiä sitoumuksiaan tai velvoitteitaan.

Perusteen 1 tarkoituksena on varmistaa erityisesti, että YK:n, EU:n ja Etyjin määäämiä pakotteita tai rajoittavia toimenpiteitä taikka asesulkusopimuksia ja muita aseriisuntasopimuksia sekä muita kansainvälisiä velvoitteita ja sitoumuksia noudatetaan. Kaikki vientiluvat olisi arvioitava tapauskohtaisesti, ja perustetta 1 olisi tarkasteltava, jos epäillään yhteensopimattomuutta kansainvälisten sitoumusten tai velvoitteiden kanssa.

- 1.2 **Tietolähteet:** Tietoja kansainvälisten sitoumusten tai velvoitteiden rikkomisen riskistä pyydetään ensin niiltä ulkoasiainhallinnon virkamiehiltä, jotka käsittelevät kyseistä maata ja sitä koskevia asesulku-, aseriisunta- tai asevientivalvontasopimuksia. Yhtä suositeltavia ovat lausunnot jäsenvaltioiden diplomaattiedustustoilta ja muilta valtionhallinnon yksiköiltä, mukaan lukien tiedustelulähteet.

EU:n yhteinen tietolähteistö sisältää EU:n edustustojen päälliköiden raportteja, EU:n epäämisiä koskevan tietokannan sekä EU:n neuvoston päätelmiä ja julkilausumia, jotka koskevat asianomaisia maita tai turvallisuuskysymyksiä. EUH päivittää säännöllisesti luetteloa rajoittavista toimenpiteistä, asevientikiellot mukaan lukien, ja luetteloon voi tutustua tavanomaisia tietojärjestelmiä käyttäen. EU:n asesulkupolitiikan yleiset suuntaviivat ovat joukkotuhoaseiden leviämisen vastaisessa EU:n strategiassa ja kahdenvälisten sopimusten asesulkulausekkeissa.

Yhdistyneiltä kansakunnilta ja muilta asiaankuuluvilta järjestöiltä, kuten Kansainväliseltä atomienergiajärjestöltä (IAEA) ja Kemiallisten aseiden kieltojärjestöltä (OPCW), saatavista tiedoista olisi apua määriteltäessä erityistä kansainvälistä järjestelyä tai sopimusta koskevia vaatimuksia sekä tutkittaessa, mikä vastaanottajamaan politiikka kyseisessä asiassa on.

Tätä jaksoa koskevassa liitteessä 1 on keskeisten internetsivustojen luettelo.

Ratkaisussa huomioon otettavat asiat

1.3 Perusteen 1 mukaan maastavientilupa on evättävä, jos sen myöntäminen olisi ristiriidassa jäsenvaltioiden kansainvälisten velvoitteiden ja sitoumusten kanssa, mukaan lukien seuraavat:

- a) jäsenvaltioiden velvoitteet ja sitoumukset, jotka koskevat Yhdistyneiden Kansakuntien, Euroopan unionin sekä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön määräämien asevientikieltojen täytäntöönpanoa;

Jäsenvaltioiden olisi verrattava viennin ilmoitettua tai todennäköistä määränpäättä ja loppukäyttäjän sijaintipaikkaa YK:n, EU:n ja Etyjin täytäntöönpanemiin asevientikieltoihin. Koska luetteloa asevientikiellon alaisista maista, muista kuin valtiollisista yhteisöistä ja henkilöistä (kuten terroristiryhmistä ja yksittäisistä terroristeista) muutetaan jatkuvasti, olisi tilanteen muutokset otettava ehdottomasti huomioon.

Niissä maissa, muissa kuin valtiollisissa yhteisöissä ja henkilöissä, joihin YK:n, EU:n ja Etyjin pakotteet kohdistuvat, on pitkälti päällekkäisyyttä. Kuitenkin niiden (sekä kaksikäyttö- että sotilastarkoituksiin tarkoitettujen) tuotteiden luettelo, jotka ovat usean samaan loppukäyttäjään kohdistuvan asevientikiellon alaisia, voi vaihdella ja asetetut rajoitukset voivat olla joko pakollisia tai ei-pakollisia. Jotta varmistettaisiin EU:n yhtenäinen tulkinta oikeudellisesti sitovien YK:n pakotteiden soveltamisalasta, asiaankuuluvat YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat sisällytetään EU-oikeuteen neuvoston päätöksen ja tarvittaessa neuvoston asetuksen muodossa. Jos pakollisten YK:n pakotteiden tulkinnassa on epäselvyyksiä, olisi tutkittava EU:n pakoteluetteloita. Oikeudellisesti sitomattomien YK:n ja Etyjin pakotteiden osalta tulkinta kuuluu jäsenvaltioille.

Asekauppasopimuksen osapuolina olevien valtioiden konferenssien säännöstössä annetaan vapaaehtoista ohjausta ja tukea asekauppasopimuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoa varten. Kyseisessä kohdassa kielletään tavanomaisten aseiden ja niissä käytettävien ampumatarvikkeiden sekä niiden osien ja komponenttien kansainväliset siirrot yhteisöille, joihin sovelletaan YK:n asevientikieltoja.

Kun jäsenvaltiot tekevät luvan myöntämistä koskevan ratkaisunsa, niiden olisi noudatettava tiukimpia sitovia tai niihin sovellettavia rajoituksia, jotta ne välttäisivät ristiriidan kansainvälisten velvoitteidensa kanssa.

- b) Jäsenvaltioiden velvoitteet, jotka johtuvat ydinaseiden leviämisen estämisestä koskevasta sopimuksesta, biologisten ja toksiniaseiden kieltosopimuksesta ja kemiallisten aseiden kieltosopimuksesta

SOPIMUS YDINASEIDEN LEVIÄMISEN ESTÄMISESTÄ (NPT)

Ydinsulkusopimus (NPT) on oikeudellisesti sitova sopimus. Siinä tunnustetaan osapuolina olevien valtioiden oikeus osallistua mahdollisimman täydelliseen laitteiden ja materiaalien sekä niitä koskevien tietojen vaihtoon ydinvoiman rauhanomaista käyttöä varten. Ydinsulkusopimuksen 1 artiklassa kuitenkin asetetaan ydinasevaltioille velvoite olla siirtämättä millekään vastaanottajalle ydinaseita tai muita ydinräjähteitä. Ydinsulkusopimuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan ydinasevaltiot ja ydinaseettomat valtiot sitoutuvat olemaan toimittamatta lähtöainetta tai erityistä halkeamiskelpoista ainetta tai laitteita tai aineita, jotka on erityisesti suunniteltu tai valmistettu erityisen halkeamiskelpoisen aineen käsittelyprosessia, käyttöä tai tuotantoa varten, millekään ydinaseettomalle valtiolle rauhanomaisia tarkoituksia varten muutoin kuin näiden aineiden ollessa asianmukaisen (IAEA:n) valvonnan alaisina.

Ydinsulkusopimuksen soveltamisalaan kuuluvat tuotteet, aineet ja laitteet (1 ja 3 artikla):

- ydinaseet tai muut ydinräjähteet;
- lähtöaine tai erityinen halkeamiskelpoinen aine;
- laitteet tai aineet, jotka on erityisesti suunniteltu tai valmistettu erityisen halkeamiskelpoisen aineen käsittelyprosessia, käyttöä tai tuotantoa varten.

Ydinsulkusopimuksessa ei ole määritelmää tai erityistä yksityiskohtaista luetteloa edellä mainituista laitteista tai tuotteista. YK:n aseidenriisunnan tutkimuslaitoksen (UNIDIR)¹ julkaisussa annetaan ydinaseista ja muista ydinräjähteistä seuraava määritelmä: ”Ydinase on ase, joka koostuu ydinräjähteestä ja laukaisujärjestelmästä; ydinräjähdde on laite, joka vapauttaa energiaa ydinfission tai fissio- tai fuusioreaktion avulla (ydinräjähteiden laukaisujärjestelmänä voivat olla lentopommit, ballistiset ja risteilyohjukset, merimiinat ja torpedot sekä maamiinat).” Lähtöaineen tai erityisen halkeamiskelpoisen aineen määritelmä löytyy IAEA:n perussäännöstä (20 artikla). Tärkeää tietoa ydinmateriaaleista ja niihin liittyvistä kaksikäyttötuotteista ja -teknologioista on seuraavissa luetteloissa: ydinalan viejämaiden ryhmän ja Zangger-komitean valvontaluettelot, EU:n yhteinen puolustustarvikeluettelo (luokka ML 7a), kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annetussa asetuksessa (EU) N:o 2021/821 (uudelleenlaadittu) oleva liite I sekä asiaan liittyvät neuvoston asetukset, joissa asetetaan pakotteita tietyille maille.

Tehdessään ratkaisua luvan myöntämisestä ydinsulkusopimuksen piiriin kuuluville tuotteille ja teknologioille jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon, onko määrämaa ydinsulkusopimukseen kuuluva valtio ja toteutuuko tarpeellinen IAEA:n valvonta siellä.

¹ Coming to terms with security, A Lexicon for Arms Control, Disarmement and Confidence Building (2004), UNIDIRin julkaisuja.

BIOLOGISIA JA TOKSIINIASEITA KOSKEVA YLEISSOPIMUS (BTWC)

Biologisten aseiden kieltosopimus (BTWC) on oikeudellisesti sitova sopimus, jolla kielletään biologisten ja toksiiniaseiden kehittäminen, tuotanto, varastointi, hankkiminen ja hallussa säilyttäminen sekä niiden levittämismenetelmät. On kuitenkin pantava merkille, että kieltosopimuksen 10 artiklan mukaan sopimusvaltioilla on oikeus osallistua rauhanomaiseen käyttöön liittyvien laitteiden, aineiden sekä niitä koskevien tietojen mahdollisimman laajaan vaihtoon.

Biologisten aseiden kieltosopimuksen soveltamisalaan kuuluvat seuraavat tuotteet (1 artikla):

- sen tyyppiset tai sellaiset määrät mikrobi- tai muita biologisia agensseja tai mitä alkuperää tahansa olevia tai millä menetelmällä tahansa tuotettuja toksiineja, joita ennaltaehkäiseviin, suojaaviin ja muihin rauhanomaisiin tarkoituksiin nähden ei voida pitää oikeutettuina;
- sellaiset aseet, laitteet tai välineet agenssien tai toksiinien levittämiseksi, joiden tarkoituksena on käyttää näitä agensseja tai toksiineja vihamielisiin tarkoituksiin tai aseelliseen selkkaukseen.

Biologisten aseiden kieltosopimuksessa ei ole yksityiskohtaista luetteloa edellä mainituista tuotteista. EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa (ML 7), Australian ryhmän valvontaluetteloissa sekä kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annetun asetuksen (EU) N:o 2021/821 (uudelleenlaadittu) liitteessä I on asiaa koskevia tietoja.

Ratkaistaessa myönnetäänkö lupa biologisten aseiden kieltosopimuksen piiriin kuuluville tuotteille ja teknologioille olisi otettava huomioon, että kieltosopimuksen mukaan

- on hylättävä vientilupahakemukset, jotka koskevat sen tyyppisiä tai sellaisia määriä biologisia agensseja, joita ei voida perustella ennaltaehkäiseviin, suojaaviin ja muihin rauhanomaisiin tarkoituksiin nähden. (Mahdollisia rauhanomaisia tarkoituksia voisivat olla tautien torjunta ja kansanterveyttä edistävät toimenpiteet.)
- kielletään kaikkien sellaisten tavanomaisten aseiden, puolustustarvikkeiden tai levittämismenetelmien välittäminen, jotka on tarkoitettu biologisten agenssien käyttämiseen vihamielisiin tarkoituksiin tai aseelliseen konfliktiin.

KEMIALLISTEN ASEIDEN KIELTOSOPIMUS (CWC)

Kemiallisten aseiden kieltosopimus (CWC) on oikeudellisesti sitova sopimus, jolla kielletään kemiallisten aseiden kehittäminen, tuotanto, varastointi, siirto ja käyttö ja jossa määrätään myös niiden hävittämisestä aikanaan. Samalla siinä korostetaan sopimusvaltioiden oikeutta osallistua tieteellisiä tietoja, kemikaaleja ja välineistöä koskevaan kansainväliseen vaihtoon tarkoituksissa, joita ei kielletä yleissopimuksessa.

Kemiallisten aseiden kieltosopimuksen II artiklassa kemialliset aseet määritellään tarkoittamaan seuraavia joko yhdessä tai erikseen:

- myrkylliset kemikaalit (kemikaalit, jotka voivat aiheuttaa kuoleman tai väliaikaisen vammautumisen) ja niiden lähtöaineet, paitsi jos niitä käytetään tarkoituksiin, joita ei kielletä yleissopimuksessa;
- ammukset ja laitteet, jotka on nimenomaisesti suunniteltu aiheuttamaan kuoleman tai muun vamman edellä tarkoitettujen myrkyllisten kemikaalien myrkyllisillä ominaisuuksilla, jotka vapautuisivat tällaisten ammuksien ja laitteiden käytön seurauksena;
- välineistö, joka on nimenomaisesti suunniteltu suoraan käytettäväksi yhdessä edellä tarkoitettujen ammusten ja laitteiden kanssa.

Kemiallisten aseiden kieltosopimukseen kuuluu kattava kemikaaliliite, joka on erottamaton osa sopimusta. EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa (ML 7), Australian ryhmän valvontaluetteloissa sekä kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskevan unionin valvontajärjestelmän perustamisesta annetun asetuksen (EU) N:o 2021/821 (uudelleenlaadittu) liitteessä I on myös asiaa koskevia tietoja.

Tehdessään ratkaisua luvan myöntämisestä kemiallisten aseiden kieltosopimuksen piiriin kuuluville tuotteille jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon seuraavat seikat (luettelo ei ole tyhjentävä):

- Sopimuspuolten yleisenä velvoitteena on kieltää kemiallisten aseiden kieltosopimuksen II artiklassa tarkoitettujen kemiallisten aseiden siirto.

- Kemiallisten aseiden kieltosopimuksen kemikaaliliite sisältää kolme kemikaaliluetteloa ("Schedules"). Kemikaaliluetteloita 1–3 koskevan siirtojärjestelyn yksityiskohdat on esitetty kemiallisten aseiden kieltosopimuksen todentamisliitteen VI–VIII osissa. Koska EU:n yhteisen puolustustarvikeluettelon (osio ML 7) ja kemiallisten aseiden kieltosopimuksen luetteloiden välillä on päällekkäisyyttä, olisi ensimmäiseksi selvitettävä, esiintyykö kyseinen ML 7-luettelossa oleva kemikaali tai lähtöaine kieltosopimuksen luetteloissa. Jos on kyse kemiallisten aseiden kieltosopimuksen luettelossa olevaa kemikaalia koskevasta vientihakemuksesta, olisi noudatettava kieltosopimuksen todentamisliitteen asianomaisessa osassa esitettyjä siirtomääräyksiä.
- Kemiallisten aseiden kieltosopimuksessa ei kielletä tutkimukseen, lääketieteeseen, farmasiaan tai suojeluun liittyvää toimintaa.

- ba) Niiden jäsenvaltioiden velvoitteet, jotka ovat ratifioineet yleissopimuksen tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kielloista tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutukseltaan umpimähkäisiä

Eräitä tavanomaisia aseita koskevassa yleissopimuksessa (CCW-sopimus) kielletään tiettyjen tavanomaisten aseiden käyttö tai rajoitetaan sitä. Yleissopimukseen liitettiin viisi pöytäkirjaa:

- I, II ja III pöytäkirja (I pöytäkirja havaitsemattomista sirpaleista, muutettu II pöytäkirja miinojen, ansojen ja muiden taistelulaitteiden käyttöä koskevista kielloista tai rajoituksista sekä III pöytäkirja polttoaseiden käyttöä koskevista kielloista tai rajoituksista);
- IV pöytäkirja sokeuttavista laseraseista;
- V pöytäkirja sodan räjähtämättömistä jäänteistä.

- bb) Jäsenvaltioiden velvoitteet, jotka johtuvat asekauppasopimuksesta

1 artikla Tavoite ja tarkoitus

Tämän sopimuksen tavoitteena on – saada aikaan mahdollisimman tiukat yhteiset kansainväliset vaatimukset, joilla säännellään tavanomaisten aseiden kansainvälistä kauppaa tai parannetaan sen sääntelyä; – estää ja lopettaa tavanomaisten aseiden laitton kauppa ja estää näiden aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot, jolloin sopimuksen tarkoituksena on – osaltaan edistää kansainvälistä ja alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta; – vähentää ihmisten kärsimyksiä; – edistää osapuolten yhteistyötä, avoimuutta ja vastuullista toimintaa tavanomaisten aseiden kansainvälisessä kaupassa ja siten lisätä osapuolten keskinäistä luottamusta.

- (c) jäsenvaltioiden velvoitteet, jotka johtuvat jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä tehdystä yleissopimuksesta (Ottawan sopimus)

Kattavin jalkaväkimiinoja koskeva kansainvälinen sopimus on vuonna 1997 tehty jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämisestä koskeva yleissopimus (ns. Ottawan yleissopimus). Yleissopimuksen sopimuspuolet sitoutuivat muun muassa olemaan käyttämättä, kehittämättä, tuottamatta, muutoin hankkimatta, varastoimatta, pitämättä hallussa tai siirtämättä jalkaväkimiinoja muuta kuin hävittämistä varten. Lisäksi ne sopivat, etteivät auta, kannusta tai taivuta ketään millään tavoin ryhtymään toimintaan, joka on kielletty sopimuspuolelta.

Jotkut maat ovat ilmoittaneet soveltavansa jalkaväkimiinoja koskevaa vientimoratoriota, vaikka ne eivät olekaan Ottawan yleissopimuksen sopimuspuolia.

Tehdessään vientiluvan myöntämistä koskevan ratkaisunsa kansainvälisten velvoitteidensa mukaisesti jäsenvaltioiden, jotka ovat Ottawan yleissopimuksen sopimuspuolia, on kiellettävä kyseinen maastavienti, paitsi jos sen katsotaan tapahtuvan hävittämistarkoituksessa.

- ca) jäsenvaltioiden sitoumukset, jotka johtuvat pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan kaikkien osa-alueiden ehkäisemistä, torjumista ja poistamista koskevasta toimintaohjelmasta

Yhtenä toimintaohjelman tavoitteena on pienaseiden ja kevyiden aseiden laittoman kaupan kaikkien osa-alueiden ehkäiseminen, torjuminen ja poistaminen. Sovittiin, että tämä toteutetaan osittain kansallisen, alueellisen ja globaalin yhteistyön avulla. Jäsenvaltiot sopivat parantavansa pienaseita koskevaa lainsäädäntöään sekä näiden aseiden tuonti- ja vientivalvontaa ja varastojen hallintaa, ja ne sitoutuivat yhteistyöhön ja avunantoon. Toimintaohjelman liittyvien kokousten tuloksia ovat muun muassa seuraavat: kansainvälinen jäljittämisväline, välityksen valvontaa käsittelevän hallitustenvälisen asiantuntijaryhmän suositukset ja YK:n toimintaohjelman täytäntöönpanoa tukeva järjestelmä (PoA-ISS).

cb) jäsenvaltioiden sitoumukset, jotka perustuvat tavanomaisten ampumatarvikkeiden jatkuvakestoisen hallinnan maailmanlaajuiseen kehykseen

Maailmanlaajuisessa kehyksessä valtiot pyrkivät päättäväisesti vähentämään tavanomaisten ampumatarvikkeiden tarkoituksenvastaisiin siirtoihin ja turvallisuuteen liittyviä riskejä asettamalla tavoitteita, jotka kattavat kaikki ampumatarvikkeiden jatkuvakestoisen hallinnan näkökohdat. Valtiot ovat sitoutuneet panemaan täytäntöön 15 tavoitetta, jotka koskevat tavanomaisten ampumatarvikkeiden turvallista, varmaa ja kestäväää sekä jatkuvakestoista hallintaa. Näitä ovat muun muassa toimitusketjun avoimuuden edistäminen tarkoituksenvastaisten siirtojen riskien minimoimiseksi ja vähentämiseksi, loppukäyttäjätodistusten käyttö sekä tavanomaisten ampumatarvikkeiden merkitsemisen ja jäljittämisen tehostaminen. Maailmanlaajuisella kehyksellä edistetään myös turvallisuustoimenpiteitä, kuten asianmukaisten riskinvähentämisprosessien käyttöönottoa tavanomaisten ampumatarvikkeiden kansallisten varastojen hallinnointia varten, järjestelmällisten ja kestävien valvontajärjestelmien käyttöä sekä asianmukaista varastohallintaa ja rekisterinpitoa. Maailmanlaajuinen kehys on poliittisesti sitova, ja sen tavoitteissa vahvistetaan selkeät ja hyödylliset toimenpiteet, jotka on otettava huomioon lupamenettelyä edeltävissä riskinarvioinneissa ja joilla edistetään tavanomaisten ampumatarvikkeiden turvallista, varmaa ja kestäväää sekä jatkuvakestoista hallintaa kansallisella, osa-alueellisella, alueellisella ja maailmanlaajuisella tasolla, muun muassa kansainvälisen yhteistyön ja avun avulla.

(d) Jäsenvaltioiden sitoumukset Australian ryhmän, ohjusteknologian valvontajärjestelyn, Zangger-komitean, ydinalan viejämaiden ryhmän, Wassenaarin järjestelyn ja ballististen ohjusten leviämisen estämistä koskevan Haagin käytäntösäännösten puitteissa

Neuvoston asetuksella (EU) 2021/821, joka on annettu 20 päivänä toukokuuta 2021, perustetaan kaksikäyttötuotteiden vientiä, välitystä, teknistä apua, kauttakulkua ja siirtoa koskeva unionin valvontajärjestelmä. Asetuksen liitteessä on luettelo kaikista vientivalvonnan piiriin kuuluvista tuotteista sekä luettelo vaarallisimmista kaksikäyttötuotteista, joihin sovelletaan vielä tiukempia sääntöjä. Näitä luetteloita voitaisiin käyttää viitteenä suurimmalle osalle niitä tuotteita, joita käsitellään Australian ryhmän, ohjusteknologian valvontajärjestelyn, Zangger-komitean, ydinalan viejämaiden ryhmän, Wassenaarin järjestelyn ja ballististen ohjusten leviämisen estämistä koskevan Haagin käytäntösäännösten puitteissa.

AUSTRALIAN RYHMÄ (AG)

Australian ryhmä (AG) on epävirallinen järjestely. Osallistujat eivät sovi oikeudellisesti sitovista velvoitteista. Osallistujien välisen yhteistyön tehokkuus riippuu yksinomaan niiden sitoutumisesta kemiallisten ja biologisten aseiden leviämisen estämisestä koskeviin tavoitteisiin ja kemiallisten ja biologisten aseiden leviämisen estämiseen tähtäävistä kansallisista toimenpiteistä.

Jäsenten sitoutumisen perustana on AG:n harjoittama "vesittämisen" estäminen, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteinen lähestymistapa kemiallisten ja biologisten aseiden viennin valvontaan. Jos yksi jäsen kieltää AG:n luetteloon kuuluvan tuotteen viennin kemiallisten ja biologisten aseiden leviämisen estämisestä koskevin perustein, on sovittu, etteivät muutkaan jäsenet hyväksy olennaisesti samanlaisia vientilupahakemuksia kuulematta ensin alkuperäisen kielteisen päätöksen tehnyttä jäsentä.

AG:n valvomien kemikaalien tai biologisten aineiden siirtoon olisi annettava lupa ainoastaan silloin, kun viejäjäsenmaa on varmistunut siitä, ettei loppukäyttö liity kemiallisiin tai biologisiin aseisiin.

Tehdessään ratkaisua siirtoa koskevan luvan myöntämisestä jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon seuraavat seikat (luettelo ei ole tyhjentävä):

- Mikä on siirron merkitys kemiallisten tai biologisten aseiden mahdollisen kehittämisen, tuotannon tai varastoinnin osalta?
- Sopiiko siirrettäväksi tarkoitettu laite, materiaali tai siihen liittyvä teknologia ilmoitettuun loppukäyttöön?
- Onko olemassa merkittävä riski siirtää tarkoituksenvastaisesti aineita kemiallisia tai biologisia aseita koskeviin ohjelmiin?
- Onko loppukäyttäjältä kielletty aikaisemmin siirto tai onko loppukäyttäjä käyttänyt aikaisemmin myönnettyä siirtoa tarkoituksiin, jotka ovat leviämisen estämisestä koskevien tavoitteiden vastaisia?
- Onko syytä epäillä, että vastaanottajat ovat olleet mukana laittomissa hankinnoissa?
- Onko syytä epäillä tai tiedetäänkö, että vastaanottajavaltio on toteuttanut tai toteuttaa kemiallista tai biologista sodankäyntiä koskevia ohjelmia?

- Pystyykö loppukäyttäjä siirretyn tuotteen turvalliseen käsittelyyn ja varastointiin?
- Onko vietävät tuotteet tarkoitettu jälleenvientiin? Jos tuotteet jälleenviedään, vastaanottavan hallituksen olisi asianmukaisesti valvottava niitä, ja olisi saatava riittävät takeet siitä, että sen suostumus on saatava ennen kuin siirtäminen edelleen kolmanteen maahan on mahdollista.
- Onko vastaanottajavaltioilla tai välittävillä valtioilla tehokkaat vientivalvontajärjestelmät?
- Onko vastaanottajavaltio kemiallisten aseiden kieltosopimuksen tai biologisia ja toksiniaseita koskevan yleissopimuksen sopimuspuoli ja noudattaako se näiden sopimusten mukaisia velvoitteitaan?
- Tukevatko vastaanottajavaltion hallituksen toimet, lausunnot ja politiikat kemiallisten ja biologisten aseiden leviämisen estämistä ja noudattaako vastaanottajavaltio leviämisen estämistä koskevia kansainvälisiä velvoitteitaan?

OHJUSTEKNOLOGIAN VALVONTAJÄRJESTELY (MTCR)

Ohjusteknologian valvontajärjestely (MTCR) on epävirallinen järjestely niiden maiden välillä, joilla on samat tavoitteet joukkotuhoaseiden kuljetukseen pystyvien miehittämättömien kantojärjestelmien leviämisen estämisen osalta ja jotka pyrkivät koordinoimaan vientilupia koskevat kansalliset toimensa näiden järjestelmien leviämisen estämiseksi. MTCR perustuu siihen, että noudatetaan vientipolitiikkaa koskevia yhteisiä suuntaviivoja (ohjusteknologian valvontajärjestelyn suuntaviivat), joita sovelletaan valvottavien tuotteiden yhteiseen luetteloon (ohjusteknologian valvontajärjestelyn laite-, ohjelmisto- ja teknologialiite). Kukin jäsenmaa on pannut täytäntöön suuntaviivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti, ja siirtohakemuksia koskevat päätökset tehdään kansallisella tasolla.

Arvioitaessa liitteessä mainittujen tuotteiden siirtoja koskevia hakemuksia jäsenvaltioiden on otettava huomioon seuraavat seikat:

- huoli joukkotuhoaseiden leviämisestä;
- vastaanottajavaltion ohjus- ja avaruushjelmien suorituskyvyt ja tavoitteet;
- siirron merkitys joukkotuhoaseiden kantojärjestelmien (muiden kun miehitettyjen ilma-alusten) kehittämispotentiaalin osalta;
- arvio siirrettävien tuotteiden loppukäytöstä. Jos siirto voisi edistää joukkotuhoaseiden kantojärjestelmän kehittämistä, siirrot hyväksytään vasta sitten, kun vastaanottajavaltion hallitukselta on saatu riittävät takeet siitä, että
 - tuotteita käytetään vain ilmoitettuun tarkoitukseen ja että käyttöä ei muuteta eikä tuotteita muuteta tai jäljennetä ilman luvan antaneen hallituksen etukäteissuostumusta,
 - tuotteita taikka niiden jäljennöksiä tai johdannaisia ei siirretä eteenpäin ilman luvan antaneen hallituksen suostumusta;
- asianomaisten monenvälisten sopimusten sovellettavuus;
- riski valvottujen tuotteiden joutumisesta terroristiryhmien ja yksittäisten terroristien käsiin.

Jos jokin jäsenmaa on tehnyt kielteisen päätöksen olennaisesti samanlaisen siirron osalta, on sovittu, etteivät muutkaan jäsenet hyväksy olennaisesti samanlaisia vientilupahakemuksia kuulematta ensin alkuperäisen kielteisen päätöksen tehnyttä jäsentä.

YDINALAN VIEJÄMAIDEN RYHMÄ (NSG)

Ydinalan viejämaiden ryhmä (NSG) on epävirallinen järjestely, jonka jäsenet pyrkivät estämään ydinaseiden leviämisen panemalla täytäntöön ydinalan vientiä ja ydinalaan liittyvää vientiä koskevat suuntaviivat. Kukin osallistuva hallitus panee täytäntöön NSG:n suuntaviivat kansallisten lakien ja käytäntöjen mukaisesti. Vientihakemuksia koskevat päätökset tehdään kansallisella tasolla kansallisten vientilupavaatimusten mukaisesti.

Peruseriaatteena on, että ydinalan viejämaiden ei pitäisi antaa lupaa siirtoihin, jotka koskevat liitteessä tarkoitettuja laitteita, materiaaleja, ohjelmia tai niihin liittyvää teknologiaa, jos

- niitä käytettäisiin ydinaseettomassa maassa toimintaan, joka liittyy ydinräjähteisiin tai ydinmateriaalivalvonnan piiriin kuulumattomaan ydinpolttoainekiertoon, tai
- yleensä silloin, kun on olemassa liian suuri riski, että ne siirretään tarkoituksenvastaisesti tällaiseen käyttöön tai kun siirrot ovat ydinaseiden leviämisen estämistä koskevan tavoitteen vastaisia, tai
- kun on olemassa liian suuri riski niiden tarkoituksenvastaisista siirroista ydinterrorismin käyttöön.

Harkitessaan luvan myöntämistä ydinalan siirroille tai ydinalaan liittyville siirroille NSG:n suuntaviivojen mukaisesti jäsenvaltioiden olisi harkittava asiaa tarkoin peruseriaatteen noudattamiseksi ja otettava huomioon muun muassa seuraavat seikat:

- Onko vastaanottajavaltio ydinsulkusopimuksen tai ydinaseet Latinalaisessa Amerikassa kieltävän sopimuksen tai vastaavan kansainvälisen oikeudellisesti sitovan ydinsulkusopimuksen sopimuspuoli ja onko sillä voimassa IAEA:n ydinmateriaalivalvontasopimus, jota sovelletaan sen ydinenergian rauhanomaiseen käyttöön?
- Onko vastaanottavalla valtiolla, joka ei ole ydinsulkusopimuksen tai ydinaseet Latinalaisessa Amerikassa kieltävän sopimuksen tai vastaavan kansainvälisen oikeudellisesti sitovan ydinsulkusopimuksen sopimuspuoli, ydinmateriaalivalvonnan piiriin kuulumatonta ydinpolttoainekiertoon liittyvää toimintaa, joka ei kuulu IAEA:n ydinmateriaalivalvonnan piiriin?
- Sopiiko siirrettävä ydinteknologia ilmoitettuun loppukäyttöön ja sopiiko ilmoitettu loppukäyttö loppukäyttäjälle?

- Onko siirrettävää ydinteknologiaa tarkoitus käyttää uudelleenprosessointi- tai rikastamislaitosta koskevaan tutkimukseen tai tällaisen laitoksen kehittämiseen, suunnitteluun, valmistamiseen, rakentamiseen, toimintaan tai ylläpitoon?
- Tukevatko vastaanottajavaltion hallituksen toimet, lausunnot ja politiikat kemiallisten ja biologisten aseiden leviämisen estämistä ja noudattaako vastaanottajavaltio leviämisen estämistä koskevia kansainvälisiä velvoitteitaan?
- Ovatko vastaanottajat osallistuneet laittomiin toimiin?
- Onko siirtolupa eväty loppukäyttäjän osalta tai onko loppukäyttäjä käyttänyt aikaisemmin myönnettyä siirtoa tarkoituksiin, jotka ovat suuntaviivojen vastaisia?
- Onko syytä uskoa, että on olemassa riski tuotteen tarkoituksenvastaisesta siirrosta ydinterrorismin käyttöön?
- Onko olemassa riski, että liitteessä tarkoitettuja laitteita, materiaaleja, ohjelmia tai niihin liittyvää teknologiaa tai niiden jäljennöksiä siirretään edelleen perusperiaatteen vastaisesti, koska vastaanottajavaltio ei ole pystynyt kehittämään ja ylläpitämään YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1540 mukaista asianmukaista ja tehokasta kansallista vienti- ja uudelleenlastausvalvontaa?

WASSENAARIN JÄRJESTELY (WA)

Tavanomaisten aseiden sekä kaksikäyttötuotteiden ja -teknologian viennin valvontaa koskeva Wassenaarin järjestely (WA) on luonteeltaan epävirallinen. WA:han osallistumisesta ei seuraa oikeudellisia velvoitteita osallistuville valtioille. Tuotteen siirtoa koskevasta myönteisestä tai kielteisestä päätöksestä vastaa kukin osallistuva valtio yksin. Kaikki WA:ta koskevat toimenpiteet toteutetaan kansallisen lainsäädännön ja kansallisten politiikkojen mukaisesti ja pannaan täytäntöön kansallista harkintavaltaa noudattaen.

Kansallisia politiikkoja, myös lupien myöntämistä tai epäämistä koskevia päätöksiä, ohjaavat järjestelyn puitteissa hyväksyt parhaat käytännöt, suuntaviivat tai periaatteet. Näiden asiakirjojen tekstiin kokonaisuudessaan voi tutustua Wassenaarin järjestelyn verkkosivustolla <http://www.wassenaar.org>.

Harkitessaan luvan myöntämistä WA:n luetteloissa olevien tuotteiden siirroille jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon, että seuraavat asiat ovat WA:n mukaisia perussitoumuksia:

- valvontaluetteloissa lueteltuja tuotteita koskeva kansallinen vientivalvonta säilytetään;
- vapaaehtoisuuteen perustuva, avoimuuden lisäämiseen tähtäävä tietojenvaihto aseita sekä arkaluonteisia kaksikäyttötuotteita ja -teknologiaa koskevista siirroista;
- ampumatarvikeluettelossa olevien tuotteiden osalta tietojenvaihto joka kuudes kuukausi tavanomaisia aseita koskevista toimituksista muille kuin osallistuville valtioille;
- kaksikäyttötuoteluettelossa olevien tuotteiden osalta yhteenvetoilmoitus kaikista järjestelyyn osallistumattomilta valtioilta evätyistä luvista kaksi kertaa vuodessa;
- arkaluonteisten tuotteiden luettelossa ja hyvin arkaluonteisten tuotteiden luettelossa olevien tuotteiden osalta yksittäisilmoitukset kaikista järjestelyyn osallistumattomilta valtioilta evätyistä luvista sekä yhteenvetoilmoitus järjestelyyn osallistumattomille valtioille myönnettyistä luvista kaksi kertaa vuodessa;
- ilmoittaminen järjestelyyn osallistuville valtioille sellaisen luvan myöntämisestä, jonka jokin toinen osallistuva valtio on evännyt viimeisten kolmen vuoden aikana olennaisesti samankaltaisen vientitoimituksen osalta ("undercut notification"). Tuotteen siirtoa koskevasta myönteisestä tai kielteisestä päätöksestä vastaa kukin osallistuva valtio yksin.

ZANGGER-KOMITEA

Zangger-komitea on epävirallinen järjestely, joka osallistuu merkittävällä tavalla ydinsulkusopimuksen 3 artiklan 2 kohdan tulkintaan ja antaa tällä tavoin ohjausta kaikkien sopimuspuolten toimintaan.

Jäsenvaltioiden on Zangger-komitean luettelon piiriin kuuluvien tuotteiden siirtohakemuksia arvioidessaan otettava huomioon seuraavat seikat:

- Ydinaseettomalle valtiolle ei voida toimittaa lähtöainetta tai erityistä halkeamiskelpoista ainetta rauhanomaisiin tarkoituksiin, jolleivät lähtöaine tai erityinen halkeamiskelpoinen aine kuulu kansainvälisen atomienergiajärjestön (IAEA) kanssa tehdyn sopimuksen mukaisen ydinmateriaalivalvonnan piiriin.
- Jos hallitus haluaa toimittaa lähtöainetta tai erityistä halkeamiskelpoista ainetta rauhanomaisiin tarkoituksiin tällaiselle valtiolle, sen
 - on ilmoitettava vastaanottajavaltiolle, että toimituksen ehtona on, että lähtöainetta tai erityistä halkeamiskelpoista ainetta taikka niiden käytön yhteydessä tuotettua erityistä halkeamiskelpoista ainetta ei käytetä ydinaseisiin tai muihin ydinräjähteisiin, ja
 - varmistettava, että tällaista ydinmateriaalivalvontaa sovelletaan kyseiseen lähtöaineeseen tai erityiseen halkeamiskelpoiseen aineeseen järjestön kanssa tehdyn sopimuksen ja sen ydinmateriaalivalvontajärjestelmän mukaisesti.
- Jos lähtöainetta tai erityistä halkeamiskelpoista ainetta viedään suoraan ydinaseettomiin valtioihin, jotka eivät ole ydinsulkusopimuksen sopimuspuolia, hallituksen on ennen vientiluvan myöntämistä kyseiselle aineelle varmistettava, että tällaiseen aineeseen sovelletaan IAEA:n kanssa tehtyä ydinmateriaalivalvontasopimusta heti, kun vastuu aineesta siirtyy vastaanottajavaltiolle, mikä tapahtuu viimeistään silloin, kun aine saapuu määränpäähensä.
- Kun hallitus vie lähtöainetta tai erityistä halkeamiskelpoista ainetta ydinasevaltioon, joka ei ole ydinsulkusopimuksen sopimuspuoli, sen on vaadittava riittävät takeet siitä, että ainetta ei jälleenviedä sellaiselle ydinaseettomalle valtiolle, joka ei ole ydinsulkusopimuksen sopimuspuoli, paitsi jos jälleenviedyn aineen vastaanottajavaltio on hyväksynyt IAEA:n ydinmateriaalivalvonnan.
- Vuosittain on toimitettava katsaus lähtöaineen ja halkeamiskelpoisen aineen viennistä ydinaseettomiin valtioihin, jotka eivät ole ydinsulkusopimuksen sopimuspuolia.

BALLISTISTEN OHJUSTEN LEVIÄMISEN ESTÄMISTÄ KOSKEVA HAAGIN KÄYTÄNNESÄÄNNÖSTÖ (HCOC)

Ballististen ohjusten leviämisen estämistä koskeva Haagin käytäntösäännöstö (HCOC) on poliittisesti sitova asesulun väline joukkotuhoojaseiden kuljetukseen käytettäviä ballistisia ohjuksia koskevan ongelman käsittelemiseksi. Säännösten keskeisenä tavoitteena on lisätä avoimuutta ja luottamusta HCOC-valtioiden kesken toteuttamalla erityisiä luottamusta lisääviä toimia, joihin kuuluvat esimerkiksi etukäteisilmoitukset ballististen ohjusten laukaisemisesta ja avaruudesta laukaistavien välineiden laukaisemisesta sekä vuotuiset ilmoitukset ballistisia ohjuksia ja avaruudesta laukaistavia välineitä koskevista poliitikoista.

Tehdessään ratkaisua luvan myöntämisestä jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon, onko valtio hyväksynyt HCOC:n ja sen keskeiset periaatteet, joiden mukaan

- on kiireellisesti estettävä ja hillittävä joukkotuhoojaseiden kuljetukseen käytettävien ballististen ohjusten leviäminen,
- on tärkeää vahvistaa monenvälisiä aseriisunnan ja asesulun välineitä,
- tunnustetaan, että valtioilla olisi oltava mahdollisuus hyödyntää avaruutta rauhanomaisiin tarkoituksiin mutta ne eivät tällöin saisi edistää joukkotuhoojaseiden kuljetukseen käytettävien ballististen ohjusten leviämistä,
- tarvitaan asianmukaisia toimenpiteitä ballististen ohjusten ja avaruudesta laukaistavia välineitä koskevien ohjelmien avoimuuden lisäämiseksi.

Muita kansainvälisiä velvoitteita ja sitoumuksia voivat olla erityisesti seuraavat:

- rypäleammuksia koskevan yleissopimuksen ratifioineiden jäsenvaltioiden kansainväliset velvoitteet;
- joukkotuhontana pidettävän rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi tehdyn yleissopimuksen osapuolina olevien valtioiden kansainväliset velvoitteet.

1.4 **Ratkaisun tekeminen:** Edellä esitetyn arvion perusteella jäsenvaltiot ratkaisevat, rikottaisiko viennillä jäsenvaltioiden tai EU:n kansainvälisiä sitoumuksia ja velvoitteita ja olisiko vienti kiellettävä.

KESKEISET TIETOLÄHTEET (EI TYHJENTÄVÄ LUETTELO)

- EU:n pakoteluettelo (EUH) (<https://www.sanctionsmap.eu/#/main>)
- Luettelo voimassa olevista vientikielloista (Tukholman kansainvälinen rauhantutkimuslaitos SIPRI) (<http://www.sipri.org/databases/embargoes>)
- Kansainvälinen atomienergiajärjestö (ydinsulkusopimus) (www.iaea.org)
- Yhdistyneiden Kansakuntien Geneven toimisto (aseriisunta, biologisten aseiden kieltosopimus) (www.unog.ch)
- Yhdistyneiden kansakuntien aseriisuntatoimisto (UNODA) (<https://disarmament.unoda.org/>)
- Kemiallisten aseiden kieltojärjestö (OPCW) (www.opcw.org)
- Asekauppasopimus (<https://thearmstradetreaty.org/>)
- Miinankieltosopimus (<https://www.apminebanconvention.org/>)
- Rypäleammuksia koskeva yleissopimus (<http://www.clusterconvention.org/>)
- Eräitä tavanomaisia aseita koskeva yleissopimus (<https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons/>)
- International Campaign To Ban Landmines (kansainvälinen kampanja maamiinojen kieltämiseksi) (www.icbl.org)
- Geneva International Centre for Humanitarian Demining (humanitaarisen miinanraivaustyön kansainvälinen keskus Genevessä) (www.gichd.ch)
- Australian ryhmä (www.australiagroup.net)
- Ohjusteknologian valvontajärjestely (www.mtcr.info)
- Zangger-komitea (www.zanggercommittee.org)
- Ydinalan viejämaiden ryhmä (www.nuclearsuppliersgroup.org)
- Wassenaarin järjestely (www.wassenaar.org)
- Ballististen ohjusten leviämisen estämistä koskeva Haagin käytännönsäätö (www.hcoc.at)

Perusteen 2 soveltaminen

2.1 Yhteistä kantaa 2008/944/YUTP sovelletaan jäsenvaltioiden kaikkeen vientiin, joka koskee sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita, sekä kaksikäyttötuotteisiin yhteisen kannan 6 artiklassa säädetyn mukaisesti. Perustetta 2 sovelletaan näin ollen lähtökohtaisesti kaikkiin vastaanottajamaihin erotuksetta. Koska perusteessa 2 kuitenkin viitataan ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, muun muassa ihmisoikeustilanteeseen, ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamiseen lopullisessa määrämaassa, erityistä huomiota olisi kiinnitettävä sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden vientiin sellaisiin maihin, joissa on merkkejä ihmisoikeusloukkauksista tai kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksista.

2.2 **Tietolähteet:** EU:n edustustojen päälliköiden raportit, EU:n laatimat maakohtaiset ihmisoikeusstrategiat ja eräissä tapauksissa EU:n neuvoston asianomaisista vastaanottajamaista antamat julkilausumat ja päätelmät muodostavat EU:n yhteisen tietolähteistön, joka on kaikkien jäsenvaltioiden käytettävissä. Näissä asiakirjoissa otetaan tavallisesti jo huomioon muista kansainvälisistä elimistä ja tietolähteistä saatavilla olevat tiedot. Kukin vientilupahakemus on kuitenkin analysoitava tapauskohtaisesti ja muodostaa oman erityistapauksensa, minkä takia lisätietoja saa ehkä tarpeen mukaan seuraavista lähteistä:

- jäsenvaltioiden diplomaattiset edustustot ja muut valtionlaitokset,
- Euroopan ulkosuhdehallinto, mukaan lukien EU:n edustustot,
- Yhdistyneiltä kansakunnilta, Punaisen Ristin kansainväliseltä komitealta ja muilta kansainvälisiltä ja alueellisilta elimiltä saatava aineisto,
- kansainvälisten valtioista riippumattomien järjestöjen raportit,
- paikallisten ihmisoikeusjärjestöjen ja muiden luotettavien paikallisten lähteiden raportit,
- kansalaisyhteiskunnalta saadut tiedot.

Tämän lisäksi EU on laatinut ja hyväksynyt erityisiä suuntaviivoja, jotka koskevat ihmisoikeuksien suojelua ja edistämistä kolmansissa maissa, kuten suuntaviivat kuolemantuomiosta, kidutuksesta, lapsista aseellisissa konflikteissa ja ihmisoikeuksien puolustajista, sekä ihmisoikeuksia ja demokratiaa koskevan EU:n toimintasuunnitelman 2020–2024 (jatkettu vuoteen 2027 saakka).

Liitteessä I on keskeisten internetsivustojen ei-tyhjentävä luettelo.

2.3 Keskeiset käsitteet: Perusteen 2 tarkastelu tuo esiin useita keskeisiä toimintaperiaatteita, jotka olisi otettava huomioon kaikessa arvioinnissa ja jotka esitetään seuraavassa otteessa.

”Arvioituaan vastaanottajamaan suhtautumista kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa vahvistettuihin keskeisiin periaatteisiin, myös kyseisen maan ihmisoikeustilanteen osalta, jäsenvaltioiden on:

- a) evättävä maastavientilupa, jos on olemassa selkeä vaara, että vietävää sotilasteknologiaa tai vietäviä puolustustarvikkeita saatetaan käyttää kansalliseen sortotoimintaan, törkeään sukupuolittuneeseen väkivaltaan tai törkeään naisiin tai lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan tai muihin vakaviin ihmisoikeusloukkauksiin taikka tällaisten toimien helpottamiseen;
- b) noudatettava erityistä huolellisuutta ja varovaisuutta myöntäessään, tapauskohtaisesti ja ottaen huomioon sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden ominaisuudet, maastavientilupia maihin, joissa Yhdistyneiden kansakuntien, Euroopan unionin tai Euroopan neuvoston toimivaltaiset elimet ovat todenneet vakavia ihmisoikeusloukkauksia.”

”Arvioituaan vastaanottajamaan suhtautumista kansainvälisen humanitaarisen oikeuden asiakirjoissa vahvistettuihin keskeisiin periaatteisiin ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamista jäsenvaltioiden on:

- c) evättävä maastavientilupa, jos on olemassa selkeä vaara, että vietävää sotilasteknologiaa tai vietäviä puolustustarvikkeita saatetaan käyttää kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakaviin loukkauksiin tai niiden helpottamiseen, myös kansainvälisen humanitaarisen oikeuden nojalla suojeltuihin ryhmiin, kuten naisiin ja lapsiin, kohdistuvien loukkauksien osalta.”

”Tältä osin sotilasteknologiaan tai puolustustarvikkeisiin, joita saatetaan käyttää kansalliseen sortotoimintaan, kuuluvat muun muassa teknologia tai tarvikkeet, joiden osalta on näyttöä siitä, että ilmoitettu loppukäyttäjä on käyttänyt niitä tai vastaavanlaista teknologiaa tai vastaavanlaisia tarvikkeita kansalliseen sortotoimintaan, tai joiden osalta on syytä olettaa, että ne päätyvät muuhun kuin ilmoitettuun loppukäyttöön tai muulle kuin ilmoitetulle loppukäyttäjälle ja että niitä käytetään kansalliseen sortotoimintaan. Yhteisen kannan 1 artiklan mukaisesti tarvikkeen ominaisuuksia arvioidaan huolellisesti erityisesti, jos tarvike on tarkoitettu sisäistä turvallisuutta varten. Kansallista sortotoimintaa ovat muun muassa kidutus ja muu julma, epäinhimillinen ja halventava kohtelu tai rangaistus, ilman oikeudenkäyntiä toteutetut tai mielivaltaiset teloitukset, katoamiset, mielivaltaiset vangitsemiset ja muut niiden ihmisoikeuksien ja perusvapauksien vakavat loukkaukset, jotka on määritelty kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, joihin kuuluvat ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus sekä kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus.”

Arvioidessaan, onko olemassa selkeä vaara, että suunniteltua vientiä saatetaan käyttää kansallisen sortotoiminnan toteuttamiseen tai sen helpottamiseen, jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon nykyiset ja aiemmat tiedot siitä, miten ehdotettu loppukäyttäjä ja yleensä vastaanottajamaa ovat kunnioittaneet ihmisoikeuksia. Viimeksi mainittuun kuuluvat vastaanottajamaan hallituksen poliittinen linja, viimeaikaiset merkittävät tapahtumat, kuten esimerkiksi ”terrorismin torjunnan” vaikutukset, ihmisoikeuksia tehokkaasti suojeleva perustuslaki, keskeisten toimijoiden (esim. lainvalvontaviranomaisten) ihmisoikeuskoulutus, ihmisoikeusloukkausten rankaisematta jättäminen, riippumattomat seurantaelimet ja kansalliset laitokset ihmisoikeuksien edistämistä tai suojelua varten.

2.4 ***Kansainväliset ihmisoikeussopimukset:*** Liitteessä II on ei-tyhjentävä luettelo tärkeimmistä kansainvälisistä ja alueellisista sopimuksista.

Kyseisistä sopimuksista ja niiden lisäpöytäkirjoista muodostuu kansainvälisten oikeussääntöjen ja vaatimusten ydin ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien aloilla. Niissä taataan kansalaisoikeudet ja poliittiset oikeudet (muun muassa oikeus elämään, orjuuden ja pakkotyön kieltäminen, henkilökohtainen vapaus ja turvallisuus, yhdenvertaisuus lain edessä, oikeudenmukainen oikeudenkäynti ja tehokkaat oikeussuojakeinot, sananvapaus ja tiedonvälityksen vapaus, kokoontumisvapaus, liikkumisvapaus, ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus, oikeus hakea turvapaikkaa ja oikeus turvapaikkaan), naisten oikeudet, lapsen oikeudet, vammaisten henkilöiden oikeudet, syrjimättömyys, vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen oikeudet, taloudelliset, yhteiskunnalliset ja sivistykselliset oikeudet.

2.5 ***Vastaanottajamaan asenne, mukaan lukien maan ihmisoikeustilanne:*** Seuraavat indikaattorit olisi soveltuvilta osin otettava huomioon, kun arvioidaan, kunnioittaako ja noudattaako maa kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia, myös kun arvioidaan riskiä, että asekauppasopimuksen 2 artiklan 1 kohdassa tai 3 tai 4 artiklassa tarkoitettuja tarvikkeita saatetaan käyttää vakavaan sukupuolittuneeseen väkivaltaan tai vakavaan naisiin ja lapsiin sekä vammaisiin henkilöihin kohdistuvaan väkivaltaan tai tällaisen väkivallan helpottamiseen:

- vastaanottajamaan hallituksen sitoutuminen kunnioittamaan ja parantamaan ihmisoikeuksia ja saattamaan ihmisoikeusloukkauksiin syyllistyneet oikeuden eteen;
- tiedot keskeisten kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeussopimusten täytäntöönpanosta kansallisessa politiikassa ja menettelytavoissa;
- tiedot keskeisten kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeussopimusten ratifioinnista asianomaisessa maassa;
- yhteistyön määrä kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeusmekanismien kanssa (esim. YK:n sopimuselimet ja erityismenettelyt);
- demokratian periaatteiden kunnioittaminen lopullisessa määrämaassa. Demokratia kytkeytyy erottamattomasti kaikkien ihmisoikeuksien täysimääräiseen kunnioittamiseen.
- poliittinen tahto keskustella avoimesti kotimaan ihmisoikeusasioista esimerkiksi kahden- tai monenvälisissä vuoropuheluissa EU:n tai muiden kumppaneiden ja myös kansalaisyhteiskunnan kanssa.

2.6 ***Vakavat ihmisoikeusloukkaukset:*** Wienissä kesäkuussa 1993 järjestetyssä ihmisoikeuksien maailmankonferenssissa hyväksytyssä Wienin julkilausumassa ja toimintaohjelmassa kaikki valtiot antoivat juhlallisen vakuutuksen, jonka mukaan ne täyttävät velvoitteensa edistää kaikkien ihmisoikeuksien ja perusvapauksien sekä demokratian maailmanlaajuisia kunnioittamista, noudattamista ja suojelua kaikkien osalta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan, muiden ihmisoikeuksiin liittyvien sopimusten ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Samoin vahvistettiin myös periaatteet, jotka koskevat kaikkien ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta, jakamattomuutta, keskinäistä riippuvuutta ja toisiinsa liittymistä.

Ihmisoikeusloukkauksen määrittäminen vakavaksi edellyttää, että kukin tilanne arvioidaan objektiivisesti ja tapauskohtaisesti ottaen huomioon kaikki asiaan kuuluvat seikat. Keskeisenä tekijänä arvioinnissa on asianomaisen loukkauksen luonne ja seuraukset. Ihmisoikeusloukkausten järjestelmällisyys ja/tai yleisyys ilmentävät ihmisoikeustilanteen vakavuutta. Loukkausten ei kuitenkaan tarvitse olla järjestelmällisiä eikä yleisiä, jotta ne katsottaisiin vakaviksi perusteen 2 analyysissa. Perusteen 2 mukaan keskeisenä tekijänä arvioinnissa on se, ovatko YK:n, EU:n tai Euroopan neuvoston toimivaltaiset elimet (liitteessä III olevan luettelon mukaisesti) todenneet, että vastaanottajamaassa on tapahtunut vakavia ihmisoikeusloukkauksia. Tässä suhteessa ei ole välttämätöntä, että nämä toimivaltaiset elimet nimenomaisesti käyttävät itse sanaa ”vakava”; riittää, että ne vahvistavat, että loukkauksia on tapahtunut. Jäsenvaltioiden on tehtävä lopullinen arvio siitä, katsotaanko kyseiset loukkaukset tässä yhteydessä vakaviksi. Jos asianomaiset elimet eivät ole tehneet asiasta päätöstä, se ei myöskään saisi estää jäsenvaltioita tekemästä riippumatonta arviota siitä, onko kyseisenlaisia vakavia loukkauksia tapahtunut.

2.7 Kansallinen sortotoiminta, selkeä vaara, ”saatetaan”, tapauskohtaisuus: Perusteen 2 tekstissä on laaja valikoima esimerkkejä siitä, mitä kansallisella sortotoiminnalla tarkoitetaan. Sen arvioiminen, onko olemassa selkeä vaara, että suunniteltua vientiä saatetaan käyttää tällaisen toiminnan toteuttamiseen tai sen helpottamiseen, edellyttää kuitenkin yksityiskohtaista analyysia. On syytä panna merkille ilmausten ”selkeä vaara” ja ”saatetaan” yhdistelmä. Se edellyttää kevyempää todistustaakkaa kuin selkeä vaara siitä, että sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita käytetään kansalliseen sortotoimintaan.

Selkeää vaaraa koskevan analyysin on perustuttava tapauskohtaiseen tarkasteluun, joka koskee saatavissa olevaa todistusaineistoa vastaanottajavaltiliossa vallinneista ja vallitsevista olosuhteista / ilmoitetusta loppukäyttäjistä, sekä mahdollisiin yksilöitävissä oleviin suuntauksiin ja/tai tuleviin tapahtumiin, joiden saatetaan kohtuullisesti olettaa jouduttavan olosuhteita, jotka saattavat johtaa sortotoimiin (esim. tulevat vaalit). Alustavia kysymyksiä pohdittavaksi:

- Onko vastaanottajavaltion / ehdotetun loppukäyttäjän menettely tullut kielteisesti esiin EU:n neuvoston julkilausumissa tai päätelmissä?
- Ovatko EU:n edustustojen päälliköt viimeaikaisissa raporteissaan tuoneet esiin ongelmia vastaanottajavaltiliossa tai suhteessa ehdotettuun loppukäyttäjään?

- Ovatko muut kansainväliset tai alueelliset elimet (esim. YK, Euroopan neuvosto tai Etyj) maininneet ongelmista?
- Onko paikallisilta kansalaisjärjestöiltä tai kansainvälisiltä valtioista riippumattomilta järjestöiltä ja tiedotusvälineiltä saatu keskenään yhtäpitäviä huolestuttavia raportteja?

On tärkeää punnita vastaanottajavaltiossa vallitsevaa tilannetta ennen analyysin vahvistamista. Voi olla, että väärinkäytöksiä on tapahtunut aikaisemmin mutta että vastaanottajavaltio on ryhtynyt toimiin menettelytapojen muuttamiseksi sisäisen tai kansainvälisen painostuksen johdosta tai hallituksessa on tapahtunut sisäisiä muutoksia.

Pohdittavia kysymyksiä:

- Onko vastaanottajavaltio suostunut siihen, että ulkopuoliset tai muut riippumattomat tahot suorittavat tarkkailua ja/tai että väitetyt sortotoimet tutkitaan? Jos näin on, miten se on reagoinut mahdollisiin havaintoihin tai mihin toimiin se on ryhtynyt niiden johdosta?
- Onko vastaanottajavaltion hallitus muuttunut tavalla, joka antaa syytä uskoa muutokseen sen politiikassa tai menettelytavoissa?
- Onko meneillään EU:n tai muita monen- tai kahdenvälisiä ohjelmia, joilla pyritään saamaan aikaan muutoksia tai uudistuksia?

Lieventävät asianhaarat kuten lisääntynyt avoimuus ja meneillään oleva vuoropuheluprosessi ihmisoikeusongelmien käsittelemiseksi vastaanottajavaltiossa saattavat antaa aihetta aikaisempaa suopeampaan arvioon. On kuitenkin tärkeää todeta, että selkeän vaaran väistymistä ei voida luotettavasti mitata yksinomaan sillä, että vastaanottajavaltiossa ei ole pitkään aikaan esiintynyt paljon julkisuutta saaneita sortotoimia. Luotettavista tietolähteistä saatavia ajantasaisia tietoja tarvitaan aina, jos on määrä suorittaa asianmukainen tapauskohtainen arviointi.

2.8 Sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden ominaisuudet ovat huomionarvoinen seikka jokaisessa hakemuksessa. On hyvin tärkeää, että perusteen 2 mukainen tarvikkeen arvio on realistinen (ts. voidaanko kyseisiä tarvikkeita todella käyttää sortotoimiin?). Tärkeää on myös pitää mielessä, että hyvin monia erilaisia tarvikkeita tiedetään käytetyn sortotoimien välineinä. Sellaisilla tarvikkeilla kuin panssaroidut miehistönkuljetusajoneuvot, luotiliivit sekä viestintä- ja/tai valvontalaitteet voi olla keskeinen merkitys sortotoimien välineinä. Tiukemman kansallisen politiikan mukaisesti jotkin jäsenvaltiot saattavat jo evätä vientiluvan, jos vastaanottajamaassa tapahtuu jatkuvia ja järjestelmällisiä ihmisoikeusloukkauksia riippumatta sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden ominaisuuksista.

2.9 **Loppukäyttäjä** on myös asiaan olennaisesti liittyvä huomionarvoinen seikka. Jos tarvikkeet on tarkoitettu poliisin tai turvallisuusjoukkojen käyttöön, on tärkeää selvittää tarkkaan, mille yksikölle tarvikkeet on vastaanottajavaltiossa määrä toimittaa. On myös syytä huomata, että ei ole tiukkaa ohjenuoraa siitä, mitä turvallisuuskoneiston yksiköitä saatetaan käyttää sortotoimissa. Monissa valtioissa saatetaan käyttää armeijaa, kun taas toisissa valtioissa sillä ei ole tällaista roolia. Alustavia kysymyksiä pohdittavaksi:

- Tiedetäänkö, että kyseisiä tarvikkeita on käytetty sortotoimiin vastaanottajavaltiossa tai muualla? Ellei ole, mitkä ovat mahdollisuudet, että niitä käytettäisiin tulevaisuudessa?
- Kuka on loppukäyttäjä?
- Mikä on loppukäyttäjän asema vastaanottajavaltiossa?
- Onko loppukäyttäjä osallistunut sortotoimiin?
- Onko tällaisesta osallistumisesta varteenotettavia raportteja?

2.10 ***Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sopimusten keskeiset periaatteet ja***

kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattaminen. Kansainvälinen humanitaarinen oikeus (myös ”aseellisen konfliktin oikeussäännöt” tai ”sodan oikeussäännöt”) sisältää sääntöjä, joilla pyritään aseellisen konfliktin aikana suojelemaan ihmisiä, jotka eivät osallistu tai eivät enää osallistu vihollisuuksiin (esim. siviilit sekä haavoittuneet, sairaat ja vangitut taistelijat) ja joilla säännellään vihollisuuksien toteuttamista (ts. sodankäynnin keinot ja menetelmät). Kansainvälistä humanitaarista oikeutta sovelletaan aseellisissa konflikteissa, ja se ei sääntele sitä, milloin valtio voi käyttää voimakeinoja oikeutetusti. Kansainvälinen humanitaarinen oikeus asettaa velvollisuuksia kaikille aseellisen konfliktin osapuolille, myös järjestäytyneille aseellisille ryhmille.

Aseiden käyttöä aseellisessa konfliktissa koskevat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden pääperiaatteet ovat seuraavat: erotteluperiaate, umpimähkäisten hyökkäysten kielto, suhteellisuusperiaate, asianmukaisten varotoimenpiteiden toteuttamisen periaate, liiallisten vammojen ja tarpeettoman kärsimyksen aiheuttamisen kielto ja ympäristönsuojelun periaate.

Tärkeimmät kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevat sopimukset ovat neljä Geneven yleissopimusta vuodelta 1949 ja niiden lisäpöytäkirjat vuodelta 1977. Niitä täydentämään on tehty sopimuksia erityisaloilla, kuten tiettyjä aseita koskevista kielloista sekä tiettyjen ihmis- ja tavararyhmien suojelusta, esimerkiksi lasten ja kulttuuriomaisuuden suojelusta (ks. liitteessä IV oleva luettelo tärkeimmistä sopimuksista).

Olenaisia kysymyksiä, jotka liittyvät kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevien sopimusten ratifiointiin ja kansalliseen täytäntöönpanoon:

- Onko neljä Geneven yleissopimusta vuodelta 1949 ja niiden lisäpöytäkirjat vuodelta 1977 ratifioitu?
- Mitkä muut kansainvälisen humanitaarisen oikeuden keskeiset sopimukset on ratifioitu?
- Onko ratifioitu sopimuksia, jotka nimenomaisesti kieltävät tiettyjen aseiden siirron tai rajoittavat sitä?
- Onko vastaanottajamaa säätänyt kansalliset lait ja asetukset, joita edellytetään niissä kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevissa sopimuksissa, joiden sopimuspuoli se on?

2.11 **Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakavia loukkauksia** ovat muun muassa törkeät rikokset vuonna 1949 tehtyjä neljää Geneven yleissopimusta vastaan. Kuhunkin yleissopimukseen sisältyy määritelmä törkeistä rikoksista (50, 51, 130 tai 147 artikla yleissopimuksesta riippuen). Vuonna 1977 tehdyn I lisäpöytäkirjan 11 ja 85 artiklaan sisältyy laajempi joukko toimia, joita pidetään törkeinä rikoksina kyseistä pöytäkirjaa vastaan. Luettelo näiden rikosten määritelmistä on liitteessä V. Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännössä luetellaan kansainvälisiin ja ei-kansainvälisiin aseellisiin konflikteihin sovellettavien lakien ja menettelytapojen muita vakavia loukkauksia, jotka määritellään siinä sotarikoksiksi (8 artiklan b, c ja e kohta; Rooman perussäännön koko teksti ks. <http://legal.un.org/icc/statute/romefra.htm>).

- Onko loukkaukset tehnyt toimija, josta valtio on vastuussa? (esim. valtiolliset elimet, asevoimat mukaan lukien; henkilöt tai yhteisöt, joiden harjoitettavaksi on annettu osa hallitusvaltaa; henkilöt tai ryhmät, jotka tosiasiallisesti toimivat valtion ohjeiden mukaisesti taikka sen johdolla tai valvonnassa; yksityishenkilöiden tai ryhmien tekemät loukkaukset, jotka valtio hyväksyy ja ottaa omaksi toiminnakseen.)

- Onko vastaanottajamaa jättänyt toteuttamatta toimia sen kansalaisten tekemien tai sen alueella tehtyjen loukkausten estämiseksi ja lopettamiseksi?
- Onko vastaanottajamaa jättänyt tutkimatta loukkauksia, joita sen kansalaisten on väitetty tehneen tai joita on väitetty tapahtuneen sen alueella?
- Onko vastaanottajamaa jättänyt etsimättä ja syyttämättä (tai luovuttamatta) sen kansalaisia tai sen alueella olevia henkilöitä, jotka ovat vastuussa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksista?
- Onko vastaanottajamaa kieltäytynyt tekemästä yhteistyötä muiden valtioiden, ad hoc -tuomioistuinten tai Kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa rikosoikeudenkäynneissä, jotka liittyvät kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin?

2.12 **Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden nojalla suojellut ryhmät:** liitteessä VII on ei-tyhjentävä yleiskatsaus keskeisiin sopimusmääräyksiin ja tavanomaisiin sääntöihin, jotka koskevat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaista henkilöryhmien suojelua.

2.13 **Asekauppasopimus**, 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan i alakohta (kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakava loukkaus) ja ii alakohta (ihmisoikeuksia koskevan kansainvälisen oikeuden vakava loukkaus) sekä 7 artiklan 4 kohta (sukupuolittunut väkivalta sekä naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta)

Asekauppasopimuksessa on yhteisen kannan perustetta 2 vastaava määräys. Sopimuksen 7 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Vienti ja vientilupahakemusten arviointi

1. *Jollei vientiä kielletä 6 artiklan mukaisesti, viejänä oleva sopimuksen osapuoli arvioi ennen vientiluvan myöntämistä 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluville tavanomaisille aseille tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluville tarvikkeille, lainkäyttövaltansa ja kansallisen valvontajärjestelmänsä mukaisesti, puolueettomasti ja syrjimättömästi sekä ottaen huomioon asianmukaiset tekijät, myös tuojavaltion 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti antaman tiedon, sitä mahdollisuutta, että kyseisillä tavanomaisilla aseilla tai tarvikkeilla:*

[...]

b) saatettaisiin

i) loukata vakavasti kansainvälistä humanitaarista oikeutta tai helpottaa tällaista loukkaamista;

ii) loukata vakavasti ihmisoikeuksia koskevaa kansainvälistä oikeutta tai helpottaa tällaista loukkaamista;

[...]”

Edellä perusteen 2 osalta mainitut seikat koskevat täysin myös 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan i ja ii alakohdan täytäntöönpanoa.

Asekauppasopimus sisältää myös määräyksen, jossa viitataan tiettyihin ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin, joita ei ole nimenomaisesti mainittu yhteisessä kannassa mutta jotka myös kuuluvat perusteen 2 soveltamisalaan, eli sukupuoleen perustuvaan väkivaltaan sekä naisiin ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan.

Sopimuksen 7 artiklan 4 kohdassa määrätään seuraavaa:

”4. Asiaa arvioidessaan viejänä oleva sopimuksen osapuoli ottaa huomioon sen riskin, että 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvia tavanomaisia aseita tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvia tarvikkeita saatetaan käyttää törkeään sukupuolittuneeseen väkivaltaan tai törkeään naisiin ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan tai tällaisen väkivallan helpottamiseen.”

Ottaen huomioon nämä asekauppasopimuksen määräykset olisi perusteen 2 tarkastelun koskettava myös sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa sekä naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Sukupuoleen perustuva väkivalta loukkaa useita kansainvälisissä sopimuksissa vahvistettuja ihmisoikeusperiaatteita, ja aseellisen konfliktin aikana sitä voidaan pitää kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksena. Yleisiä esimerkkejä sukupuoleen perustuvasta väkivallasta ovat muun muassa seksuaalinen väkivalta (raiskaus mukaan lukien), pakkoprosituutio ja ihmiskauppa. On myös otettava huomioon, että sukupuoleen perustuvan väkivallan riski on aina suurempi hätä- ja konfliktitilanteissa.

EU:n näkemys ihmisoikeuksia koskevan oikeuden ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamisesta kattaa asekauppasopimuksen 7 artiklan 4 kohdassa tarkoitetut teot kokonaan. Peruste 2 kattaa näin ollen täysin asekauppasopimuksen 7 artiklan 4 kohdassa määrättyt velvoitteet.

2.14 **Selkeä vaara:** Perusteelliseen arvioon sellaisesta riskistä, että vientiin suunniteltua sotilasteknologiaa tai suunniteltuja puolustustarvikkeita käytetään kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakaviin loukkauksiin tai niiden helpottamiseen, tulisi kuulua seuraavaa: tiedot siitä, miten vastaanottaja noudattaa ja on noudattanut kansainvälistä humanitaarista oikeutta, sekä vastaanottajan aikeet virallisina sitoumuksina ilmaistuina ja vastaanottajan kyky varmistaa, että siirrettyjä tarvikkeita tai siirrettyä teknologiaa käytetään kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti eikä niitä suunnata tai siirretä muihin määräraippaikkoihin, joissa niitä saatettaisiin käyttää edellä mainitun oikeuden vakaviin loukkauksiin.

Yksittäiset kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkaukset eivät välttämättä ole osoitus vastaanottajamaan suhtautumisesta kansainväliseen humanitaariseen oikeuteen eivätkä ne yksinään anna aihetta aseiden siirron kieltämiselle. Mikäli loukkauksissa voidaan havaita tietty kaava tai vastaanottajamaa ei ole toteuttanut loukkauksen johdosta asianmukaisia rankaisutoimia, asiaa olisi pidettävä erittäin huolestuttavana.

Geneven yleissopimuksille yhteistä 1 artiklaa tulkitaan yleensä siten, että sopimuspuolina olevat kolmannet valtiot, jotka eivät osallistu aseelliseen konfliktiin, ovat velvollisia olemaan rohkaisematta aseellisen konfliktin osapuolta kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin ja ovat myös velvollisia pidättymään toimista, jotka voisivat edistää tällaisia loukkauksia, ja toteuttamaan asianmukaisia toimia tällaisten loukkausten lopettamiseksi. Niillä on erityinen velvollisuus olla yhteydessä valtioihin tai aseellisiin ryhmiin, joihin niillä voi olla jotain vaikutusvaltaa. Aseiden tuottaja- ja viejävaltioita voidaan pitää erityisen vaikutusvaltaisina kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattamisen varmistamisessa, koska ne voivat toimittaa tai olla toimittamatta tarvikkeita, joita voidaan käyttää tiettyihin vakaviin loukkauksiin. Niiden olisi näin ollen noudatettava erityistä varovaisuutta sen varmistamiseksi, ettei niiden vientituotteita käytetä kansainvälisen humanitaarisen oikeuden vakaviin loukkauksiin.

Yhteisessä kannassa 2008/944/YUTP asetetut velvoitteet vastaavat asekauppasopimuksen 7 artiklan 1, 3 ja 4 kohdassa määrättyjä velvoitteita. Asiaa arvioidessaan jäsenvaltioiden on otettava huomioon riski, että asekauppasopimuksen 2 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan kuuluvia tavanomaisia aseita tai 3 tai 4 artiklan soveltamisalaan kuuluvia tarvikkeita saatetaan käyttää törkeään sukupuolittuneeseen väkivaltaan tai törkeään naisiin ja lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan tai tällaisen väkivallan helpottamiseen.

Keskeisiä pohdittavia kysymyksiä:

- Onko olemassa kansallista lainsäädäntöä, joka kieltää kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkaukset ja jossa niistä määrätään rangaistuksia?
- Onko vastaanottajamaa velvoittanut asevoimiensa komentajat estämään ja lopettamaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkaukset ja toteuttamaan toimia niitä alaisiaan vastaan, jotka ovat syylistyneet tällaisiin loukkauksiin?
- Onko vastaanottajamaa ratifioinut Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussäännön?
- Voiko vastaanottajavaltion / lopullisen määrämään sisäinen tilanne lisätä todennäköisyyttä, että aseita käytettäisiin lopullista määrämaata koskevassa arvioinnissa tunnistettuun sukupuolittuneeseen väkivaltaan tai tällaisen väkivallan helpottamiseen?
- Ovatko kansainväliset tai alueelliset elimet (esim. YK, Euroopan neuvosto tai Etyj) ilmaisseet huolensa sukupuoleen perustuvan väkivallan esiintymisestä määrämaassa?
- Tekeekö vastaanottajavaltio yhteistyötä muiden valtioiden, ad hoc -tuomioistuinten tai Kansainvälisen rikostuomioistuimen kanssa rikosoikeudenkäynneissä, jotka liittyvät edellä mainittuihin loukkauksiin?
- Onko olemassa alaikäraja otettaessa (pakkoon tai vapaaehtoisuuteen perustuen) henkilöitä asevoimiin?
- Onko hyväksytty lainsäädäntöä, joka kieltää lasten rekrytoinnin ja käytön viihollisuuksissa ja jossa niistä määrätään rangaistuksia?
- Järjestääkö vastaanottajamaa koulutusta ja harjoituksia upseereilleen ja rivimiehilleen kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjen soveltamisessa (esim. sotilaallisten harjoitusten puitteissa)?
- Onko kansainvälinen humanitaarinen oikeus sisällytetty sotilasdoktriiniin, sotilasalan käsikirjoihin, voimankäyttösääntöihin, ohjeistoihin ja määräyksiin?
- Onko asevoimilla kansainvälisen humanitaarisen oikeuden alalla koulutuksen saaneita oikeudellisia neuvonantajia?
- Onko toteutettu vastaavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että muut aseistautuneet henkilöt/ryhmät, jotka toimivat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa noudattavat kansainvälistä humanitaarista oikeutta?

- Onko toteutettu toimia sen varmistamiseksi, että kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin syylistyneet asevoimat ja muut aseistautuneet henkilöt/ryhmät joutuvat vastuuseen teoistaan, myös kurinpidollisten ja rikosoikeudellisten seuraamusten kautta?
- Onko olemassa riippumaton ja toimiva oikeuslaitos, joka kykenee syytetoimiin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkausten johdosta?
- Onko olemassa riski, että hallitus- tai valtarakenteissa tapahtuu äkillinen tai yllättävä muutos, joka voisi vaikuttaa kielteisesti vastaanottajan halukkuuteen tai kykyyn noudattaa kansainvälistä humanitaarista oikeutta (esim. valtiorakenteiden hajoaminen)?
- Onko loppukäyttäjällä valmius käyttää tarvikkeita kansainvälistä humanitaarista oikeutta noudattaen (esim. jos sotilaallisia aseita siirretään aseistautuneille henkilöille/ryhmille, jotka eivät kuulu asevoimiin mutta jotka toimivat kansainvälisen humanitaarisen oikeuden soveltamisalaan kuuluvissa tilanteissa, onko heille annettu koulutusta kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa)?
- Onko loppukäyttäjällä valmius huoltaa ja käyttää kyseistä teknologiaa tai kyseisiä tarvikkeita? (Jos ei ole, niin voi olla perusteltua asettaa kyseenalaiseksi niiden käyttötapa ja epäillä niiden siirtämistä toisille toimijoille.)
- Onko ilmoitetulla loppukäyttäjällä olemassa asianmukaiset varastojen, myös ylijäämäaseiden ja -ammusten, hallinnointia ja turvallisuutta koskevat menettelyt?
- Ovatko varkaudet ja hävikit varastoista tai korruptio ilmitulleita ongelmia vastaanottajamaassa? Jos ovat, viittaako jokin siihen, että asevientiin osallistuvat toimijat ovat sekaantuneet tällaiseen toimintaan?
- Onko aseiden laitton kauppa ongelma vastaanottajamaassa? Toimiiko maassa aseiden laittomaan kauppaan osallistuvia ryhmiä?
- Ovatko rajatarkastukset riittävät vastaanottajamaassa vai tiedetäänkö sen rajojen vuotavan?
- Onko vastaanottajamaalla toimiva ja tehokas aseiden siirron valvontajärjestelmä (tuonti, vienti, kauttakulku ja uudelleenlastaus)?
- Onko vastaanottaja sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden todellinen loppukäyttäjä, hyväksyykö se tämän asian tarkistamisen ja sitoutuuko se olemaan siirtämättä teknologiaa/tarvikkeita kolmannelle osapuolelle ilman toimittajavaltion lupaa?

2.15 **Tarkoituksenvastaiset siirrot:** Myös kysymystä tarkoituksenvastaisista siirroista vastaanottajamaassa on tarkasteltava. Johtolankoja tähän voi saada sotilasteknologian tai puolustustarvikkeen luonteesta ja loppukäyttäjistä. Pohdittavia kysymyksiä:

- Onko ilmoitetulla loppukäyttäjällä perusteltu tarve kyseiseen sotilasteknologiaan tai puolustustarvikkeeseen? Vai soveltuisivatko kyseiset tuotteet paremmin turvallisuuskoneiston jonkun muun yksikön käyttöön?
- Myönnettäisiinkö lupa, jos loppukäyttäjänä olisi vastaanottajavaltion turvallisuuskoneiston jokin muu yksikkö?
- Käyttävätkö turvallisuusjoukkojen eri yksiköt eri hankintakanavia? Onko mahdollista, että tarvikkeet toimitetaan edelleen toisen yksikön käyttöön?

2.16 **Ratkaisun tekeminen:** Jäsenvaltiot ratkaisevat edellä 2.3–2.15 kohdassa esitettyjä seikkoja koskevien tietojen ja niiden arvioinnin perusteella, pitäisikö suunnitellulta vienniltä evätä vientilupa perusteen 2 nojalla.

KESKEISET TIETOLÄHTEET (EI TYHJENTÄVÄ LUETTELO)

- Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (www.ohchr.org)
- Yhdistyneet Kansakunnat (www.un.org) <https://treaties.un.org/>)
- Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (www.icrc.org)
- Euroopan neuvosto (www.coe.int)
- Euroopan unioni (https://european-union.europa.eu/index_en)
- Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (www.osce.org)
- Amerikan valtioiden järjestö (www.oas.org)
- Afrikan unioni (www.au.int)
- Amnesty International (www.amnesty.org)
- Human Rights Watch (www.hrw.org)
- Kansainvälinen ihmisoikeusliitto (www.fidh.org)
- Kidutuksen vastainen maailmanjärjestö (www.omct.org)
- Kidutuksen vastainen järjestö (www.apt.ch)
- Kansainvälinen lakimieskomissio (<https://www.icj.org/>)
- Geneva Call (<https://www.genevacall.org>)
- Arms Trade Litigation Monitor (<https://armstradelitigationmonitor.org/>)
- Small Arms Survey (<https://www.smallarmssurvey.org/>)
- SIPRI (<https://www.sipri.org/>) ja muut tutkimuslaitokset
- Kansainvälinen rikostuomioistuin ja ad hoc -tuomioistuimet
- Vastanottajavaltiossa toimivat kansainväliset elimet
- Kansainvälinen kriisiryhmä
- Kansainvälisten kansalaisjärjestöjen yhteenliittymä lapsisotilaiden käytön lopettamiseksi (Coalition to Stop the Use of Child Soldiers)
- Aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan validointijärjestelmästä saadut tiedot loppukäyttäjien käytännöistä
- Sotilasalan käsikirjat (asevoimien ohjeistot)

KESKEISET KANSAINVÄLISET JA ALUEELLISET IHMISOIKEUSSOPIMUKSET

YHDISTYNEET KANSAKUNNAT:

- Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus
- Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus
- Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen liittyvä valinnainen pöytäkirja
- Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan kansainväliseen yleissopimukseen liittyvä toinen valinnainen pöytäkirja kuolemanrangaistuksen poistamisesta
- Kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskeva kansainvälinen yleissopimus
- Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus
- Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja
- Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus
- Kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja
- Yleissopimus lapsen oikeuksista
- Lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin
- Lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta
- Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista
- Pakolaisten oikeusasemaa koskeva vuoden 1951 yleissopimus
- Pakolaisten oikeusasemaa koskeva vuoden 1967 pöytäkirja
- Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö

ALUEELLISET SOPIMUKSET:

EUROOPAN NEUVOSTON JÄSENVALTIOIDEN OSALTA:

- Euroopan ihmisoikeussopimus sekä kuudes ja kolmastoista pöytäkirja kuolemanrangaistuksen poistamisesta
- Kidutuksen vastainen eurooppalainen yleissopimus

AMERIKAN VALTIOIDEN JÄRJESTÖN JÄSENVALTIOIDEN OSALTA:

- Amerikan ihmisoikeussopimus
- Amerikan ihmisoikeussopimus Amerikan ihmisoikeussopimuksen lisäpöytäkirja taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien alalla, San Salvadorin pöytäkirja
- Amerikan ihmisoikeussopimuksen pöytäkirja kuolemanrangaistuksen poistamisesta
- Amerikan ihmisoikeussopimus tahdonvastaisista katoamisista
- Amerikan yleissopimus kidutuksen estämiseksi ja siitä rankaisemiseksi

AFRIKAN UNIONIN JÄSENVALTIOIDEN OSALTA:

- Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien peruskirja
- Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien peruskirjan pöytäkirja Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien tuomioistuimen perustamisesta
- Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien peruskirjan pöytäkirja naisten oikeuksista Afrikassa
- Afrikan peruskirja lapsen oikeuksista ja hyvinvoinnista

ARABILIITON JÄSENVALTIOIDEN OSALTA:

- Arabiliiton peruskirja ihmisoikeuksista

**YK:N, EUROOPAN NEUVOSTON JA EU:N ELIMET, JOTKA OVAT TOIMIVALTAISIA
OSOITTAMAAN VAKAVAT IHMISOIKEUSLOUKKAUKSET:**

YHDISTYNEET KANSAKUNNAT:

- Yleiskokous (myös maakohtaiset päätöslauselmat)
- Turvallisuusneuvosto
- Ihmisoikeusneuvosto ja talous- ja sosiaalineuvosto
- Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimisto
- Erityismenettelyt ja muut toimeksiannon saaneet tahot
- Peruskirjassa perustetut elimet

EUROOPAN NEUVOSTO:

- Euroopan neuvoston ministerikomitea
- Parlamentaarinen yleiskokous
- Euroopan ihmisoikeustuomioistuin
- Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu
- Rasismien ja suvaitsemattomuuden vastainen Euroopan neuvoston komissio
- Kidutuksen vastainen Euroopan neuvoston komitea

EUROOPAN UNIONI:

- Eurooppa-neuvosto
- YUTP-alan elinten antamat julkilausumat
- EU:n maakohtaiset yhteiset kannat ja julkilausumat
- Vuosittainen EU:n ihmisoikeusraportti
- EU:n edustustojen päälliköiden ihmisoikeusraportit ja EU:n laatimat maakohtaiset ihmisoikeusstrategiat
- Euroopan parlamentin päätöslauselmat ja julkilausumat

**LUETTELO TÄRKEIMMISTÄ KANSAINVÄLISTÄ HUMANITAARISTA OIKEUTTA
KOSKEVISTA SOPIMUKSISTA**

- Geneven sopimus (I) maasotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden ja sairaiden aseman parantamisesta, Geneve, 12.8.1949.
- Geneven sopimus (II) merisotavoimiin kuuluvien haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden aseman parantamisesta, Geneve, 12.8.1949.
- Geneven sopimus (III) sotavankien kohtelusta, Geneve, 12.8.1949.
- Geneven sopimus (IV) siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana, Geneve, 12.8.1949.
- Elokuun 12 päivänä 1949 tehtyjen Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta, Geneve, 8.6.1977.
- Ensimmäisen lisäpöytäkirjan (I pöytäkirjan) 90 artiklan mukainen selitys: Kansainvälisen tutkimuskomission toimivallan hyväksyminen.
- Elokuun 12 päivänä 1949 tehtyjen Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta, Geneve, 8.6.1977.
- Yleissopimus lapsen oikeuksista, New York, 20.11.1989.
- Lapsen oikeuksien yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin, New York, 25.5.2000.
- Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman perussääntö, 17.7.1998.
- Yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa, Haag, 14.5.1954.
- Ensimmäinen pöytäkirja Haagin vuoden 1954 yleissopimukseen kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa, Haag, 14.5.1954.
- Toinen pöytäkirja Haagin vuoden 1954 yleissopimukseen kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa, Haag, 26.3.1999.
- Yleissopimus ympäristön muuttamismenetelmien sotilaallisen tai muun vihamielisen käytön kieltämisestä, New York, 10.12.1976.

- Tukehduttavien, myrkyllisten tai muiden samankaltaisten kaasujen sekä bakteriologisten keinojen käytön kieltoa sodassa koskeva pöytäkirja, Geneve, 17.6.1925.
- Yleissopimus bakteriologisten (biologisten) ja toksiiniaseiden kehittämisen, tuottamisen ja varastoimisen kieltämiseksi ja niiden hävittämiseksi, avattu allekirjoitettavaksi Lontoossa, Moskovassa ja Washingtonissa, 10.4.1972.
- Yleissopimus tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kielloista tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutukseltaan umpimähkäisiä, Geneve, 10.10.1980.
 - Pöytäkirja havaitsemattomista sirpaleista (vuoden 1980 yleissopimuksen I pöytäkirja).
 - Pöytäkirja miinojen, ansojen ja muiden taisteluvälineiden käyttöä koskevista kielloista tai rajoituksista (vuoden 1980 yleissopimuksen II pöytäkirja), 10.10.1980.
 - Pöytäkirja polttoaseiden käyttöä koskevista kielloista tai rajoituksista (vuoden 1980 yleissopimuksen III pöytäkirja), 10.10.1980.
 - Pöytäkirja sokeuttavista laseraseista (vuoden 1980 yleissopimuksen IV pöytäkirja), 13.10.1995.
 - Pöytäkirja miinojen, ansojen ja muiden taisteluvälineiden käyttöä koskevista kielloista tai rajoituksista (vuoden 1980 yleissopimuksen muutettu II pöytäkirja), muutettu 3.5.1996.
 - Muutos yleissopimukseen tiettyjen sellaisten tavanomaisten aseiden käytön kielloista tai rajoituksista, joiden voidaan katsoa aiheuttavan tarpeettoman vakavia vammoja tai olevan vaikutukseltaan umpimähkäisiä, 21.12.2001.
 - Pöytäkirja sodan räjähtämättömistä jäänteistä (vuoden 1980 yleissopimuksen V pöytäkirja), 28.11.2003.
- Kemiallisten aseiden kehittämisen, tuotannon, varastoinnin ja käytön kieltämistä sekä niiden hävittämistä koskeva yleissopimus, Pariisi, 13.1.1993.
- Jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämistä ja niiden hävittämistä koskeva yleissopimus, Oslo, 18.9.1997.
- Rypäleammuksia koskeva yleissopimus, Dublin, 30.5.2008.

UUODEN 1949 GENEVEN YLEISSOPIMUKSISSA JA UUODEN 1977

LISÄPÖYTÄKIRJASSA (I PÖYTÄKIRJA) TARKOITETUT TÖRKEÄT RIKOKSET

Neljässä vuoden 1949 Geneven yleissopimuksessa tarkoitettut törkeät rikokset (50, 51, 130 tai 147 artikla sopimuksesta riippuen)	Kolmannessa vuoden 1949 Geneven yleissopimuksessa tarkoitettut törkeät rikokset (130 artikla)	Neljännessä vuoden 1949 Geneven yleissopimuksessa tarkoitettut törkeät rikokset (147 artikla)
– tahallinen surmaaminen; – kidutus tai epäinhimillinen kohtelu, biologiset kokeilut siihen luettuina; – tahallinen suuren kärsimyksen aiheuttaminen tai törkeä ruumiilliseen koskemattomuuteen tai terveyteen kohdistuva loukkaus; – omaisuuden hävittäminen ja anastaminen, joka ei ole sotilaallisen välttämättömyyden kannalta perusteltu ja on toteutettu suuressa mittakaavassa laittomasti ja mielivaltaisesti (tämä määräys ei sisälly kolmannen vuoden 1949 Geneven yleissopimuksen 130 artiklaan).	– sotavangin pakottaminen palvelemaan vihollisvallan aseellisissa voimissa; – tahallinen teko, jolla sotavangilta riistetään oikeus tulla säännönmukaisesti ja puolueettomasti tuomituksi yleissopimuksen määräyksiä noudattaen.	– sotavangin pakottaminen palvelemaan vihollisvallan aseellisissa voimissa; – tahallinen teko, jolla suojellulta henkilöltä riistetään oikeus tulla säännönmukaisesti ja puolueettomasti tuomituksi yleissopimuksen määräyksiä noudattaen – suojellun henkilön laitton karkottaminen tai siirto taikka laitton pidättäminen; – panttivankien ottaminen.

Vuoden 1977 lisäpöytäkirjassa (I pöytäkirja) tarkoitettut törkeät rikokset (11 ja 85 artikla)

11 artikla:

Jokainen tahallinen teko tai laiminlyönti, joka vakavasti vaarantaa henkilön ruumiillista tai henkistä terveyttä tai koskemattomuutta hänen ollessaan muun kuin sen osapuolen vallassa, josta hän on riippuvainen, ja joka joko rikkoo 1 ja 2 kappaleen kieltoja vastaan tai ei noudata 3 kappaleen määräyksiä, muodostaa törkeän rikoksen tätä pöytäkirjaa vastaan.

85 artiklan 2 kappale:

Yleissopimuksissa törkeiksi rikoksiksi katsotut rikokset ovat myös törkeitä rikoksia tätä pöytäkirjaa vastaan, jos ne on tehty tämän pöytäkirjan 44, 45 ja 73 artiklan mukaisesti suojelua nauttivia, vastapuolen vallassa olevia henkilöitä vastaan, tämän pöytäkirjan mukaista suojelua nauttivia vastapuolen haavoittuneita, sairaita tai haaksirikkoutuneita vastaan tai vastapuolen hallinnassa olevaa, tämän pöytäkirjan mukaista suojelua nauttivaa lääkintä- tai hengellistä henkilöstöä, lääkintäyksikköä tai lääkintäkulkuneuvoja vastaan.

85 artiklan 3 kappale:

Tämän pöytäkirjan 11 artiklassa määriteltyjen törkeiden rikosten lisäksi seuraavat teot on katsottava törkeiksi rikoksiksi tätä pöytäkirjaa vastaan, milloin ne ovat tahallisia, tämän pöytäkirjan asianomaisten määräysten vastaisia ja ovat tuottaneet kuoleman tai vakavan vamman ruumiille tai terveydelle:

85 artiklan 4 kappale:

Edellisissä kappaleissa sekä yleissopimuksissa määriteltyjen törkeiden rikosten lisäksi seuraavat teot katsotaan törkeiksi rikoksiksi, milloin ne ovat tahallisia ja yleissopimusten tai tämän pöytäkirjan vastaisia:

– siviiliväestöön tai yksityiseen siviilihenkilöön kohdistettu aseellinen toiminta – umpimähkäinen siviiliväestöön ja -kohteisiin vaikuttava aseellinen toiminta tietäen sen aiheuttavan kohtuuttomia ihmishengen menetyksiä ja haavoittumisia siviiliväestön keskuudessa tai vahinkoa siviilikohteille – aseellinen toiminta vaarana olevia voimia sisältävää laitosta tai rakennelmaa vastaan tietäen hyökkäyksen aiheuttavan kohtuuttomia ihmishengen menetyksiä ja haavoittumisia siviiliväestön keskuudessa tai vahinkoa siviilikohteille – aseellinen toiminta puolustamatonta paikkakuntaa vastaan tai demilitarisoidulle alueelle – aseellinen toiminta henkilöä vastaan, tietoisena siitä, että hän on taistelukyvytön (<i>hors de combat</i>) – Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun tunnusmerkin tai muun suojelevan merkin petollinen käyttö.	– miehittäjävaltion toimittama oman siviiliväestönsä osan siirtäminen miehittämälleen alueelle tai miehitetyn alueen väestön tai väestönosan siirtäminen miehitetyn alueen rajojen sisäpuolella tai alueen ulkopuolelle – oikeudeton viivyttely sotavankien tai siviilihenkilöiden kotiuttamisessa – rotuerotteluun perustuvan epäinhimillisen tai alentavan käytännön harjoittaminen, mukaan lukien rotusyrjintään perustuva henkilökohtaisen arvokkuuden loukkaus – aseellinen toiminta selvästi tunnistettuja historiallisia muistomerkkejä, taideteoksia tai uskonnonharjoituspaikkoja vastaan, jotka muodostavat kansojen sivistyksellisen tai henkisen perinnön ja joille erityisjärjestelyin esimerkiksi toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen puitteissa on myönnetty erityinen suojelu, toiminnan aiheuttaessa niille huomattavia vaurioita, vaikka kyseiset historialliset muistomerkit, taideteokset ja uskonnonharjoituspaikat eivät ole sotilaskohteiden välittömässä läheisyydessä eikä vastapuoli käytä niitä sotilaallisen toiminnan tukemiseksi – oikeuden kieltäminen puolueettomaan ja säännönmukaiseen oikeudenkäyntiin yleissopimusten tai I pöytäkirjan perusteella suojeltavalta henkilöltä.
---	---

PARHAAT KÄYTÄNNÖT JA OHJEISTUS

Asekauppasopimus: 7 artikla – Luettelo mahdollisista viiteasiakirjoista, joita osapuolet voivat käyttää 7 artiklan mukaisessa riskiarvioinnissa (toimitettu CSP4:lle, päivitetty CSP5:ssä).

KANSAINVÄLISEN HUMANITAARISEN OIKEUDEN NOJALLA SUOJELLUT RYHMÄT
(EI-TYHJENTÄVÄ YLEISKATSAUS)

1. Haavoittuneet ja sairaat

- Sopimusoikeus:
 - Ensimmäinen Geneven sopimus: 12–18 artikla
 - Toinen Geneven sopimus: 12–21 artikla
 - Lisäpöytäkirja I: 8–34 artikla
 - Lisäpöytäkirja II: 7–12 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 109 (Haavoittuneiden ja sairaiden etsintä ja hoito)
 - Sääntö 110 (Haavoittuneiden ja sairaiden kohtelu)
 - Sääntö 111 (Haavoittuneiden, sairaiden ja haaksirikkoutuneiden suojele ryöstöltä ja kaltoinkohtelulta)

2. Haaksirikkoutuneet

- Sopimusoikeus:
 - Toinen Geneven sopimus: 12–18 artikla
 - Lisäpöytäkirja I: 8–35 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - 109 artikla (Haaksirikkoutuneiden etsintä ja hoito)
 - 110 artikla (Haaksirikkoutuneiden inhimillinen kohtelu)

3. Sotavangit

- Sopimusoikeus:
 - Toinen Geneven sopimus: 4–121 artikla.
 - Lisäpöytäkirja I: 43–47 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Säännöt 118–128 (Vapautensa menettäneiden henkilöiden, myös sotavankien, suojele)

4. Siviilit

- Sopimusoikeus:
 - Neljäs Geneven sopimus: 4–34 artikla (Yleinen suojele) ja 27–34 artikla (Inhimillinen kohtelu), 35–46 artikla (Muunmaalaiset siviilit selkkauksen osapuolen alueella), 47–78 artikla (Miehityksen alaisina olevat siviilit) ja 79 artikla (Säännöt siviili-internoitujen kohtelusta)
 - Lisäpöytäkirja I: 48–79 artikla
 - Lisäpöytäkirja II: 4–6 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 1 (Siviilien erottaminen taistelijoista)
 - Sääntö 5 (Siviilien määritelmä)
 - Sääntö 6 (Siviilien suojele hyökkäyksiltä)
 - Säännöt 118–128 (Vapautensa menettäneiden henkilöiden ja siviili-internoitujen suojele)

5. Maan sisäiset pakolaiset

- Sopimusoikeus:
 - Neljäs Geneven sopimus: 44, 45, 49 ja 70 artikla
 - Lisäpöytäkirja I: 73 ja 85 artikla:
 - Lisäpöytäkirja II: 17 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - 129–133 artikla (Maan sisäisten pakolaisten suojele)

6. Naiset

- Sopimusoikeus:
 - Ensimmäinen Geneven sopimus: 12 artikla
 - Toinen Geneven sopimus: 12 artikla
 - Neljäs Geneven sopimus: 14, 15, 27, 85 ja 132 artikla
 - Lisäpöytäkirja I: 76 artikla
 - Lisäpöytäkirja II: 4 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 93 (Seksuaalisen väkivallan kielto)
 - Sääntö 119 (Vapautensa menettäneiden naisten majoitus)
 - Sääntö 134 (Naisten erityinen kunnioittaminen)

7. Lapset

- Sopimusoikeus:
 - Neljäs Geneven sopimus: 14, 24, 38, 50, 82 ja 132 artikla
 - Lisäpöytäkirja I: 77–78 artikla
 - Lisäpöytäkirja II: 4 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 120 (Vapautensa menettäneiden lasten majoitus)
 - Sääntö 135 (Lasten erityissuojelu)
 - Sääntö 136 (Seksuaalisen väkivallan kielto)
 - Sääntö 137 (Lapsisotilaiden osallistuminen sotatoimiin)

8. Vammaiset henkilöt

- Sopimusoikeus:
 - Lisäpöytäkirja I: 8–11 artikla (Haavoittuneiden ja sairaiden, myös vammaisten, määritelmä ja suojelu)
 - Lisäpöytäkirja II: 7–8 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 138 (Vammaisten henkilöiden suojelu ja hoito ja heidän tarvitsemansa erityishoidon varmistaminen)

9. Kadonneet henkilöt

- Sopimusoikeus:
 - Neljäs Geneven sopimus: 26 artikla (Kadonneiden henkilöiden kohtaloa koskevan tietojenvaihdon helpottaminen)
 - Lisäpöytäkirja I: 32–34 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - 117 artikla (Kirjanpito kadonneista henkilöistä)

10. Kuolleet

- Sopimusoikeus:
 - Ensimmäinen Geneven sopimus: 15–17 artikla (Kuolleiden kunnioittaminen ja tunnistaminen)
 - Toinen Geneven sopimus: 18–20 artikla (Kuolleiden kunnioittaminen ja tunnistaminen)
 - Toinen Geneven sopimus: 120–121 artikla (Sotavankien kuolemaa koskevat määräykset)
 - Neljäs Geneven sopimus: 129–131 artikla (Siviili-internoitujen kuolemaa koskevat määräykset)
 - Lisäpöytäkirja I: 34 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 112 (Kuolleiden etsintä ja kokoaminen)
 - Sääntö 113 (Kuolleiden kohtelu)
 - Sääntö 114 (Kuolleiden kunnioittaminen ja kokoaminen)
 - Sääntö 115 (Kuolleiden haudaus)
 - Sääntö 116 (Kirjanpito kuolleista)

11. Lääkintähenkilöstö

- Sopimusoikeus:
 - Ensimmäinen Geneven sopimus: 24–26 artikla (Lääkintähenkilöstön suojeleminen)
 - Toinen Geneven sopimus: 36–37 artikla
 - Neljäs Geneven sopimus: 20 artikla
 - Lisäpöytäkirja I: 15–16 artikla (Siviililääkintähenkilöstön suojeleminen)
 - Lisäpöytäkirja II: 9 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 25 (Lääkintähenkilöstön suojeleminen)

12. Uskonnollinen henkilöstö

- Sopimusoikeus:
 - Ensimmäinen Geneven sopimus: 24 artikla (Uskonnollisen henkilöstön suojelu)
 - Lisäpöytäkirja I: 15 artikla
 - Lisäpöytäkirja II: 9 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 27 (Uskonnollisen henkilöstön suojelu)

13. Humanitaarinen avustushenkilöstö

- Sopimusoikeus:
 - Toinen Geneven sopimus: 125 artikla
 - Lisäpöytäkirja I: 71 artikla (Humanitaariseen apuun osallistuvan henkilöstön suojelu)
 - Lisäpöytäkirja II: 18 artikla (Humanitaarinen apu)
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 31 (Humanitaarisen avustushenkilöstön kunnioittaminen ja suojelu)
 - Sääntö 32 (Humanitaarisen avun pääsy)

14. Toimittajat

- Sopimusoikeus:
 - Lisäpöytäkirja I: 79 artikla (Toimittajien suojelu konfliktialueilla)
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 34 (Toimittajien suojelu)

15. Pakolaiset

- Sopimusoikeus:
 - Neljäs Geneven sopimus: 44 artikla (Pakolaisten suojelu)
 - Lisäpöytäkirja I: 73–74 artikla
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 132 (Pakolaisten suojelu)

16. Vangit muissa kuin kansainvälisissä aseellisissa konflikteissa

- Sopimusoikeus:
 - Geneven sopimusten yhteinen 3 artikla
 - Lisäpöytäkirja II: 5 artikla (Vangit muissa kuin kansainvälisissä konflikteissa)
- Kansainvälinen humanitaarinen tapaoikeus:
 - Sääntö 120 (Vankien inhimillinen kohtelu)

Perusteen 3 soveltaminen

3.1 Yhteistä kantaa 2008/944/YUTP sovelletaan jäsenvaltioiden kaikkeen vientiin, joka koskee sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita, jotka on mainittu EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa, sekä kaksikäyttötuotteisiin yhteisen kannan 6 artiklassa säädetyn mukaisesti. Perustetta 3 sovelletaan kaikkiin vastaanottajamaihin erotuksetta. Parhaat käytänteet noudattavat kuitenkin periaatetta, jonka mukaan siinä tapauksessa, että lopullisessa määrämaassa vallitsee aseellinen konflikti tai sisäisiä jännitteitä, olisi arvioitava huolellisesti, miten suuri riski on, että suunniteltu vienti aiheuttaa konfliktin tai pitkittää sitä taikka pahentaa olemassa olevia jännitteitä ja kärjistää ne laajemmaksi konfliktiksi. Jos arvioinnin perusteella kyseinen riski on olemassa, olisi käsiteltävänä olevaan vientilupa suhtauduttava varauksellisesti. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä loppukäyttäjän asemaan konfliktissa. Kaikki vientiluvat olisi arvioitava tapauskohtaisesti, ja perustetta 3 olisi tutkittava, jos jännitteiden tai aseellisten konfliktien olemassaolosta on epäilystä.

3.2 **Tietolähteet:** tietoja tarvikkeiden mahdollisesta riskistä aiheuttaa tai pitkittää aseellisia konflikteja tai pahentaa olemassa olevia jännitteitä tai aseellisia konflikteja lopullisessa määrämaassa olisi haettava kyseisessä maassa sijaitsevasta jäsenvaltion edustustosta, kyseisestä maasta vastaavasta ulkoministeriön yksiköstä, kyseisessä maassa sijaitsevasta unionin edustustosta sekä EUH:sta.

Kaikkien jäsenvaltioiden käytettävissä oleva EU:n yhteinen tietokanta muodostuu EU:n edustustojen päälliköiden raporteista, EU:n raporteista ja joissakin tapauksissa EU:n neuvoston julkilausumista ja päätelmistä, jotka koskevat asianomaista vastaanottajamaata. Jäsenvaltioita kannustetaan jakamaan lopullisen määrämaan sisäisestä tilanteesta tekemiään analyyskejä ja tulkintoja siinä yhteydessä, kun ne kysyvät muilta jäsenvaltioilta näiden epäämistä luvista jollakin epäilyksiä herättävällä alueella.

Kansallisten tiedustelupalvelujen laatimista laajemmista internet- ja tiedusteluraporteista voi myös olla hyötyä erityisesti arvioitaessa mahdollista suorituskäytön lisäystä.

Lisätietoja voi saada seuraavista:

- Paikalliset YK:n ja Etyjin toimistot ja EU:n edustustot
- YK (YK:n yleiskokous, YK:n turvallisuusneuvosto), Kansainvälinen rikostuomioistuin ja/tai muut kansainväliset ja alueelliset elimet
- tutkimuslaitokset (esim. SIPRI)
- kansainvälisten valtioista riippumattomien järjestöjen raportit
- paikalliset ja alueelliset valtioista riippumattomat järjestöt tai kansalaisjärjestöt.

Liitteessä I on keskeisten internetsivustojen ei-tyhjentävä luettelo.

Ratkaisussa huomioon otettavat asiat

3.3 ***Keskeiset käsitteet:*** perusteen 3 tarkastelu tuo esiin useita keskeisiä käsitteitä, jotka olisi otettava huomioon kaikessa arvioinnissa ja jotka esitetään jäljempänä.

Sisäinen tilanne

Sisäinen tilanne tarkoittaa lopullisen määrämaan rajojen sisäpuolella vallitsevaa taloudellista, sosiaalista ja poliittista tilannetta ja vakautta.

Jännitteiden tai aseellisten konfliktien olemassaolo

Jännitteillä tarkoitetaan yhteiskunnan eri ryhmien tai yksilöiden ryhmittymien välisiä epäystävällisiä tai vihamielisiä suhteita, joiden taustalla on rotu, ihonväri, sukupuoli, kieli, uskonto, poliittiset tai muut mielipiteet, kansallinen tai yhteiskunnallinen alkuperä, historiallisten tapahtumien tulkinta, eroavuudet taloudellisessa hyvinvoinnissa tai omistajuudessa, seksuaalinen suuntautuneisuus tai muut tekijät. Jännitteet voivat aiheuttaa levottomuuksia tai väkivaltaisuuksia tai johtaa sellaisten yksityisten aseellisten ryhmittymien perustamiseen, jotka eivät ole valtion valvonnassa.

Aseellisilla konflikteilla tarkoitetaan edellä mainittujen ryhmien välisten jännitteiden asteittaista kärjistymistä siten, että jokin ryhmistä ryhtyy aseellisiin toimiin muita vastaan.

Vientilupahakemusta käsitellessään toimivaltaisen viranomaisen on arvioitava lopullisen määrämään sisäistä tilannetta, loppukäyttäjän mahdollista osallistumista sisäisiin konflikteihin tai jännitteisiin ja asemaa niissä sekä suunnitellun viennin todennäköistä käyttöä konfliktissa. Arvioidessaan lopullisessa määrämaassa mahdollisesti esiintyviä riskejä toimivaltainen viranomainen voi pohtia seuraavia kysymyksiä:

- Mikä on suunnitellun viennin (sotilastechnologia tai puolustustarvikkeet) loppukäyttö? Käytettäisiinkö vientiä sisäisen turvallisuuden vahvistamiseen vai vihollisuuksien jatkamiseen?
- Onko puolustustarvikkeilla tai sotilastechnologialla tarkoitus tukea kansainvälisesti päätettyjä rauhanturva- tai rauhaanpakottamisoperaatioita taikka humanitaarisia toimia?
- Osallistuuko loppukäyttäjä maassa käynnissä olevaan aseelliseen konfliktiin tai onko sillä läheisiä suhteita johonkin konfliktin osapuoleen? Mikä on loppukäyttäjän rooli konfliktissa?
- Jos pyyntö koskee komponentteja tai varaosia, tiedetäänkö vastaanottajamaan käyttävän kyseessä olevaa järjestelmää maassa käynnissä olevassa aseellisessa konfliktissa?
- Onko olemassa olevien jännitteiden mahdollisesta kärjistymisestä raportoitu äskettäin? Onko riskinä, että olemassa olevat jännitteet kärjistyvät aseelliseksi konfliktiksi, jos yksi tai useampi osapuoli saa käyttöönsä viennin kohteena olevaa sotilastechnologiaa tai olevia puolustustarvikkeita?
- Sovelletaanko lopulliseen määrämaahan alueellisia tai YK:n vientikieltoja maan sisäisen tilanteen vuoksi (ks. myös peruste 1)?

Tarvikkeiden ominaispiirteet

Tarvikkeiden ominaispiirteet vaikuttavat vientiluvan myöntämiseen tai epäämiseen. Olisi tutkittava, liittyvätkö viennin kohteena oleva teknologia tai olevat tarvikkeet suoraan tai välillisesti lopullisen määrämaan jännitteisiin tai konflikteihin. Tämä on vieläkin tärkeämpää, kun on kyseessä jo käynnissä oleva aseellinen konflikti.

Pohdittavia kysymyksiä:

- Onko vienti ominaispiirteiltään sellaista, että sitä käytetään tai voitaisiin käyttää lopullisessa määrämaassa käynnissä olevassa aseellisessa konfliktissa?
- Onko riskinä, että olemassa olevat sisäiset jännitteet voisivat muuttua aseelliseksi konfliktiksi, jos suunniteltu loppukäyttäjä saa käsiinsä kyseistä sotilastechnologiaa tai kyseisiä puolustustarvikkeita?

Loppukäyttäjä

Loppukäyttäjällä on myös tärkeä merkitys arvioinnissa. Jos on olemassa perusteeseen 3 liittyviä epäilyksiä, on tärkeä määrittää, mille ase- tai poliisivoimien taikka turvallisuusjoukkojen yksikölle vienti on tarkoitettu. Esimerkiksi vastaanottajamaan armeija ja poliisi saattavat osallistua aseelliseen konfliktiin, jossa merivoimilla ei ole mitään roolia. Tässä suhteessa olisi myös otettava huomioon riski tarkoituksenvastaisista siirroista maan sisällä.

Tilanne mutkistuu, jos tarvikkeet on tarkoitettu tutkimuslaitokselle tai yksityiselle yritykselle. Tällöin olisi ratkaistava, kuinka todennäköisiä tarkoituksenvastaiset siirrot ovat. Perusteen 3 tarkastelussa olisi otettava huomioon muut perusteet, etenkin tarkoituksenvastaisten siirtojen riskiä koskeva peruste 7.

Pohdittavia kysymyksiä:

- Mikä on loppukäyttäjän asema lopullisessa määrämaassa? Onko loppukäyttäjä ongelman osa vai pyrkiikö se pikemminkin olemaan osa ratkaisua?
- Osallistuuko loppukäyttäjä maan sisäiseen aseelliseen konfliktiin tai sisäisiin jännitteisiin?
- Onko tällaisesta osallistumisesta vartenotettavia raportteja?

3.4 *Ratkaisun tekeminen*

Jäsenvaltiot ratkaisevat tietojen ja kokonaisvaltaisen riskinarvioinnin perusteella edellä esitetyn mukaisesti, pitäisikö suunnitellulta vienniltä evätä vientilupa perusteen 3 nojalla. Tehtävä ratkaisu ei saisi vaikuttaa kyseisen maan oikeutettuihin ja laillisiin turvallisuus- ja puolustustarpeisiin.

ASIAANKUULUVAT TIETOLÄHTEET (EI-TYHJENTÄVÄ LUETTELO)

- Yhdistyneet Kansakunnat (www.un.org)
- Päättölauselman 1540 komitea (<http://www.un.org/en/sc/1540/>)
- Etyj/asevalvonta (www.osce.org/)
- Euroopan unioni (https://european-union.europa.eu/index_en)

Perusteen 4 soveltaminen

- 4.1 Yhteistä kantaa 2008/944/YUTP sovelletaan jäsenvaltioiden kaikkeen vientiin, joka koskee sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita, jotka on mainittu EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa, sekä kaksikäyttötuotteisiin yhteisen kannan 6 artiklassa säädetyn mukaisesti. Perustetta 4 sovelletaan kaikkiin vastaanottajamaihin erotuksetta. Parhaat käytänteet noudattavat kuitenkin periaatetta, jonka mukaan siinä tapauksessa, että alueellisen konfliktin riski on suurempi, on perustetta 4 tarkasteltava huolellisemmin kuin jos kyseinen riski on vähäisempi. Kaikki vientiluvat olisi arvioitava tapauskohtaisesti, ja perustetta 4 olisi tutkittava, jos on syytä epäillä alueen rauhan, turvallisuuden ja vakauden vaarantuvan.

Perusteen 4 tarkoituksena on varmistaa, että vienti ei kannusta, kärjistä, aiheuta tai pitkitä konflikteja tai jännitteitä ilmoitetun vastaanottajamaan alueella. Perusteessa erotetaan toisistaan se, aiotaanko suunniteltua vientiä käyttää hyökkäys- vai puolustustarkoituksiin, erityisesti YK:n peruskirjan 51 artiklassa vahvistetun kansainvälisen oikeuden mukaisen luonnollisen puolustautumisoikeuden käyttämiseksi. Perustetta ei ole tarkoitettu estämään vientiä maihin, jotka ovat hyökkäyksen tai hyökkäyksen uhan mahdollinen kohde. On arvioitava huolellisesti, onko olemassa selviä merkkejä siitä, että ilmoitettu vastaanottaja aikoo käyttää suunniteltua vientiä hyökätäkseen joko todellisuudessa tai mahdollisesti tai uhatakseen hyökkäyksellä toiseen maahan.

4.2 *Tietolähteet*

Tietoa siitä, vaarantavatko tarvikkeet alueellisen rauhan, turvallisuuden ja vakauden, olisi haettava kyseisessä maassa sijaitsevasta jäsenvaltion edustustosta sekä ulkoministeriön maakohtaisista yksiköistä niin vastaanottajamaan kuin uhatun/hyökkäävän maan osalta.

Kaikkien jäsenvaltioiden käytettävissä oleva EU:n yhteinen tietolähteistö muodostuu EU:n edustustojen päälliköiden raporteista, EU:n raporteista ja joissakin tapauksissa EU:n neuvoston julkilausumista ja päätelmistä, jotka koskevat asianomaista vastaanottajamaata ja aluetta. EU tiedusteluanalyysikeskusta (maaliskuun arviointi) ja EU:n konfliktinesteanalyysijä, myös EU:n varhaisvaroitusjärjestelmää, voidaan myös käyttää laajamittaisesti. Jäsenvaltioita kannustetaan jakamaan lopullisen määräämän sisäisestä tilanteesta tekemiään analyysijä ja tulkintoja siinä yhteydessä, kun ne kysyvät muilta jäsenvaltioilta näiden epäämistä luvista jollakin epäilyksiä herättävällä alueella.

Kansallisten tiedustelupalvelujen laatimista laajemmista internet- ja tiedusteluraporteista voi myös olla hyötyä erityisesti arvioitaessa mahdollista suorituskykyjen lisäystä.

Lisätietoja voi saada seuraavista:

- Paikalliset YK:n ja Etyjin toimistot ja EU:n edustustot
- YK (YK:n yleiskokous, YK:n turvallisuusneuvosto, YK:n tavanomaisten aseiden rekisteri), Kansainvälinen rikostuomioistuin ja/tai muut kansainväliset ja alueelliset elimet
- tutkimuslaitokset (esim. SIPRI)
- kansainvälisten valtioista riippumattomien järjestöjen raportit
- paikalliset ja alueelliset valtioista riippumattomat järjestöt tai kansalaisjärjestöt.

Liitteessä I on keskeisten internetsivustojen ei-tyhjentävä luettelo.

Ratkaisussa huomioon otettavat asiat

4.3 Keskeiset käsitteet

Alueellisen rauhan, turvallisuuden ja vakauden suojeleminen

Jäsenvaltioiden on evättävä maastavientilupa, jos on olemassa selkeä vaara, että ilmoitettu vastaanottaja käyttäisi suunniteltua vientiä hyökkäykselliseen toimintaan toista maata vastaan tai aluevaatimuksen tehostamiseen voimatoimin.

Kaikilla kansakunnilla on oikeus puolustautumiseen kansainvälisen oikeuden mukaisesti, sellaisena kuin se on vahvistettu YK:n peruskirjan 51 artiklassa. Tässä perusteessa käsitellään sitä, aikooko vastaanottajavaltio käyttää tai uhata käyttää suunniteltua vientiä hyökkäävästi toista maata vastaan. Tämän vuoksi olisi arvioitava vastaanottajamaan aikeita sekä sitä, onko kyseinen tuonti asianmukaista ja oikein mitoitettua suhteessa vastaanottajamaan tarpeeseen puolustaa itseään, varmistaa sisäinen turvallisuus sekä avustaa kansainvälisissä humanitaarisissa ja rauhanturvaoperaatioissa.

Arkaluonteisiin tai mahdollisesti arkaluonteisiin vastaanottajiin liittyviä lupahakemuksia tarkastellaan huolellisesti tapauskohtaisesti etenkin, jos vienti suuntautuu maahan, joka osallistuu tai on osallistunut aseelliseen konfliktiin. Selkeän vaaran olemassa oloa arvioitaessa olisi otettava huomioon aseellisen konfliktin historia, vastaanottajavaltiossa ja -alueella nykyisin vallitsevat olosuhteet sekä kaikki tunnetut suuntaukset ja/tai tulevat tapahtumat, joiden voidaan kohtuudella olettaa lisäävän jännitteitä tai johtavan hyökkääviin toimiin.

Ilmaus ”on evättävä” tarkoittaa tässä perusteessa sitä, että jos vientilupahakemuksen arvioinnissa on todettu, että on olemassa selkeä vaara suunnitellun viennin käyttämisestä hyökkäykselliseen toimintaan toista maata vastaan tai aluevaatimuksen tehostamiseen voimatoimin, vientilupa on evättävä yhteisen kannan 2 artiklassa määriteltyjen muiden perusteiden analysoinnin tuloksesta tai muista seikoista riippumatta.

Näitä riskejä tarkastellessaan jäsenvaltioiden on otettava huomioon muun muassa seuraavat seikat:

a) Vastaanottajamaan ja toisen maan välinen aseellinen konflikti tai sellaisen todennäköisyys

Tämän kysymyksen osalta on ratkaistava, onko olemassa selkeä vaara, että tarvikkeita käytettäisiin vastaanottajamaan ja sen naapurimaiden välisessä aseellisessa konfliktissa tai muussa alueella käynnissä olevassa konfliktissa. Jos aseellista konfliktia ei ole, on otettava huomioon alueellinen tilanne. Alueella kasvavat jännitteet ja konfliktin uhat tai heikosti toimivat rauhanjärjestelyt ovat esimerkkejä konfliktin todennäköisyydestä, mikä vaarantaa alueellisen rauhan, turvallisuuden ja vakauden säilymisen.

Tällöin olisi ratkaistava, onko olemassa selkeä vaara, että kyseisten tarvikkeiden toimittaminen jouduttaisi konfliktin syntymistä esimerkiksi antamalla vastaanottajamaalle etua naapurimaihinsa tai muihin alueen maihin nähden. Jos tarvikkeiden vienti lisää vastaanottajamaan sotilaallista suorituskykyä, on ratkaistava, onko olemassa selkeä vaara, että kyseiset tarvikkeet pitkittävät olemassa olevaa konfliktia tai että pinnan alla kytävät jännitteet muuttuvat aseelliseksi konfliktiksi.

Seuraavat kysymykset voidaan tarpeen mukaan ottaa huomioon:

- Onko alueella jo käynnissä jokin konflikti?
- Johtaako alueella vallitseva tilanne todennäköisesti aseelliseen konfliktiin?
- Onko konfliktin uhka teoreettinen tai epätodennäköinen vai onko siihen olemassa selkeä ja todellinen riski?

b) aluevaatimus, jonka vastaanottaja on aikaisemmin yrittänyt tai uhannut toteuttaa voimatoimin

Olisi arvioitava, onko olemassa selkeä vaara, että vastaanottajamaa aikoo yrittää aseellisen konfliktin kautta tai voimatoimilla uhaten toteuttaa kansainvälisesti tunnustettujen rajojensa ulkopuolella sijaitsevaan alueeseen kohdistuvan aluevaatimuksen. Maata, merta tai ilmatilaa koskeva aluevaatimus voi ilmetä vastaanottajamaan virallisesta kannasta tai vastaanottajamaan viralliset edustajat tai asianomaiset poliittiset voimat ovat voineet esittää sellaisen. Alueen ei välttämättä tarvitse olla vastaanottajamaan välittömässä läheisyydessä.

Ratkaisussa olisi otettava huomioon se, onko vastaanottajamaa esittänyt viime aikoina kyseiseen alueeseen kohdistuneita vaatimuksia. Jos vastaanottajamaa on joskus yrittänyt tai uhannut toteuttaa aluevaatimuksen voimatoimin, olisi ratkaistava, onko todennäköistä, että kyseisiä tarvikkeita käytetään tällaisessa tapauksessa ja antaisivatko ne vastaanottajamaalle sellaista uutta suorituskykyä, jonka avulla se voisi yrittää vaatimuksen toteuttamista voimatoimin ja siten horjuttaa alueen vakautta.

Seuraavat kysymykset voidaan tarpeen mukaan ottaa huomioon:

- Onko vastaanottajamaa esittänyt aluevaatimuksen?
- Onko aluevaatimus johtanut konfliktiin alueella tai luonut jännitteitä vastaanottajamaan ja muiden maiden välille?
- Onko vastaanottajamaa yrittänyt ratkaista kysymystä rauhanomaisesti ja onko se joskus yrittänyt tai uhannut toteuttaa aluevaatimuksensa voimatoimin?

c) *todennäköisyys, että sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita käytetään muuta kuin vastaanottajamaan oikeutettua ja laillista kansallista turvallisuutta ja puolustusta varten tai vastaanottajan käyttäessä luonnollista oikeuttaan puolustautua kansainvälisen oikeuden mukaisesti, sellaisena kuin se on vahvistettu Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklassa*

Perustetta 4 tarkastellessaan viejävaltion olisi arvioitava, onko vastaanottajamaan sotilasdoktriini aggressiivinen ja onko todennäköistä, että pyydettyjä tarvikkeita käytettäisiin kyseisen doktriinin mukaisesti. Viejävaltion olisi myös arvioitava, ovatko pyydetty tarvikkeet yhdenmukaisia vastaanottajavaltion puolustusvoimien nykyisin käyttämien asejärjestelmien kanssa tai tarvitaanko kyseisiä laitteita järjestelmien täydentämiseksi tai korvaamiseksi. Vietävien tarvikkeiden määrä ja laatu saattaa myös olla aiheellista ottaa huomioon.

d) *alueellista vakautta ei saa horjuttaa millään merkittäväällä tavalla*

Tämän perusteen osalta on ratkaistava, parantaisiko tarvikkeiden toimittaminen vastaanottajamaalle merkittävästi sen sotilaallista suorituskykyä ja jos parantaisi, uhkaisiko jotakin naapurimaata tämän seurauksena konflikti. Jos alueella esiintyy jännitteitä, parantaisiko tarvikkeiden toimittaminen vastaanottajamaan suorituskykyä tuomalla alueelle uuden laitteen, joka voisi olla uhka jollekin naapurimaalle.

Seuraavat kysymykset voidaan tarpeen mukaan ottaa huomioon:

- Miksi vastaanottaja haluaa hankkia kyseisiä puolustustarvikkeita tai kyseistä sotilasteknologiaa?
- Onko tarvikkeet tarkoitettu vain mahdollisesti vanhentuneiden tai huonokuntoisten laitteiden korvaamista tai huoltoa varten vai kehittääkö vastaanottaja uusia suorituskykyjä, kuten huomattavasti tehokkaampaa ilmaiskukykyä?

Tarvikkeiden ominaispiirteet

Tarvikkeiden ominaispiirteet vaikuttavat vientiluvan hyväksymiseen tai epäämiseen. Olisi harkittava, onko olemassa selkeä vaara, että tarvikkeita saatetaan käyttää vastaanottajamaan ja sen naapurimaiden välisessä konfliktissa. Tämä on vieläkin tärkeämpää, kun on olemassa alueellisia jännitteitä tai käynnissä aseellisia konflikteja. Kun on olemassa jännitteitä, on entistäkin tärkeämpää tarkastella, minkä tyyppisiä tarvikkeet ovat, koska ne saattavat lisätä huomattavasti vastaanottajamaan valmiuksia siirtyä aseelliseen konfliktiin tai uhata sillä. Voisiko jokin naapurimaa lisätä aseiden tuontiaan kyseisten tarvikkeiden viennin vuoksi? Kun otetaan huomioon tiettyjen alueiden jännitteet, viennin voidaan katsoa lisäävän jonkin naapurimaan kokemaa uhkaa, joten tämän kysymyksen tarkastelu on keskeisen tärkeää.

Pohdittavia kysymyksiä:

- Parantaisiko vienti vastaanottajamaan suorituskykyä, ja jos parantaisi, muuttaisiko se vallitsevaa voimatasapainoa? Kun otetaan huomioon vastaanottajamaan olosuhteet ja aikomukset, onko olemassa selkeä vaara, että parantunut suorituskyky jouduttaisi konfliktin syntymistä?
- Uhkaisiko sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden vienti jotakin naapurimaata?
- Saattaisivatko olemassa olevat alueelliset jännitteet muuttua aseelliseksi konfliktiksi, jos yksi tai useampi osallistuja saisi käsiinsä kyseistä sotilasteknologiaa tai kyseisiä puolustustarvikkeita?
- Onko vienti ominaispiirteiltään sellaista, että sitä käytetään tai voitaisiin käyttää alueella käynnissä olevassa aseellisessa konfliktissa? Miten todennäköistä on, että tarvikkeita käytettäisiin konfliktissa?

Loppukäyttäjä

On ratkaistava, sallisiko loppukäyttäjä tarvikkeiden käytön tavalla, joka ei ole yhteensopiva perusteen 4 kanssa. Jos tarvikkeet on tarkoitettu suoraan sotilasvoimille tai hallitukselle, on päätettävä, käytetäänkö niitä mahdollisesti sotilastoimissa toista maata vastaan.

Tilanne mutkistuu, jos sotilasteknologia tai puolustustarvikkeet on tarkoitettu tutkimuslaitokselle tai yksityiselle yritykselle. Tällöin olisi ratkaistava, kuinka todennäköisiä tarkoituksenvastaiset siirrot ovat. Perusteen 4 tarkastelussa olisi otettava huomioon muut perusteet, etenkin tarkoituksenvastaisten siirtojen riskiä koskeva peruste 7.

Pohdittavia kysymyksiä:

- Käytetäänkö vientiä todennäköisesti konfliktissa jonkin naapurivaltion kanssa?
Vai onko se todennäköisimmin tarkoitettu poliisivoimille tai YK:lle tai jollekin muulle turvallisuusjoukkojen yksikölle, joka ei liity suoraan perusteeseen 4?

4.4 ***Ratkaisun tekeminen:***Jäsenvaltiot ratkaisevat edellä esitettyjä seikkoja koskevien tietojen ja niiden arvioinnin perusteella, pitäisikö suunnitellun viennin osalta evätä vientilupa perusteen 4 nojalla.

KESKEISET TIETOLÄHTEET (EI TYHJENTÄVÄ LUETTELO)

- Yhdistyneet Kansakunnat (www.un.org)
- Päättölauselman 1540 komitea (<http://www.un.org/en/sc/1540/>)
- Etyj/asevalvonta (www.osce.org/)
- Euroopan unioni (https://european-union.europa.eu/index_en)

Perusteen 5 soveltaminen

5.1 Yhteistä kantaa 2008/944/YUTP sovelletaan määrämaasta riippumatta jäsenvaltioiden kaikkeen vientiin, joka koskee sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita, jotka on mainittu EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa, sekä kaksikäyttötuotteisiin yhteisen kannan 6 artiklassa säädetyn mukaisesti. Tämä pätee myös perusteeseen 5. Toisin kuin muut seitsemän perustetta, joissa kiinnitetään jäsenvaltioiden huomio riskitekijänä pidettyyn määrämaata koskevaan yksityiskohtaan, perusteessa 5 edellytetään, että jäsenvaltiot ottavat analyysissään huomioon niitä itseään koskevan seikan eli kansallisen turvallisuuden sekä ystävä- ja liittolaismaiden ja muiden jäsenvaltioiden turvallisuuden. Perusteen 5 tavoitteena on estää sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden viennin vaikutus jäsenvaltioiden sekä liittolaismaiden ja ystävällismielisten maiden kansalliseen turvallisuuteen. Vienti on arvioitava perusteen 5 pohjalta tämän kuitenkaan rajoittamatta muiden yhteisessä kannassa määriteltyjen perusteiden soveltamista.

Ennen luvan myöntämistä on analysoitava kahta seikkaa:

- a) mahdollinen vaikutus ystävä- ja liittolaismaiden ja muiden jäsenvaltioiden turvallisuutta ja puolustusta koskeviin etuihin, rajoittamatta kuitenkaan muiden perusteiden, etenkin perusteiden 2 ja 4 noudattamista;
- b) viennin seuraukset jäsenvaltioiden, ystävällismielisten maiden ja liittolaismaiden asevoimien operatiivisen turvallisuuden kannalta.

5.2 **Tietolähteet:** Jäsenvaltioiden ja niiden alueiden, joiden ulkosuhteista jokin jäsenvaltio vastaa, kansalliseen turvallisuuteen sekä puolustuksellisiin etuihin liittyvät tiedot tulevat pääasiallisesti seuraavista lähteistä:

- Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja
- Pohjois-Atlantin sopimus²;
- Etyj: Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Helsingin loppuasiakirja 1975); tavanomaisten aseiden vientiä ohjaavat periaatteet (25.11.1993);

² Koskee vain tiettyjä EU:n jäsenvaltioita. Ks. jäljempänä 5.6 kohta.

- Euroopan neuvosto
- Sopimus Euroopan unionista; YUTP-alan perustekstit (”Turvallisempi Eurooppa oikeudenmukaisemmassa maailmassa. Euroopan unionin turvallisuusstrategia”, ”Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi”)
- Kansalliset tai alueelliset tekstit: puolustussopimukset, avunantosopimukset, sotilasyhteistyösopimukset, liittoumat jne.

Koska turvallisuus- ja puolustussopimukset ovat tavallisesti luottamuksellisia, jäsenvaltiot voivat käsitellessään lupahakemusta, joka todennäköisesti kuuluu perusteen 5 soveltamisalaan, neuvotella suoraan ystävä- ja liittolaismaidensa kanssa saadakseen paremman kuvan viennin mahdollisesta vaikutuksesta turvallisuutta ja puolustusta koskeviin etuihin.

Ratkaisussa huomioon otettavat asiat

5.3 ***Keskeiset käsitteet:*** Perusteen 5 otsikko on seuraava: ”*Jäsenvaltioiden ja niiden alueiden, joiden ulkosuhteista jäsenvaltio vastaa, sekä ystävällismielisten ja liittolaisvaltioiden kansallinen turvallisuus*”³.

5.4 ***Kansallinen turvallisuus:*** Kansallisella turvallisuudella tarkoitetaan jäsenvaltioiden kykyä varmistaa alueellinen koskemattomuus, väestönsuojelu ja kansallista turvallisuutta koskevat edut sekä voimavarat ja varannot, joita pidetään olennaisen tärkeinä sen olemassaolon ja riippumattomuuden kannalta kaikenlaisissa uhka- ja hyökkäystilanteissa.

Kansallinen turvallisuus liittyy läheisesti Euroopan turvallisuuteen. Eurooppa-neuvoston joulukuussa 2003 hyväksymässä Euroopan unionin turvallisuusstrategiassa määriteltiin Euroopan unionin turvallisuusuhkat. Niitä ovat terrorismi (uskonnolliset ääriliikkeet, sähköiset verkostot), joukkotuhoaseiden leviäminen, alueelliset konfliktit (väkivaltaiset tai lukkiutuneet konfliktit rajoillamme, uhatut vähemmistöt), valtion toimintakyvyttömyys (korruptio, vallan väärinkäyttö, heikot instituutiot, vastuuvellvollisuuden puute, sisäiset konfliktit), järjestäytynyt rikollisuus (rajatylittävä huume- ja naiskauppa, laittomien maahanmuuttajien salakuljetus, laiton asekauppa ja merirosvous).

³ Tämä virke perustuu muokattuna yhteen Etyjin hyväksymistä tavanomaisten aseiden vientiä säätelevistä periaatteista: ”Kunkin osallistuvan valtion on vältettävä siirtoja, jotka todennäköisesti uhkaavat muiden valtioiden ja sellaisten alueiden kansallista turvallisuutta, joiden ulkosuhteiden on kansainvälisesti tunnustettu olevan toisen valtion vastuulla.” (periaate 4 b ii).

Kansallista turvallisuutta on myös arvioitava ottamalla huomioon kansainvälinen (tai kollektiivinen) turvallisuus, joka on yksi Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan tavoitteista. Peruskirjan mukaan kollektiivista turvallisuutta koskevat alueelliset järjestelmät ovat laillisia edellyttäen, että tällaiset järjestelyt ovat sopusoinnussa Yhdistyneiden kansakuntien yleisjärjestelmän päämäärien ja periaatteiden kanssa (52 artikla). Peruskirjassa tunnustetaan luonnollinen oikeus erilliseen tai yhteiseen puolustautumiseen (51 artikla).

5.5 ***Alueet, joiden ulkosuhteista jäsenvaltio vastaa.*** Alueet, joiden ulkosuhteista jäsenvaltio vastaa. Nämä alueet ovat seuraavat:

- Alueet, jotka kuuluvat Pohjois-Atlantin sopimuksen 5 artiklan piiriin. Siinä määritellään sellaisen aseellisen hyökkäyksen maantieteellinen laajuus, joka voisi käynnistää sopimuspuolten välisen sotilaallisen avunannon.
- **Syrjäisimmät alueet:** Ranskan neljä merentakaista departementtia (MD) (Guadeloupe, Ranskan Guyana, Martinique ja Réunion), Portugaliin kuuluvat Azorien ja Madeiran itsehallintoalueet Atlantin valtamerellä sekä Espanjan autonominen alue Kanariansaaret Atlantin valtamerellä. EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 198–204 artiklassa tarkoitetut ja SEUT:n liitteessä II luetellut **merentakaiset maat ja alueet:** Grönlanti, Uusi-Kaledonia ja siihen kuuluvat alueet, Ranskan Polynesia, Ranskan eteläiset ja antarktiset alueet, Wallis- ja Futunasaaret, Mayotte, Saint-Pierre ja Miquelon, Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius, Sint Maarten; Eurooppalaiset alueet, joihin SEUT:n määräyksiä sovelletaan tietyin ehdoin (SEUT 349 artikla).
-
-

5.6 ***Liittolaismaat:*** Liittolaismaat voidaan määritellä valtioiksi, jotka ovat liittyneet yhteen (kansainvälisellä) sopimuksella, joka sisältää yhteisvastuulausekkeen tai keskinäistä puolustusta koskevan lausekkeen. Yhteisvastuulausekkeessa määrätään kaikkien sopimuspuolina olevien valtioiden käytössä olevien välineiden, mukaan lukien sotilaalliset keinot, käyttöönotosta, jos joku niistä joutuu terrori-iskun, luonnonmullistuksen tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Kollektiivista puolustautumista koskevassa lausekkeessa määrätään, että aseellisen hyökkäyksen kohdistuessa yhteen sopimuspuolina olevista valtioista muiden on kaikin käytettävissä olevin keinoin annettava sille apua oman turvallisuus- ja puolustuspolitiikkansa ominaislaadun mukaisesti.

Esimerkkejä keskinäistä puolustusta koskevista lausekkeista ovat Pohjois-Atlantin sopimuksen, jolla perustettiin Pohjois-Atlantin puolustusliitto, 5 artikla ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 42 artiklan 7 kohta. SEU:hun kirjattua keskinäistä puolustusta koskevaa lauseketta täydentää yhteisvastuulauseke (EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 222 artikla), jossa määrätään, että jäsenvaltioiden on toimittava yhdessä, jos jokin jäsenvaltio joutuu terrori-iskun taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi. Tällaisia lausekkeitä voidaan myös sisällyttää kahdenvälisiin puolustussopimuksiin, mutta niitä ei yleensä julkisteta.

Useimmat EU:n jäsenvaltiot ovat Naton jäseniä, paitsi Irlanti, Kypros, Malta ja Itävalta.

- 5.7 ***Ystävällismieliset maat:*** ”Ystävällismieliset maat” ei ole niin täsmällinen nimitys kuin ”liittolaismaat”. Sitä käytetään lähinnä maista, joihin jäsenvaltiolla on tiivis ja/tai pitkäaikainen kahdenvälinen suhde, etenkin puolustuksen ja turvallisuuden aloilla, tai jonka kanssa sillä on yhteisiä arvoja, etuja ja tavoitteita.

Sen määrittämiseksi, voidaanko tiettyä maata nimittää ystävämaaksi, jäsenvaltiot voivat käyttää muun muassa seuraavia indikaattoreita: kaksoiskansalaisuuden omaavien henkilöiden lukumäärä, Euroopan maiden kansalaisten läsnäolo, kieliyhteisön olemassaolo sekä kauppa- ja yhteistyösopimusten lukumäärä.

Peruste 5 kuuluu seuraavasti:

”Jäsenvaltioiden on otettava huomioon seuraavaa:

- a) vietävän sotilasteknologian tai vietävien puolustustarvikkeiden mahdollinen vaikutus omiin, muiden jäsenvaltioiden sekä ystävällismielisten ja liittolaisvaltioiden puolustus- ja turvallisuusetuihin tämän kuitenkaan rajoittamatta ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittamista sekä alueellista rauhaa, turvallisuutta ja vakautta koskevien perusteiden huomioon ottamista;*
- b) vaara, että asianomaista sotilasteknologiaa tai asianomaisia puolustustarvikkeita käytetään niiden omia asevoimia tai muiden jäsenvaltioiden tai ystävällismielisten tai liittolaisvaltioiden asevoimia vastaan.”*

5.8 *Peruste 5 a*

5.8.1 *Viennin mahdollinen vaikutus*

a) Myönteinen vaikutus

Jos suunniteltu vienti auttaa vahvistamaan kansallista turvallisuutta, erityisesti ystävä- ja liittolaismaiden ja muiden jäsenvaltioiden puolustus- ja turvallisuusetuja, arvio on lähtökohtaisesti myönteinen tämän kuitenkin vaikuttamatta perusteiden 2 ja 4 tutkimisen tuloksiin.

b) Kielteinen vaikutus

Jos vienti sitä vastoin uhkaisi suoraan tai epäsuorasti ystävä- ja liittolaismaiden ja muiden jäsenvaltioiden puolustus- ja turvallisuusetuja, arvio on lähtökohtaisesti kielteinen.

Arvioinnissa on otettava erityisesti huomioon seuraavaa:

- strategisen tasapainon säilyttäminen
- vietävien tarvikkeiden soveltuvuus hyökkäystarkoituksiin
- materiaalin arkaluonteisuus
- vietävästä materiaalista mahdollisesti johtuva operatiivisen toimintakyvyn lisäys
- vietävien tarvikkeiden toimintavalmius ja/tai kyseisten tarvikkeiden antama toimintavalmius;
- materiaalin loppukäyttö;
- riski siitä, että materiaalia siirretään tarkoituksenvastaisesti.

5.8.2 *Puolustus- ja turvallisuusedut*

Analysoidessaan omia, liittolaismaiden, ystävämaiden ja muiden jäsenvaltioiden puolustus- ja turvallisuusetuja jäsenvaltioiden on muistettava ottaa huomioon viennin mahdollinen vaikutus niiden omien joukkojen turvallisuuteen alueen ulkopuolelle siirryttäessä.

Tämän lisäksi tämä arviointi ei vaikuta muiden perusteiden noudattamiseen.

5.9 Peruste 5 b

Operatiivinen riski analysoidaan seuraavasti:

- a) Onko jäsenvaltion tai ystävällismielisen maan tai liittolaismaan joukkojen turvallisuus suoraan uhattuna?

Uhka voi olla pysyvä tai väliaikainen. Jäsenvaltion on harkittava hyvin huolellisesti niitä hakemuksia, joissa lopullinen vastaanottaja on epävakaaaksi tiedetyllä alueella, erityisesti silloin kun vietävät tarvikkeet ovat sellaisia asevoimia varten, jotka eivät ehkä aina ole täysin tai pysyvästi hallinnassa. Todennäköisesti tällainen epävakaus aiheuttaisi aikanaan uhkan omille tai liittolais- tai ystävämaan joukoille, erityisesti silloin kun tällaisia joukkoja on alueella sotilasyhteistyö- tai rauhanturvatoimissa.

Yhteenvedona voidaan todeta, että jos vienti todennäköisesti olisi suora uhka lopullisessa määrämaassa tai naapurimaassa olevien jäsenvaltion tai liittolaismaan tai ystävällismielisen maan joukkojen turvallisuudelle, arvio on lähtökohtaisesti kielteinen. Samaa lähestymistapaa käytetään kansainvälisten rauhanturvajoukkojen turvallisuuden varmistamiseksi.

- b) Onko olemassa riski siitä, että sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita siirretään tarkoituksenvastaisesti sellaisille joukoille tai sellaiselle elimelle, joka suhtautuu vihamielisesti jäsenvaltion taikka ystävä- tai liittolaismaan etuihin tai joukkoihin?

Tätä riskiä analysoidaan samalla tavalla kuin perusteen 7 kohdalla mainittuja riskejä. Viejäämaa ottaa huomioon olemassa olevat terroristiryhmät, tällä hetkellä valtaa pitäviä vastaan aseellista taistelua käyvät ryhmittymät tai järjestäytyneet rikollisuuden verkostot, jotka saattaisivat käyttää tarvikkeita toimiin, jotka voisivat vaikuttaa jäsenvaltioiden ja liittolaismaiden tai ystävällismielisten maiden joukkojen sekä kansainvälisten rauhanturvajoukkojen turvallisuuteen tai jotka saattaisivat käyttää tällaisia tarvikkeita tavalla, joka olisi vastoin jotain muuta yhteisessä kannassa määriteltyä perustetta.

- c) Onko vastaanottajamaalla tekninen valmius tarvikkeiden käyttöön?

Teknisellä valmiudella tarkoitetaan vastaanottajamaan kykyä käyttää kyseisiä tarvikkeita tehokkaasti sekä aineellisten että inhimillisten voimavarojen kannalta. Sillä tarkoitetaan myös vastaanottajamaan teknologista tasoa ja sen operatiivista valmiutta sekä yleisesti sen tarvikkeiden toiminnallisia ominaisuuksia.

Näin ollen tutkittaessa sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden viennin yhteensopivuutta tähän tekniseen valmiuteen, olisi myös pohdittava, onko vastaanottajalle asianmukaista toimittaa tarvikkeita, jotka ovat arkaluonteisempia tai pitemmälle kehitettyjä kuin vastaanottajamaan teknologia ja operatiiviset tarpeet edellyttävät.

Tämän yhteensopivuuden määrittämiseksi jäsenvaltiot voisivat tarkastella seuraavia kysymyksiä:

- Onko vastaanottajamaalla tarvikkeiden tehokkaaseen käyttöön tarvittava sotilaallinen infrastruktuuri?
- Onko pyydettyjen tarvikkeiden teknologinen taso oikeassa suhteessa vastaanottajamaan ilmoittamiin tarpeisiin ja sen operatiiviseen valmiuteen?
- Huolletaanko jo käytössä olevia samanlaisia tarvikkeita hyvin?
- Onko tarvikkeiden käyttöön ja huoltamiseen tarvittavaa ammattitaitoista henkilöstöä riittävästi?⁴

- d) Syventääkseen operatiivista riskiä koskevaa analyysiaan muun muassa erityisen arkaluonteisissa tapauksissa jäsenvaltiot voisivat tapauskohtaisesti tehdä vaikutustutkimuksia käyttäen hyväksi kaikkia asiaa koskevia jäsenvaltioiden tai ystävä- tai liittolaismaiden kesken mahdollisesti vaihdettavia tietoja. Näiden vaikutustutkimusten tarkoituksena on selvittää eri puolilla maapalloa olevat kansalliset, eurooppalaiset ja kansainväliset joukot sekä ystävä- tai liittolaismaiden joukot, sekä arvioida, kuinka todellinen on riski siitä, että vietäviä tarvikkeita tai vietävää teknologiaa käytetään kyseisiä joukkoja vastaan.

⁴ Onko esimerkiksi suuri osa maan insinööreistä ja teknikoista jo sotilasalan palveluksessa? Onko insinööreistä ja teknikoista siviilialalla pulaa, joka voisi pahentua, jos heitä palkataan sotilasalalle lisää? Jäsenvaltiot voivat saada aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan validointijärjestelmästä tietoja loppukäyttäjien kyvystä hallita aseita ja ampumatarvikkeita, mukaan lukien tiedot lainsäädännöstä ja määräyksistä, turvallisuudesta, turvatoimista, organisaatiosta, henkilöstöstä, koulutuksesta, infrastruktuurista, rahoituksesta ja materiaalien hankinnasta.

Näihin vaikutustutkimuksiin voisivat kuulua seuraavat kysymykset:

- Analysoidessaan riskin todellisuutta jäsenvaltion on otettava erityisesti huomioon seuraavaa:
 - Tarvikkeiden ominaispiirteet: Soveltuvatko tarvikkeet hyökkäystarkoituksiin, minkä teknologisen valta-aseman ne antaisivat joukoille, joilla olisi niitä hallussaan, voidaanko niitä käyttää itsenäisesti, kuinka paljon ne voisivat lisätä operatiivista toimintakykyä?
 - Onko tarvikkeiden käyttöä koskevassa doktriinissa eroja käyttäjästä riippuen?
 - Onko kyse tavanomaisten asevoimien välisestä sodasta, asymmetrisestä sodasta, sisällissodasta jne.?
- Analysoidessaan tarkoituksenvastaisten siirtojen riskiä jäsenvaltion on otettava erityisesti huomioon seuraavaa:
 - Voidaanko tarvikkeita siirtää helposti tarkoituksenvastaisesti, voivatko muut kuin sotilashenkilöt sen jälkeen käyttää niitä helposti ja/tai voidaanko ne sisällyttää muihin järjestelmiin?
 - Voidaanko tarvikkeet muuntaa sotilaskäyttöön tai voidaanko niitä käyttää muiden tarvikkeiden muuntamiseksi sotilaskäyttöön (muun muassa muuntamalla ei-tappavat tarvikkeet tappaviksi aseiksi)?
 - Tässä yhteydessä voitaisiin kiinnittää erityistä huomiota joihinkin tarvikkeisiin, kuten esimerkiksi pienaseisiin ja kevyisiin aseisiin (lähi-ilmatorjuntajärjestelmät mukaan lukien), pimeänäkölaseihin ja pimeänäkölaitteisiin.
 - Tältä osin lisävalvonnan kohteena olevia toimia (merkinnät ja jäljitettävyyys, tarkastukset paikan päällä) tai aseiden leviämisen vastaisia toimia (vanhojen varastojen hävittäminen, määrän valvontaa koskeva mekanismi) arvioidaan lähtökohtaisesti yleisemmällä tasolla.

5.10 *Ratkaisun tekeminen*

Jäsenvaltiot ratkaisevat edellä 5.8 ja 5.9 kohdassa esitettyjä seikkoja koskevien tietojen ja niiden arvioinnin perusteella, pitäisikö suunnitellun viennin osalta evätä vientilupa perusteen 5 nojalla.

KESKEISET TIETOLÄHTEET (EI TYHJENTÄVÄ LUETTELO)

- Euroopan unioni (https://european-union.europa.eu/index_en)
- Yhdistyneet kansakunnat (www.un.org)
- Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (<http://www.osce.org/>)
- Pohjois-Atlantin liitto (<http://www.nato.int/>)

Perusteen 6 soveltaminen

6.1 Yhteistä kantaa 2008/944/YUTP sovelletaan jäsenvaltioiden kaikkeen vientiin, joka koskee sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita, jotka on mainittu EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa, sekä kaksikäyttötuotteisiin yhteisen kannan 6 artiklassa säädetyn mukaisesti. Näin ollen perustetta 6 sovelletaan yleisesti vientiin, joka on suuntautunut kaikkiin EU:n ulkopuolisiin ostaja- tai vastaanottajamaihin.

Kuitenkin koska perusteessa 6 otetaan huomioon ostaja- tai vastaanottajamaan asenne kansainvälistä yhteisöä kohtaan, olisi kiinnitettävä erityistä huomiota maihin, joiden suhtautuminen terrorismiin, joiden liittolaisuuksien luonne ja joiden kansainvälisen oikeuden noudattaminen aiheuttaa huolta.

Asekauppasopimuksen johdanto-osassa ja asiaa koskevissa määräyksissä esitettyjen periaatteiden mukaisesti ja kuten yhteisen kannan 2 artiklassa korostetaan, perusteen 6 nojalla tehtävissä arvioinneissa olisi myös otettava huomioon se, tukeeko tai edistääkö ostaja- tai vastaanottajamaa kansainvälistä järjestäytyntä rikollisuutta⁵. Asekaupan yhteydessä ja asekauppasopimuksen soveltamisalan ja asiaa koskevien määräysten osalta on tärkeä palauttaa mieleen asiaa käsittelevä kansainvälinen sääntelykehys, ”Ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskeva lisäpöytäkirja”, joka täydentää kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista YK:n yleissopimusta.

⁵ Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen YK:n yleissopimuksen 2 artiklassa lueteltujen määritelmien mukaisesti kansainvälisellä järjestäytyneellä rikollisuudella tarkoitetaan sellaisten ”järjestäytyneiden rikollisryhmien” tai ”rakenteeltaan jäsenytenneiden ryhmien” johdolla tehtyä laitonta ja rikollista toimintaa, joiden tarkoituksena on välittömän tai välillisen taloudellisen tai muun aineellisen hyödyn saamiseksi tehdä kansainvälisiä rikkomuksia ja vakavia rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta tai ankarampi rangaistus.

Yleissopimuksen 3 artiklan 2 kohdan perusteella järjestäytyneen rikollisuuden katsotaan olevan kansainvälistä, jos: siihen syyllistytään useammassa kuin yhdessä valtiossa; siihen syyllistytään yhdessä valtiossa, mutta olennainen osa sen valmistelusta, suunnittelusta, johtamisesta tai ohjauksesta toteutetaan toisessa valtiossa; siihen syyllistytään yhdessä valtiossa, mutta siihen on osallisena järjestäytynyt rikollisryhmä, joka osallistuu rikolliseen toimintaan useammassa kuin yhdessä valtiossa; tai siihen syyllistytään yhdessä valtiossa, mutta sillä on merkittäviä vaikutuksia toisessa valtiossa.

6.2 **Tietolähteet:** Kaikkien jäsenvaltioiden käytettävissä oleva EU:n yhteinen tietolähteistö muodostuu EU:n edustustojen päälliköiden raporteista, EU:n neuvoston julkilausumista ja päätelmistä sekä YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmista.

Lisätietoja voi saada seuraavista:

- jäsenvaltioiden diplomaattiset edustustot ja muut valtionlaitokset
- Yhdistyneet kansakunnat ja muut kansainväliset ja alueelliset elimet ja virastot, kuten Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj), pienaseiden alueellinen keskus Nairobissa, Amerikan valtioiden järjestö ja Kansainvälinen atomienergiajärjestö
- Punaisen ristin kansainvälinen komitea (ICRC), Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun yhdistysten kansainvälinen liitto ja muut humanitaariset elimet
- Europol, Interpol ja tiedusteluvirastot
- valtioista riippumattomat järjestöt ja muut luotettavat lähteet.

Ei-tyhjentävä luettelo keskeisistä tietolähteistä on liitteessä I.

6.3 **Keskeiset käsitteet:** Perusteessa 6 korostetaan useita laaja-alaisia kysymyksiä, jotka olisi otettava huomioon kaikessa arvioinnissa. Sen teksti kuuluu seuraavasti:

”Ostaja- tai vastaanottajamaan asenne kansainväliseen yhteisöön erityisesti sen osalta, mikä koskee sen suhtautumista terrorismiin, sen liittolaisuuksien luonnetta ja kansainvälisen oikeuden noudattamista.

Jäsenvaltioiden on otettava huomioon muun muassa seuraavat ostaja- tai vastaanottajamaata koskevat tiedot:

- a) terrorismin ja kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden tukeminen tai edistäminen;*
- b) kansainvälisten sitoumusten täyttäminen, erityisesti voimatoimista pidättäytymisen osalta, ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden noudattaminen;*
- c) sitoutuminen joukkotuhoaseiden leviämisen estämiseen sekä muihin asevalvonnan ja aseidenriisunnan aloihin, erityisesti perusteessa 1 olevassa b alakohdassa tarkoitettujen asevalvonta- ja aseidenriisuntayleissopimusten allekirjoittaminen, ratifiointi ja täytäntöönpano.”*

Näin ollen arvioidessaan, olisiko vientiä koskeva lupa myönnettävä vai ei, jäsenvaltioiden olisi harkittava ostaja- tai vastaanottajamaan nykyistä ja aiempaa suhtautumista terrorismiin ja kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen, sen liittolaisuuksien luonnetta, sitä miten se noudattaa kansainvälisiä sitoumuksia ja kansainvälistä oikeutta, erityisesti voimatoimista pidättäytymistä, kansainvälistä humanitaarista oikeutta, joukkotuhoaseiden leviämisen estämistä, asevalvontaa ja aseriisuntaa.

Peruste 6 on otettava huomioon niiden ostaja- tai vastaanottajamaiden osalta, joiden hallituksilla on kielteinen asenne mainittuihin määräyksiin, vaikka loppukäyttäjän erityinen identiteetti ja loppukäyttäjän tai vietävien tarvikkeiden luonne eivät näin olekaan arvioinnissa pääkohteena. Itse asiassa analyysissä keskitytään enemmänkin **tällaisen maan asenteeseen** kuin sen riskin pohtimiseen, voisiko tietyllä siirrolla olla erityisen kielteisiä vaikutuksia.

Näin ollen perusteessa 6 korostettujen keskeisten käsitteiden osalta jäsenvaltiot voisivat pohtia 6.4–6.7 kohdassa esitettyjä ehdotuksia:

- 6.4 ***Ostaja- tai vastaanottajamaan tuki terrorismille ja kansainväliselle järjestäytyneelle rikollisuudelle tai niiden kannustaminen.*** Kun arvioidaan yksittäisiä vientilupahakemuksia, jotka koskevat sellaisia ostaja- tai vastaanottajamaita, joiden epäillään tukevan terrorismia ja kansainvälistä järjestäytynyttä rikollisuutta, tarvitaan tarkempaa tutkimista.

Tässä yhteydessä käsite ”terrorismi” tarkoittaa kansainvälisen oikeuden nojalla kiellettyjä ”terroritekoja”, joita ovat esimerkiksi siviileihin kohdistuvat harkitut iskut, umpimähkäiset iskut, pankkivankien otto, kidutus, harkitut tai mielivaltaiset murhat, kun tällaisella teolla sen luonteesta ja asiayhteydestä johtuen pyritään aiheuttamaan pelkoa väestön keskuudessa tai pakottamaan hallitus tai kansainvälinen järjestö toimimaan tai pidättymään toimimasta.

”Kansainvälisen järjestäytynyt rikollisuus” taas viittaa sellaiseen toimintaan kuin huumausaineiden laiton kauppa, ihmiskauppa, laittomien maahanmuuttajien salakuljetus, ydin- ja radioaktiivisten aineiden laiton kauppa, rahanpesu ja vastaavat teot, joita johtaa järjestäytynyt henkilöryhmä, joka on olemassa vain tietyn ajan ja joka toimii yhdessä pyrkien tekemään vakavia rikoksia tai rikkomuksia, jotka on määritelty kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisessa YK:n yleissopimuksessa. Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista YK:n yleissopimusta täydentävän ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja kaupan torjumista koskevan lisäpöytäkirjan sekä asekauppasopimuksen mukaan aseiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan olisi katsottava kuuluvan järjestäytyneiden rikollisryhmien laittomaan toimintaan.

Ostaja- tai vastaanottajamaa voi kannustaa tai tukea terrorismia ja kansainvälistä rikollisuutta monin tavoin, ja ennen vientiluvan myöntämistä toimivaltainen viranomainen voisi muun muassa pohtia seuraavia kysymyksiä:

- Tiedetäänkö ostaja- tai vastaanottajamaalla olleen tai olevan yhteyksiä terroristitoimintaan / rikolliseen toimintaan?
- Tiedetäänkö tai epäilläänkö, että tällaisella maalla on yhteyksiä terroristijärjestöihin / rikollisjärjestöihin (tai edes yksittäisiin terroristeihin / rikollisiin), tai onko syytä epäillä, että tällaisessa maassa on sen suvaitsemia yhteisöjä, joilla on tällaisia yhteyksiä?
- Onko syytä epäillä, että tällainen maa suvaitsee sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden jälleenviennin tai siirtämisen tarkoituksenvastaisesti terroristijärjestöille / rikollisjärjestöille tai että se järjestää itse jälleenviennin tai tarkoituksenvastaisen siirron?
- Onko tällaisella maalla kansallista lainsäädäntöä, joka mahdollistaa terroristitoiminnan / rikollisen toiminnan, vai johtuuko terroristitoiminnan / rikollisen toiminnan suvaitseminen siitä, ettei lainsäädäntöä sovelleta kunnolla?

Monet näistä kysymyksistä voidaan myös esittää perusteeseen 7 liittyvän arvioinnin yhteydessä, mutta perusteen 6 yhteydessä kysymykset koskevat pikemminkin ostaja- tai vastaanottajamaan hallitusta kuin loppukäyttäjää.

Yksityiskohtaisempia kysymyksiä:

- Kriminalisoiko ostaja- tai vastaanottajamaa varojen toimittamisen terroristeille, jäädyttääkö se niiden henkilöiden varat, jotka tekevät tai yrittävät tehdä terroritekoja, ja kieltääkö se tarjoamasta palveluja niille, jotka osallistuvat terroritekoihin?
- Pidättykö kyseinen maa tukemasta aktiivisesti tai passiivisesti terroritekoihin osallistuvia yhteisöjä tai henkilöitä?
- Antaako kyseinen maa ennakkovaroituksia muille valtioille vaihtamalla tietoja?
- Kieltäytykö kyseinen maa olemasta turvasatamana niille, jotka rahoittavat, suunnittelevat, tukevat tai tekevät terroritekoja?
- Estääkö kyseinen maa niitä, jotka rahoittavat, suunnittelevat, helpottavat tai tekevät terroritekoja, käyttämästä sen aluetta?
- Estääkö kyseinen maa tällaisten tekojen tekijöiden liikkeet harjoittamalla tehokasta rajavalvontaa?

6.5 ***Ostaja- tai vastaanottajamaan liittolaisuuksien luonne:*** Käsite ”liittolaisuus” voisi tiukasti tulkittuna tarkoittaa kansainvälistä sopimusta, joka liittää valtion yhteen tai useampaan valtioon ja jossa esitetään ehdot, joiden mukaisesti niiden olisi autettava toinen toisiaan. Koska vain harva valtioiden välisistä monista suhteista, joka koskevat taloudellista, sotilaallista tai puolustusyhteistyötä, mahtuisi näin tiukasti tulkitun käsitteen ”liittolaisuus” piiriin, perusteen 6 yhteydessä käsite ”liittolaisuus” olisi tulkittava laajemmassa merkityksessä, ja siihen olisi kuuluttava kaikki ne taloudelliset, sotilaalliset ja puolustussopimukset, jotka ovat luonteeltaan sellaisia, että niillä pyritään luomaan merkittävä yhteys (jotka on myös tarkoitettu yhteisiksi poliittisiksi tavoitteiksi) kahden tai useamman valtion välille.

Käsitteeseen ”liittolaisuus” sen laajemmassa merkityksessä kuuluu myös yhteinen näkemys kansainvälisistä suhteista (mm. yhteisestä poliittisesta näkemyksestä, yhteisistä taloudellisista intresseistä tai käytännön syistä johtuen), jonka perusteella ponnistellaan yhteisen päämäärän hyväksi. Tämä voi esimerkiksi olla kaikenlaista yhdistettyä tukea kriisitilanteeseen, jännittyneeseen tilanteeseen tai konfliktitilanteeseen joutuneelle osapuolelle.

Koska liittolaisuudet ovat näin ollen luonteeltaan enimmäkseen poliittisia arviointeja, käsite ”liittolaisuus” olisi tulkittava varauksin jäsenvaltioiden kansallisten etujen pohjalta.

Edellä oleva huomioon ottaen jäsenvaltiot voisivat vientiluvan myöntämistä harkitessaan pohtia muun muassa seuraavia kysymyksiä:

- Onko ostaja- tai vastaanottajamaalla liittolaisuuksia, jotka on muodostettu tai jotka toimivat jäsenvaltiota tai liittolais- tai ystävällismielistä maata vastaan?
- Onko tällaisella maalla liittolaisuuksia, joissa ei noudateta tai jotka eivät edistä Yhdistyneiden kansakuntien perusperiaatteita?
- Onko tällaisella maalla liittolaisuuksia, joiden toiminta horjuttaa kansainvälistä yhteisöä?

6.6 Ostaja- tai vastaanottajamaa ja kansainvälisten sitoumusten täyttäminen: Harkitessaan vientiluvan myöntämistä jäsenvaltiot voivat myös pohtia, noudattaako ostaja- tai vastaanottajamaa (eli tällaisen maan hallitus) kansainvälisiä sitoumuksiaan vai ei.

Huomiota olisi kiinnitettävä niihin sitoumuksiin, jotka ovat oikeudellisesti sitovia kaikkien valtioiden osalta, koska ne ovat sekä kansainvälisen oikeuden normeja että kaikkien valtioiden yleismaailmallisesti hyväksymien sopimusten normeja. Näitä ovat erityisesti sitoumukset, joiden rikkominen niiden luonteen vuoksi (kuten voimatoimista pidättäminen (YK:n peruskirjan 41 artikla) tai kansainvälisen oikeuden noudattaminen konfliktin aikana) olisi useimmissa tapauksissa mahdollista sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita käyttämällä.

Jäsenvaltioiden olisi myös pohdittava seuraavia kysymyksiä:

- Noudattaako ostaja- tai vastaanottajamaa YK:n, Etyjin ja EU:n asevientikieltojen täytäntöönpanoa koskevia sitoumuksiaan?
- Käyttääkö kyseinen maa, onko se käyttänyt tai uhkaako se käyttää voimatoimia YK:n peruskirjan 41 artiklan vastaisesti ratkaistakseen kansainvälisen kriisin?
- Rikkooko kyseinen maa tavallisesti kansainväliseen tapausoikeuteen sisältyviä sitoumuksia tai vapaaehtoisesti allekirjoittamiaan sopimuksia?
- Onko kyseisen maan toiminta sellaista, että se sulkee itsensä pois valtioiden kansainvälisestä yhteisöstä?

Kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevia mahdollisia indikaattoreita riskin arvioimiseksi ovat seuraavat:

- Onko ostajamaa virallisesti sitoutunut soveltamaan kansainvälisen humanitaarisen oikeuden sääntöjä ja onko se toteuttanut asianmukaisia toimenpiteitä niiden panemiseksi täytäntöön?
- Onko kyseisellä maalla käytettävissään lainsäädännöllisiä, oikeudellisia ja hallinnollisia toimenpiteitä, joita tarvitaan kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevien vakavien loukkausten ehkäisemiseen?
- Onko kyseinen aseelliseen konfliktiin osallistuva tai osallistunut maa rikkonut vakavasti kansainvälistä humanitaarista oikeutta?
- Onko kyseinen aseelliseen konfliktiin osallistuva tai osallistunut maa jättänyt toteuttamatta mahdollisia toimenpiteitä, joilla voidaan estää kansainvälistä humanitaarista oikeutta koskevia vakavia loukkauksia?

Kuten edellä on mainittu, analyysin pääkohteena ei näytä olevan se, minkälaisia tarvikkeita viedään, eikä myöskään näiden tarvikkeiden loppukäyttäjä, koska perusteen 6 tarkoituksena on välttää kaikki sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden vienti niihin maihin, joiden hallitukset eivät täytä kansainvälisiä sitoumuksiaan.

Tässä yhteydessä yhteisen kannan peruste 1 ("kansainvälinen sitoumus -peruste") on erityisen tärkeä. Näin ollen myös sen olisi oltava jäsenvaltioiden viiteperusteena.

Liitteessä II on ei-tyhjentävä luettelo kansainvälisistä sopimuksista.

6.7 *Ostaja- tai vastaanottajamaan asesulkua ja muita asevalvonnan ja aseriisunnan aloja koskeva sitoumus:*

Peruste 6 edellyttää myös, että arvioinnissa otetaan huomioon ostaja- tai vastaanottajamaan maine aseriisunnan ja asevalvonnan alan sitoumusten osalta. Jäsenvaltioiden on erityisesti tutkittava tällaisen maan kansallista lainsäädäntöä ja sen kansainvälisiä sitoumuksia.

Huomiota olisi kiinnitettävä ensisijaisesti perusteen 1 yhteydessä mainittuihin yleissopimuksiin.

Pohdittavia kysymyksiä:

- Onko ostaja- tai vastaanottajamaa allekirjoittanut tai ratifioinut ydinsulkusopimuksen, biologisia ja toksiiniaseita koskevan yleissopimuksen, kemiallisten aseiden kieltosopimuksen ja asekauppasopimuksen tai liittynyt niihin, ja noudattaako se näissä sopimuksissa olevia velvoitteitaan? Jos näin ei ole, miksi?
- Noudattaako kyseinen maa kaikenlaisten jalkaväkimiinojen vientikieltoa koskevaa sitoumusta, joka perustuu jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämisestä ja niiden hävittämistä koskevaan yleissopimukseen?
- Onko kyseinen maa kansainvälisten järjestelyjen, erityisesti ydinalan viejämaitten ryhmän, Australian ryhmän, ohjusteknologian valvontajärjestelyn, Wassenaarin järjestelyn ja ballististen ohjusten leviämisen estämistä koskevan Haagin käytäntönsäätöjärjestön, jäsen tai osallistuuko se niihin tai noudattaako se niistä johtuvia sitoumuksia?

Vaikka edellä mainitut asiat ovat tärkeämpiä perustetta 6 arvioitaessa, jäsenvaltiot voisivat pohtia myös perustetta 7 koskevan arvioinnin yhteydessä pohdittavia kysymyksiä ja muita kysymyksiä:

- Raportoiko maa YK:n tavanomaisten aseiden rekisterille; jos ei, miksi?
- Noudattaako maa yhteisen kannan 2008/944/YUTP tai vastaavien alueellisten järjestelyjen periaatteita?
- Osallistuuko maa aseriisuntakonferenssiin?
- Soveltaako maa tehokasta vienti- ja siirtovalvontaa, johon kuuluu asianmukainen valvontalainsäädäntö ja kansainvälisten normien mukaiset lupajärjestelyt?

Jälleen kerran jäsenvaltioiden olisi pantava merkille se, että perusteeseen 7 (tarkoituksenvastaisten siirtojen riski) liittyvän arvioinnin yhteydessä on mahdollista tehdä eroja sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden ominaisuuksien mukaan tai loppukäyttäjien mukaan. Kun samoja kysymyksiä pohditaan perusteeseen 6 liittyvän arvioinnin yhteydessä, jäsenvaltioiden päätös siitä, lähetetäänkö kyseiseen maahan minkäänlaisia tarvikkeita vai ei, perustuu niiden mielipiteeseen maan hallituksesta.

Liitteessä III on ei-tyhjentävä luettelo aseiden vientivalvontajärjestelyistä ja -järjestöistä.

6.8 ***Ratkaisun tekeminen:*** Jäsenvaltiot ratkaisevat tietojen ja kokonaisvaltaisen maatarkastelun perusteella edellä esitetyn mukaisesti, pitäisikö suunnitellun viennin osalta evätä vientilupa perusteen 6 nojalla.

Jäsenvaltiot eivät myönnä lupaa, jos perusteen 6 mukainen ostaja- tai vastaanottajamaan yleisarviointi ei ole myönteinen.

Vaikka tällainen arviointi olisi myönteinen, sitä ei kuitenkaan koskaan voida käyttää perusteena sellaisille asesiirroille, jotka kiellettäisiin yhteisen kannan jonkin muun perusteen nojalla.

KESKEISET TIETOLÄHTEET (EI TYHJENTÄVÄ LUETTELO)

- Yhdistyneet kansakunnat/tavanomaiset aseet (<http://disarmament.un.org>)
- Turvallisuusneuvoston pakotekomiteat (<https://main.un.org/securitycouncil/en>)
- Turvallisuusneuvoston raportti (<http://www.securitycouncilreport.org>)
- Turvallisuusneuvoston terrorisminvastainen komitea
- Päätöslauselman 1540 komitea (<http://www.un.org/en/sc/1540/>)
- Maailmanlaajuinen korruption vastainen ohjelma, YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnan toimisto (<http://www.unodc.org/>)
- YK:n aseidenriisuntatutkimusinstituutti UNIDIR (<http://www.unidir.org>)
- Etyj/asevalvonta (<http://www.osce.org>)
- Euroopan unioni (https://european-union.europa.eu/index_en)
- CIA:n World Fact Book (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>)
- Jane's Defence and Jane's foreign report (<http://www.janes.com/>)
- SIPRI (<http://www.sipri.org>)
- Kansainvälinen pienaseiden vastainen verkosto (<http://www.iansa.org>)
- Small Arms Survey (<https://www.smallarmssurvey.org/>)
- Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (<http://www.icrc.org>)

KESKEISET KANSAINVÄLISET SOPIMUKSET (EI TYHJENTÄVÄ LUETTELO)

- Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirja
- Biologisia ja toksiiniaseita koskeva yleissopimus
- Kemiallisia aseita koskevat sopimukset
- Ydinsulkusopimus (NPT)
- Sopimus täydellisestä ydinkoekiellosta (CTBT)
- Jalkaväkimiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirron kieltämistä ja niiden hävittämistä koskeva yleissopimus
- Rarotonga-sopimus (sopimus eteläisen Tyynenmeren ydinaseettomasta vyöhykkeestä)
- Pelindaba-sopimus (sopimus Afrikan ydinaseettomasta vyöhykkeestä)
- Tlatelolco-sopimus (sopimus ydinaseiden kieltämisestä Latinalaisessa Amerikassa ja Karibialla)
- Bangkokin sopimus (sopimus Kaakkois-Aasian ydinaseettomasta vyöhykkeestä)
- Sopimus Keski-Aasian ydinaseettomasta vyöhykkeestä
- Etelämannerta koskeva sopimus
- Sopimus ydinaseiden sekä muiden joukkotuhoaseiden merenpohjaan ja sen sisustaan asettamisen kieltämiseksi
- Ulkoavaruussopimus
- Strategisten aseiden rajoittamisneuvottelut (SALT)
- Geneven yleissopimukset
- Yleissopimus ympäristön muuttamismenetelmien sotilaallisen tai muun vihamielisen käytön kieltämisestä
- Tiettyjen tavanomaisten aseiden käyttöä koskeva yleissopimus (CCW-sopimus)
- Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastainen Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimus
- Asekauppasopimus

Näiden ja muiden kansainvälisten sopimusten teksteihin voi tutustua osoitteessa

<https://treaties.un.org/>

KESKEISET KANSAINVÄLISET ASEVIENNIN VALVONTAJÄRJESTELYT JA -JÄRJESTÖT
(EI TYHJENTÄVÄ LUETTELO)

- Wassenaarin järjestely (<http://www.wassenaar.org/>)
- Ydinalan viejäm maiden ryhmä (<http://www.nuclearsuppliersgroup.org/>)
- Australian ryhmä (<http://www.australiagroup.net>)
- Zangger-komitea (www.zanggercommittee.org)
- Ohjusteknologian valvontajärjestely (<http://www.mtcr.info>)
- Ballististen ohjusten leviämisen estämistä koskeva Haagin käytännösäännöstö
(<http://www.hcoc.at/>)

Perusteen 7 soveltaminen

7.1 Yhteistä kantaa 2008/944/YUTP sovelletaan jäsenvaltioiden kaikkeen vientiin, joka koskee sotilasteknologiaa ja puolustustarvikkeita, sekä kaksikäyttötuotteisiin yhteisen kannan 6 artiklassa säädetyn mukaisesti. Perustetta 7 sovelletaan näin ollen lähtökohtaisesti kaikkiin vastaanottajamaihin erotuksetta. Käytänteet kuitenkin noudattavat periaatetta, jonka mukaan hyvin riskialttiit tapaukset tutkitaan tarkemmin kuin vähäistä riskiä edustavat tapaukset. Yksittäiset vientilupahakemukset olisi arvioitava tapauskohtaisesti, mihin olisi sisällyttävä kattava riskianalyysi, joka perustuu mahdollisen riskin tasoon vastaanottajavaltiossa, liiketoimeen osallistuvien luotettavuuteen, vientiartikkeleiden luonteeseen ja aiottuun loppukäyttöön.

Jotta saataisiin parempi kuva sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden tarkoituksenvastaisista siirroista ja voitaisiin estää ne, jäsenvaltioita rohkaistaan vaihtamaan tietoja ongelmallisista maista, toimista ja yhteisöistä tapauskohtaisesti COARM-työryhmässä tehtävän yhteistyön puitteissa tai muita kanavia käyttäen.

Asekauppasopimuksen 11 artiklan ja sen nojalla annettujen kansallisten lakien mukaisesti tällaisia tietoja voivat olla tiedot laittomasta toiminnasta, mukaan lukien korruptio, kansainväliset laittoman kaupan reitit, laittomat välittäjät, laittomat toimituslähteet, salaamismenetelmät, tavanomaiset lähetyspaikat ja tarkoituksenvastaisiin siirtoihin osallistuvien järjestäytyneiden ryhmien käyttämät määräpaikat. Asekauppasopimuksen osapuolina olevat valtiot sitoutuvat toteuttamaan asianmukaiset toimet havaitun tarkoituksenvastaisen siirron tapauksessa. Nämä toimet voivat sisältää varoituksen antamisen niille asekauppasopimuksen osapuolina oleville valtioille, joita asia mahdollisesti koskee, tarkoitustenvastaisen kuljetusten tutkimisen sekä seurantatoimet tutkinnan ja lainvalvonnan alalla. Esimerkiksi: jos jäsenvaltio havaitsee tietyn toiminnan tai yhteisön aiheuttaman tarkoituksenvastaisen siirron, sen olisi harkittava siitä ilmoittamista muille jäsenvaltioille (ja asianomaisille asekauppasopimuksen osapuolina oleville valtioille) vähentääkseen tarkoituksenvastaisten siirtojen riskiä samaan toimeen tai yhteisöön liittyvän myöhemmän liiketoimen yhteydessä. Näin on myös siinä tapauksessa, että jäsenvaltio havaitsee puolustustarvikkeiden vientiin liittyvän korruptiotapauksen. Tavanomaisten aseiden vientiä arvioidessaan viejäjäsenvaltio voi ottaa huomioon myös OECD:n yleissopimuksen kansainvälisissä liikesuhteissa tapahtuvan ulkomaisiin virkamiehiin kohdistuvan lahjonnan torjunnasta. Yleissopimuksen mukaan rangaistavaksi teoksi katsotaan tahallinen oikeudettoman rahallisen tai muun edun tarjoaminen, lupaaminen tai antaminen suoraan tai välillisesti ulkomaiselle virkamiehelle myös hankintamenettelyjen aikana.

Lisäksi asekauppasopimuksen 13 artiklan 2 kohdassa osapuolina olevia valtioita kehoitetaan raportoimaan sihteeristön välityksellä muille osapuolina oleville valtioille tiedot sellaisista toimista, jotka ovat osoittautuneet tehokkaiksi käsiteltäessä siirrettyjen tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaisia siirtoja, ja 15 artiklan 4 kohdassa osapuolina olevia valtioita kehoitetaan toimimaan yhteistyössä, myös vaihtamalla keskenään tietoja laittomista toiminnoista ja toimijoista, estääkseen ja lopettaakseen tavanomaisten aseiden tarkoituksenvastaiset siirrot. Joka tapauksessa kaikki asekauppasopimuksen osapuolina olevat valtiot ovat sitoutuneet tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan tekemään yhteistyötä ja vaihtamaan tietoja vähentääkseen tarkoituksenvastaisten siirtojen riskiä. Yhteistyötä tehdään parhaillaan asekauppasopimuksen tarkoituksenvastaisia siirtoja käsittelevä tietojenvaihtofoorumin kautta. Edellä mainitun tietojenvaihdon osalta otetaan huomioon kaikki arkaluonteisten tietojen käyttöön liittyvät rajoitukset.

Jos tämän lisäksi arvio tarkoituksenvastaisten siirtojen riskistä dokumentoidaan nykyistä paremmin lupavaiheessa (esim. sopimukset, loppukäyttäjätodistukset, erilaiset takeet), tarkoituksenvastaiset siirrot vaikeutuvat. Loppukäyttäjävalvonnassa sovellettavat tehokkaat järjestelmät auttavat osaltaan ehkäisemään puolustustarvikkeiden ja sotilasteknologian epätoivottua tarkoituksenvastaista siirtoa tai jälleenvientiä. Loppukäyttäjätodistusten ja niiden varmentamisen lupavaiheessa pitäisi olla keskeisessä asemassa toimintapolitiikoissa, joilla tarkoituksenvastaisia siirtoja pyritään ehkäisemään (ks. myös luku 1 – Luvanmyöntämiskäytänteet). Loppukäyttäjätodistusten käyttö ei kuitenkaan voi korvata tilanteesta kussakin tapauksessa tehtävä kattavaa riskinarviointia. Asekauppasopimuksen 11 artiklan mukaisesti jäsenvaltioiden on pyrittävä estämään tarkoituksenvastaiset siirrot myös harkitsemalla riskejä vähentävien toimien käyttöönottoa, kuten luottamusta lisääviä toimia tai viejä- ja tuojavaltioiden yhdessä kehittämiä ja sopimia ohjelmia⁶. Muita estämistoimia voivat tarvittaessa olla vientiin osallistuvien toimijoiden selvittäminen, täydentävien asiakirjojen, todistusten ja takeiden vaatiminen, viennin kieltäminen tai muut asianmukaiset toimet.

7.2 Tietolähteet: Tietoja tarkoituksenvastaisten siirtojen riskeistä olisi hankittava useista eri lähteistä: kansallisista, alueellisista ja kansainvälisistä lähteistä, julkisista ja ei-julkisista lähteistä, virallisista ja valtiosta riippumattomista lähteistä jne.

Ensimmäiseksi lupaviranomaisen olisi otettava yhteyttä kansallisella tasolla toimiviin laittoman kaupan ja tarkoituksenvastaisten siirtojen hillitsemisestä vastaaviin valtion viranomaisiin, kuten tulli-, lainvalvonta- ja oikeusviranomaiset, tiedustelupalvelut, rahanpesun selvittelykeskukset ja puolustusvirastot. Näillä viranomaisilla voi olla tietoa tarkoituksenvastaisista siirroista, joihin liiketoimeen osallisena olevat yhteisöt ovat aiemmin syyllistyneet. Lupaviranomainen voi harkita eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS) ja tulevan ECRIS-TCN-järjestelmän (kolmansien maiden kansalaiset) käyttämistä päästäkseen laittomasta asekaupasta tuomittuja yhteisöjä/henkilöitä koskeviin rikosrekisteritietoihin, jotta ne voivat käyttää näitä tietoja sotilasteknologiaan ja puolustustarvikkeisiin liittyvien lisenssihakemusten riskinarvioinneissaan. Jotkut maat, kuten Yhdysvallat, julkaisevat luetteloita yhteisöistä, jotka on tuomittu aseiden vientiä koskevan kansallisen lainsäädännön rikkomisesta. Lisätietoja voi saada tarvittaessa jäsenvaltioiden diplomaattisilta edustustoilta. EU:n tasolla on olemassa epäämisi ilmoitusjärjestelmä ja muuta tietojenvaihtoa COARM-työryhmän ja asetuksen 2025/41 puitteissa.

⁶ Aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan validointijärjestelmä on esimerkki välineestä, jolla voidaan helpottaa tätä luottamusta lisäävää vuoropuhelua tuojien ja viejien välillä.

Myös Wassenaarin järjestelyn jäsenet sitoutuvat jakamaan parhaita käytänteitä ja tietoja loppukäyttäjistä, joihin katsotaan liittyvän suuri tarkoituksenvastaisten siirtojen riski. Etyjin jäsenvaltiot jakavat vientivalvontaan liittyviä parhaita käytänteitä, loppukäyttöasiakirjat mukaan lukien. Muualla maailmassa toimivat alueelliset järjestöt voivat myös antaa tietoja tarkoituksenvastaisista siirroista. Hyödyllisiä kansainvälisen tason lähteitä ovat YK:n pakotekomiteoita tukevien asiantuntijapaneelien raportit. Kyseisissä raporteissa annetaan yksityiskohtaisia tietoja YK:n turvallisuusneuvoston asevientikieltojen rikkomisista. Myös tietojenvaihto YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmalla 1540 (2004) perustetussa turvallisuusneuvoston komiteassa sekä YK:n aseriisuntatoimiston (UNODA) ja YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnan toimiston (UNODC) verkkosivustoilla olevat julkaisut ja raportit voivat olla hyödyllisiä. EU:n rahoittama Interpolin sähköinen laittomien aseiden rekisteröinnin ja jäljityksen hallintajärjestelmä (iARMS) sisältää erillisen moduulin laittomia ampuma-aseita koskevista tilastoista ja raporteista. Tämä moduuli voi tuottaa räätälöityjä raportteja ja mahdollistaa ampuma-aseisiin liittyvää rikollisuutta ja niiden jäljitystä koskevien kansallisten tietojen analysoinnin. EU:n jäsenvaltioiden lupaviranomaiset voisivat harkita pyytävänsä pääsyä tähän moduuliin suoraan kansallisten keskusvirastojensa (kansallisen poliisin ja Interpolin välinen yhteyspiste) tai välillisesti kansallisten lainvalvontaviranomaistensa kautta. Jäsenvaltiot voivat käyttää EU:n rahoittamaa aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan validointijärjestelmää tietojen keräämiseen ja vaihtamiseen loppukäyttäjien aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan valmiuksista ja käytännöistä sekä niihin liittyvien mahdollisten tarkoituksenvastaisten siirtojen riskien arvioimiseen. Valtiosta riippumattomien toimijoiden puolella useat tutkimusorganisaatiot, yritykset ja julkaisut tarjoavat verkossa tietoa, tietokantoja ja indeksejä, joista esimerkkinä on EU:n rahoittama iTrace-tietokanta ja jotka ovat merkityksellisiä tarkoituksenvastaisten siirtojen riskin arvioinnin ja perusteen 7 yleisen soveltamisen kannalta.

Liitteessä I on keskeisten internetsivustojen ei-tyhjentävä luettelo.

Ratkaisussa huomioon otettavat asiat

7.3 Keskeiset käsitteet: Peruste 7 koskee monia erilaisia laaja-alaisia seikkoja, jotka olisi otettava huomioon kaikessa arvioinnissa. On syytä pitää mielessä, että tarkoituksenvastainen siirto voidaan panna alulle eri tasoilla, se voi tapahtua johonkin maahan tehtävän siirron aikana ja rajoittua yhteen maahan tai siihen voi sisältyä kiertäminen tai siirtäminen edelleen kolmanteen maahan ja/tai yhteisölle, joka ei kuulu luvan piiriin. Kyse voi olla omistuksesta (loppukäyttäjä) ja/tai käytöstä (loppukäyttö). Yleisesti voidaan kysyä, onko olemassa riski, että loppukäyttäjä harjoittaa vietävien tuotteiden laillisen tarkoituksen vastaista toimintaa, esimerkiksi rikollista toimintaa, muun muassa salametsästystä.

Perusteen a kohta: Vastaanottajamaan puolustusta ja kansallista turvallisuutta koskevat oikeudet edut, myös osallistuminen Yhdistyneiden kansakuntien tai muuhun rauhanturvatoimintaan.

YK:n peruskirjan mukaan kaikilla kansakunnilla on oikeus puolustautumiseen. Olisi kuitenkin arvioitava, onko kyseinen tuonti asianmukaista ja oikein mitoitettua suhteessa vastaanottajamaan tarpeeseen puolustaa itseään, varmistaa sisäinen turvallisuus tai avustaa Yhdistyneiden kansakuntien tai muussa rauhanturvatoiminnassa. Tältä osin voitaisiin tarkastella vastaanottajamaan tavanomaisia sotilaallisia tarpeita ja teknistä suorituskyyä, jotka käyvät ilmi erilaisista kansainvälisistä lähteistä, joita ovat esimerkiksi YK:n tavanomaisten aseiden rekisteri (UNROCA), SIPRI:n vuosikirja ja kansainvälisen strategisten tutkimusten laitoksen (IISS) vuotuinen Military Balance -asiakirja.

Pohdittavia kysymyksiä:

- Onko olemassa uskottava turvallisuushka, jota suunnitellulla sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden tuonnilla voitaisiin torjua?
- Onko asevoimilla valmiudet torjua tätä uhkaa?
- Mihin maahan tuodut tarvikkeet päätyvät sen jälkeen, kun osallistuminen YK:n tai muuhun rauhanturvatoimintaan on päättynyt?
- Onko olemassa riski, että hankinta perustuu muihin tekijöihin kuin puolustusta ja kansallista turvallisuutta koskeviin oikeutettuihin etuihin?

Perusteen b kohta: Vastaanottajamaan tekninen valmius sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden käyttöön ja suojaamiseen.

Teknisellä valmiudella tarkoitetaan vastaanottajamaan kykyä käyttää kyseisiä tarvikkeita tehokkaasti sekä aineellisten että inhimillisten voimavarojen kannalta. Sillä tarkoitetaan myös vastaanottajamaan teknologista tasoa ja sen operatiivista valmiutta sekä yleisesti sen tarvikkeiden toiminnallisia ominaisuuksia.

Näin ollen tutkittaessa sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden viennin yhteensopivuutta tähän tekniseen valmiuteen, olisi myös pohdittava, onko vastaanottajalle asianmukaista toimittaa tarvikkeita, jotka ovat arkaluonteisempia tai pitemmälle kehitettyjä kuin vastaanottajamaan teknologia ja operatiiviset tarpeet edellyttävät.

Kysymys vastaanottajamaan teknisestä valmiudesta tarvikkeiden käyttöön voi ratkaisevalla tavalla osoittaa sen, että tarkoituksenvastaisten siirtojen riski on olemassa. Suunniteltu vienti, joka vaikuttaa teknisesti tai määrällisesti ylittävän sen, mitä vastaanottajavaltion voidaan tavallisesti olettaa käyttävän, saattaa olla osoitus siitä, että kolmannen maan loppukäyttäjä on aiottu lopullinen määränpää. Käsitettä sovelletaan yhtä lailla valmiisiin tarvikkeisiin ja järjestelmiin kuin komponentteihin ja varaosiin. Komponenttien ja varaosien vienti ilman merkkiä siitä, että vastaanottajamaa käyttää kyseistä valmista järjestelmää, saattaa olla selkeä osoitus muusta aikomuksesta.

Pohdittavia kysymyksiä:

- Edustaako suunniteltu vienti huipputekniikkaa? Jos näin on, saako vastaanottaja myynnin tueksi asiaankuuluvaa teknistä tukea tai investoiko se sellaiseen?
- Vastaako suunniteltu vienti yleiskuvaa vastaanottajavaltion puolustusratkaisuista?
- Vastaako suunniteltu vienti määrällisesti ja laadullisesti vastaanottajamaan asevoimien tai poliisivoimien operatiivista rakennetta ja teknistä suorituskykyä? Jos pyydetään komponentteja tai varaosia, tiedetäänkö vastaanottajavaltion käyttävän järjestelmää, johon ne kuuluvat?

Perusteen c kohta: Vastaanottajamaan valmius harjoittaa tehokasta vientivalvontaa, myös silloin, kun vietävä sotilasteknologia tai vietävät puolustustarvikkeet on tarkoitus liittää tuotteisiin, jotka vastaanottajamaa jälleenvie myöhemmin.

Kansainvälisten vientivalvontanormien noudattaminen vastaanottajavaltioissa voi olla myönteinen merkki siitä, että kyse ei ole harkitusta tai tahattomasta tarkoituksenvastaisesta siirrosta. Pohdittavia kysymyksiä:

- Onko vastaanottajavaltio keskeisten kansainvälisten vientivalvontasopimusten, -järjestelyjen tai -järjestelmien (esim. Wassenaar, asekauppasopimus) allekirjoittaja- tai jäsenvaltio?

- Raportoiko vastaanottajamaa YK:n tavanomaisten aseiden rekisterille; jos ei, miksi?
- Noudattaako vastaanottajamaa yhteisen kannan 2008/944/YUTP tai vastaavien alueellisten järjestelyjen periaatteita?
- Soveltaako vastaanottajamaa tehokasta vienti- ja siirtovalvontaa, johon kuuluu asianmukainen valvontalainsäädäntö ja kansainvälisten normien mukaiset lupajärjestelyt?
- Ovatko varastojen hallinnointi ja turvallisuus tasoltaan riittäviä (vrt. STANAG, pienaseiden valvonnan modulaarinen ohjekokoelma (MOSAIC) ja ampumatarvikkeita koskevat kansainväliset tekniset suuntaviivat (IATG))? Onko loppukäyttäjän maassa tiedossa olevia tapauksia varastojen hävikeistä?
- Miten vakavaksi korruptio on vastaanottajamaassa arvioitu? Onko käytössä tehokkaita oikeusvälineitä ja hallinnollisia toimenpiteitä, joilla ehkäistään ja torjutaan korruptiota?
- Entä ovatko asevoimat, kansalliset turvallisuusjoukot tai vastaavat yksiköt taikka muut liiketoimeen osallisena olevat henkilöt tai yhteisöt syyllistyneet aiemmin korruptioon? Jos ovat, onko olemassa riski, että tällainen korruptio voi edistää puolustustarvikkeiden tarkoituksenvastaisia siirtoja?
- Onko maa korruption vastaisen YK:n yleissopimuksen osapuoli ja onko se aiemmin noudattanut täytäntöönpanon tarkastelumekanismin mukaisia velvoitteitaan?
- Sijaitseeko vastaanottajavaltio konfliktialueiden läheisyydessä tai onko vastaanottajavaltiossa jännitteitä tai muita tekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa kielteisesti sen vientivalvontamääräysten noudattamiseen luotettavalla tavalla?
- Onko ilmoitettu loppukäyttäjää aikaisemmin siirtänyt aseita tarkoituksenvastaisesti tai jälleenvienyt ilman lupaa ylijäämatarvikkeita ongelmallisina pidettyihin maihin?

Liitteessä I on keskeisten internetsivustojen ei-tyhjentävä luettelo.

Perusteen d kohta: Riski siitä, että teknologia tai tarvikkeet jälleenviedään epätoivottuihin kohteisiin, ja vastaanottajamaata koskevat tiedot sen osalta, onko se noudattanut viejäjäsenvaltion aiheelliseksi katsomia jälleenvientiä koskevia määräyksiä tai ennakkosuostumuksia.

Toimivaltaisen viranomaisen olisi arvioitava yksittäisen vastaanottajan luotettavuus sekä, mikäli lupavaiheessa tiedossa, liiketoimen osalta suunnitellun reitityksen ja kaupallisen järjestelyn uskottavuus ja luotettavuus. Loppukäyttäjän ohella mahdollisia muita liiketoimeen osallistuvia toimijoita ovat seuraavat: välittäjät, välittäjien alihankkijat, huolitsijat (lento, meri, raide, maantie, proomu), rahoittajat, vakuutusyhtiöt. Riskinarvioinnissa on otettava huomioon näiden yhteisöjen aiempi osallistuminen laittomaan kauppaan.

Vaikka tiettyjä tuotteita ei itsessään siirretä tarkoituksenvastaisesti, ne voivat helpottaa tarkoituksenvastaisia siirtoja mahdollistamalla nykyisissä varastoissa olevien aseiden luvattoman edelleen siirtämisen. Viejämaat voisivat harkita toimenpiteitä tämän riskin vähentämiseksi erityisesti, jos vastaanottajamaan tai loppukäyttäjän aiemmin toteuttamat tarkoituksenvastaiset siirrot antavat aiheutta huoleen.

Pohdittavia kysymyksiä:

- Onko tarvikkeet tarkoitettu hallitukselle vai yksittäiselle yritykselle?
- Herättääkö reititys huolta – jos tiedossa tai edellytetty lupavaiheessa?
- Herättääkö kaupallinen järjestely huolta – jos tiedossa tai edellytetty lupavaiheessa (välittäjien, jakelijoiden jne. mahdollinen osallistuminen jne.)?
- Onko mitään liiketoimen kaupalliseen järjestelyyn tai reititykseen osallistuvaa toimijaa aiemmin tuomittu aseiden laittomasta kaupasta tai aseiden vientiä koskevan lainsäädännön rikkomisista?

Jos maahantuoja on hallitus:

- Onko hallitus tai yksittäinen hallinnonala luotettava tältä osin?
- Onko hallitus tai yksittäinen hallinnonala noudattanut aikaisempia loppukäyttötodistuksia tai muita jälleenviennin sallimista koskevia määräyksiä?
- Onko syytä epäillä hallituksen tai yksittäisen hallinnonalan luotettavuutta?

Jos maahantuojalla on yritys:

- Onko kyseessä tunnettu yritys?
- Onko yrityksellä hallituksen myöntämä toimilupa vastaanottajavaltiossa?
- Onko yritys osallistunut aikaisemmin epätoivottuihin liiketoimiin? Onko yritys tuomittu aseiden laittomasta kaupasta?

Perusteen e kohta: Riski siitä, että teknologia tai tarvikkeet siirretään tarkoituksenvastaisesti terroristijärjestöille tai yksittäisille terroristeille (tässä yhteydessä olisi tarkasteltava erityisen huolellisesti terrorismin torjuntaan tarkoitettuja tarvikkeita).

Arvioidessaan tämän riskin olemassaoloa vastaanottajavaltiossa toimivaltainen viranomainen voi pohtia seuraavia kysymyksiä:

- Tiedetäänkö vastaanottajavaltioilla olleen tai olevan yhteyksiä terroristitoimintaan?
- Tiedetäänkö tai epäilläänkö, että on olemassa yhteyksiä terroristijärjestöihin (tai edes yksittäisiin terroristeihin), tai onko syytä epäillä, että vastaanottajavaltiossa on terrorismin rahoitukseen osallistuvia yhteisöjä?
- Onko mitään muuta syytä epäillä, että tarvikkeita saatetaan jälleenviedä tai siirtää tarkoituksenvastaisesti terroristijärjestöille?

Jos vastaus yhteen tai useampaan näistä kysymyksistä on myönteinen, on suoritettava tarkempi tutkimus. Toimivaltaisen viranomaisen olisi tutustuttava julkisiin ja muihin lähteisiin jatkaessaan riskinarviointia.

Perusteen f kohta: Takaisinmallinnuksen tai teknologian tahattoman siirron riski.

Jäsenvaltioiden päättäessä vientilupahakemuksesta niiden on otettava huomioon, onko vastaanottajalla, oli se sitten valtio tai yksityinen, valmiuksia analysoida hankkimissaan puolustustarvikkeissa olevaa teknologiaa ja siirtää sitä tarkoituksenvastaisesti.

Jäsenvaltiot pystyvät vaihtamaan tarvittavia tietoja selvittääkseen eurooppalaisten puolustustarvikkeiden mahdollisen ostajan valmiudet.

Tässä yhteydessä ja varsinkin silloin, kun on kyse tarvikkeista, joissa käytetään arkaluonteista teknologiaa, on pohdittava seuraavia asioita:

- järjestelmän sisältämän teknologian arkaluonteisuus ja suojan taso, kun otetaan huomioon vastaanottajan asiantuntemuksen arvioitu taso ja kyseisen vastaanottajan ilmeinen halu hankkia kyseistä teknologiaa
- miten helposti kyseistä teknologiaa voitaisiin analysoida ja siirtää tarkoituksenvastaisesti joko samanlaisten tarvikkeiden kehittämiseksi tai muiden järjestelmien parantamiseksi hankittua teknologiaa käyttämällä
- vietävät määrät: se, että ostetaan joukko alajärjestelmiä tai tuotteita, joiden määrä näyttää aliarvioidulta (tai yliarvioidulta), on osoitus siitä, että teknologiaa on ryhdytty hankkimaan
- vastaanottajan aiempi asenne vastaanottajan hankkiessa aikaisemmin järjestelmiä, joita se on voinut tutkia saadakseen tietoja kyseisissä järjestelmissä käytetystä teknologiasta. Tässä yhteydessä jäsenvaltiot voivat ilmoittaa toisilleen kokemistaan teknologiavarkauksista.

Tämän yhteensopivuuden määrittämiseksi jäsenvaltiot voisivat tarkastella seuraavia kysymyksiä:

- Onko vastaanottajamaalla tarvikkeiden tehokkaaseen käyttöön tarvittava sotilaallinen infrastruktuuri?
- Onko pyydettyjen tarvikkeiden teknologinen taso oikeassa suhteessa vastaanottajamaan ilmoittamiin tarpeisiin ja sen operatiiviseen valmiuteen?
- Huolletaanko jo käytössä olevia samanlaisia tarvikkeita hyvin?
- Onko tarvikkeiden käyttöön ja huoltamiseen tarvittavaa ammattitaitoista henkilöstöä riittävästi?⁷

⁷ Onko esimerkiksi suuri osa maan insinööreistä ja teknikoista jo sotilasalan palveluksessa? Onko insinööreistä ja teknikoista siviilialalla pulaa, joka voisi pahentua, jos heitä palkataan sotilasalalle lisää? Jäsenvaltiot voivat saada aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan validointijärjestelmästä tietoja loppukäyttäjien kyvystä hallita aseita ja ampumatarvikkeita, mukaan lukien tiedot lainsäädännöstä ja määräyksistä, turvallisuudesta, turvatoimista, organisaatiosta, henkilöstöstä, koulutuksesta, infrastruktuurista, rahoituksesta ja materiaalien hankinnasta.

Perusteen g kohta: vietävän teknologian ja vietävien tarvikkeiden erityisluonteesta johtuva konfliktien, väkivallan ja laittoman toiminnan pahenemisen vaara, joka toteutuu erityisesti pienaseiden ja kevyiden aseiden tarkoituksenvastaisten siirtojen yhteydessä.

Kyseistä vaaraa arvioidessaan viranomainen voi esittää seuraavat kysymykset:

- Mitkä tahot osallistuvat pienaseiden ja kevyiden aseiden käsittelyyn ja käyttöön? Jos ne ovat yksityisiä tahoja (esim. yrityksiä), voi olla hyödyllistä hakea valtion tuontilupia.
- Onko merkkejä siitä, että pienaseita ja kevyitä aseita saatetaan siirtää tarkoituksenvastaisesti?
- Onko vastaanottajamaalla tietoa pienaseiden ja kevyiden aseiden laittomasta käytöstä?
- Onko pienaseet ja kevyet aseet merkitty kansainvälisten oikeudellisten normien mukaisesti?
- Voitaisiin pohtia, kirjaako lupaviranomainen vai yritys pienaseiden ja kevyiden aseiden sarjanumerot.
- Varastoiko vastaanottaja pienaseita ja kevyitä aseita kansainvälisten ohjeiden mukaisesti?

Jäsenvaltiot voisivat harkita vastaanottajalta saatavia lisätakeita, esimerkiksi siitä, että vastaanottaja suostuu hävittämään pienaseet ja kevyet aseet, kun ne poistetaan käytöstä, tai sallimaan erityiset loppukäytön seurantatoimenpiteet.

7.4 Ratkaisun tekeminen: Jäsenvaltiot ratkaisevat tietojen ja kokonaisvaltaisen riskinarvioinnin perusteella sekä riskejä vähentävien toimien käyttöönoton jälkeen edellä esitetyn mukaisesti, pitäisikö suunnitellun viennin osalta evätä vientilupa perusteen 7 nojalla.

KESKEISET TIETOLÄHTEET (EI TYHJENTÄVÄ LUETTELO)

Maailmanlaajuinen asekauppasopimus

- YK:n tavanomaisten aseiden rekisteri (UNROCA) (<https://www.unroca.org/>)
- YK:n Comtrade-tietokanta (<http://comtrade.un.org/data/>)

Valtioista riippumaton lähde

- Aseiden siirtoa koskeva SIPRIn tietokanta(<http://www.sipri.org/databases/armstransfers>)

Asevientikiellot

- Euroopan unioni – Voimassa olevat rajoittavat toimenpiteet (pakotteet) (<https://www.sanctionsmap.eu/#/main>)
- YK:n turvallisuusneuvoston pakotekomiteat – Asiantuntijaryhmien raportit (<http://www.un.org/sc/committees/>)

Valtioista riippumaton lähde

- Asevientikielloja koskeva SIPRIn tietokanta (<http://www.sipri.org/databases/embargoes>)

Terrorismi

- Terrorismin torjunta EU:ssa (<http://www.consilium.europa.eu/policies/fight-against-terrorism?lang=en>)
- YK:n turvallisuusneuvoston terrorisminvastainen komitea

Parhaat käytännöt ja standardit

- Ampumatarvikkeita koskevat kansainväliset tekniset suuntaviivat (<http://www.un.org/disarmament/convarms/ammunition/IATG/>)
- Tutkimus, joka koskee sääntöjen kehittämistä loppukäyttöä ja loppukäytön valvontaa koskevien järjestelmien parantamiseksi (<https://www.un-ilibrary.org/content/books/9789210552837/read>)

- Pienaseiden valvonnan modulaarinen ohjekokoelma (MOSAIC)
(<https://disarmament.unoda.org/convarms/mosaic/>)
- Pienaseita ja kevyitä aseita koskevien parhaiden käytäntöjen käsikirja
(<http://www.osce.org/fsc/13616>)
- Wassenaarin järjestely (<http://www.wassenaar.org/>)
- Asekauppasopimus (<https://thearmstradetreaty.org/>)
 - 11 artikla – Luettelo mahdollisista viiteasiakirjoista, jotka sopimusvaltioiden on otettava huomioon tarkoituksenvastaisten siirtojen ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi
 - 11 artikla – Mahdolliset toimenpiteet tarkoituksenvastaisten siirtojen ehkäisemiseksi ja niihin puuttumiseksi, mukaan lukien toimituksen jälkeisen valvonnan käyttöönottoa ja täytäntöönpanoa koskevat operatiiviset toimet (heinäkuu 2018 ja elokuu 2023)
 - 11 artikla – Vapaaehtoinen asiakirja, jossa esitetään tarkoituksenvastaisten siirtojen riskin arviointiprosessin osatekijät (syyskuu 2021)

Tarkoituksenvastaiset siirrot ja laitton kauppa

- EU:n komission sisäasioiden pääosasto – ampuma-aseiden laitonta kauppaa koskeva aloite
(https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/trafficking-firearms/eu-action-plan-and-international-policy_en)
- YK:n turvallisuusneuvoston pakotekomiteat – Asiantuntijaryhmien raportit
(<http://www.un.org/sc/committees/>)
- Interpolin iArms-tietokanta – tilastoja ja raportteja koskevaan moduuliin pääsyä haettava kansallisen keskusviraston kautta (<https://www.interpol.int/Crime-areas/Firearms/INTERPOL-Illlicit-Arms-Records-and-tracing-Management-System-iARMS>)

- USA – Luettelo yhteisöistä, jotka on tuomittu aseiden vientiä koskevan lainsäädännön rikkomisista
(https://www.pmddtc.state.gov/ddtc_public/ddtc_public?id=ddtc_kb_article_page&sys_id=c22d1833dbb8d300d0a370131f9619f0)
- YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnan toimisto - tutkimus ampuma-aseiden laittomasta kaupasta
(<http://www.unodc.org/unodc/en/firearms-protocol/global-firearms-trafficking-study.html>)
- Components in the aggressor's weapon: ulkomailla tuotettujen aseiden komponenttien tietokanta
(<https://war-sanctions.gur.gov.ua/en/components>)

Valtioista riippumattomat lähteet:

- Conflict Armament Research (<http://www.conflictarm.com/>)
- Aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan validointijärjestelmä (<https://aamvs-amat.gichd.org/>)
- iTrace – Tarkoituksenvastaisesti siirrettyjä aseita ja ampumatarvikkeita koskeva tietokanta
(<https://itrace.conflictarm.com/>)
- Oslon rauhantutkimusinstituutti (PRIO) – NISAT (<http://nisat.prio.org/Document-Library/Region/>)
- Insight Crime (<http://www.insightcrime.org/investigations/gunrunners>)

Korruptio

- YK:n huumeiden ja rikollisuuden torjunnan toimisto
(<https://www.unodc.org/corruption/en/index.html>)
- Lahjonnan torjuntaa koskeva OECD:n yleissopimus
(<https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0293>)

Valtioista riippumattomat lähteet:

- Järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption raportointihanke (<https://www.occrp.org/en>)
- Transparency International - Corruption Perceptions Index
(<https://www.transparency.org/en/cpi/2024>)
- Transparency International – government defence anti-corruption index
(<http://government.defenceindex.org/>)
- Transparency International (<http://www.ti-defence.org/>)
- U4 Anti-Corruption Resource Centre (<http://www.u4.no/>)

Yleistä

- Asekauppasopimus (<http://www.un.org/disarmament/ATT>)
- Australian ryhmä (<http://www.australiagroup.net/en/index.html>)
- EU:n aseviennin valvonta (https://www.eeas.europa.eu/eeas/disarmament-non-proliferation-and-arms-export-control-0_en)
- Tavanomaisten ampumatarvikkeiden jatkuvakestoisen hallinnan maailmanlaajuinen kehys (<https://disarmament.unoda.org/global-framework-for-through-life-conventional-ammunition-management/>)
- Ballististen ohjusten leviämisen estämistä koskeva Haagin käytännösäännöstö (<http://www.hcoc.at/>)
- Ohjusteknologian valvontajärjestely MTCR (<http://www.mtc.info>)
- Etyj/asevalvonta (<http://www.osce.org/what/arms-control>)
- Ydinalan viejäm maiden ryhmä (<http://www.nuclearsuppliersgroup.org/>)
- YK:n aseriisuntatoimisto (<http://www.un.org/disarmament/>)
- YK:n pienasetoimintaohjelma (<https://disarmament.unoda.org/convarms/salw/programme-of-action/>)
- YK:n aseidenriisuntatutkimusinstituutti UNIDIR (www.unidir.org)
- Wassenaarin järjestely (<http://www.wassenaar.org/>)

Valtioista riippumattomat lähteet:

- SEESACin aseellisen väkivallan seurantafoorumi (<https://www.seesac.org/AVMP/>)
- Aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan validointijärjestelmä (<https://aamvs-amat.gichd.org/>)
- Euroopan avaruus- ja puolustusalan yhdistys (<http://www.asd-europe.org/>)
- Bonnin kansainvälinen konversiokeskus (BICC) – Aseviennin arviointia koskeva tietokanta (<http://www.ruestungsexport.info/>)
- Defense Industry Daily (<http://www.defenseindustrydaily.com/>)
- EU:n asesulkukonsortio (<http://www.nonproliferation.eu/>)

- Euroopan puolustusteknologia-alan yhdistysten liitto (<http://www.fedta.eu/home>)
- Strategisen tutkimuksen säätiö (Fondation pour la Recherche Stratégique) (<http://www.frstrategie.org/>)
- Rauhan ja turvallisuuden alan tutkimuksen ja tiedottamisen ryhmä (Groupe de Recherche et d'Information sur la Paix et la Securite (GRIP)) (<http://www.grip.org>)
- Gunviolence.eu (<https://gunviolence.eu/>)
- Kansainvälinen pienaseiden vastainen verkosto (IANSA) (<http://www.iansa.org>)
- Kansainvälinen strategisten tutkimusten laitos (IISS) (<http://www.iiss.org/>)
- International Peace Information Service (IPIS) (<http://www.ipisresearch.be/?&lang=en>)
- Jane's Defence (<http://www.janes.com>)
- Small Arms Survey (www.smallarmssurvey.org)
- Saferworld (www.saferworld.org.uk)
- Tukholman kansainvälinen rauhantutkimuslaitos (SIPRI) (<https://www.sipri.org>)
- Pienaseiden ja kevyiden aseiden valvonnasta vastaava Kaakkois-Euroopan selvitystoimisto (SEESAC) (<http://www.seesac.org/>)

Perusteen 8 soveltaminen

- 8.1 Yhteistä kantaa 2008/944/YUTP sovelletaan jäsenvaltioiden kaikkeen vientiin, joka koskee sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita, jotka on mainittu EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa, sekä kaksikäyttötuotteisiin yhteisen kannan 6 artiklassa säädetyn mukaisesti. Perustetta 8 sovelletaan näin ollen lähtökohtaisesti kaikkiin vastaanottajamaihin erotuksetta. Koska perusteessa 8 kuitenkin viitataan lopullisen määräämään kestäväan kehitykseen⁸, erityistä huomiota olisi kiinnitettävä kehitysmaihin tapahtuvaan asevientiin. Sitä sovellettaisiin todennäköisesti vain silloin, kun ilmoitettu loppukäyttäjä on hallitus tai muu julkisyhteisö, sillä vain tällaisten loppukäyttäjien osalta olisi mahdollista, että vähäisiä resursseja suunnattaisiin pois sosiaalialan ja muista menoista. **Liitteessä A** esitetään kaksivaiheinen ”suodatinjärjestelmä”, jonka avulla jäsenvaltiot voivat tunnistaa vientilupahakemukset, jotka saattavat edellyttää perusteeseen 8 liittyvää arviointia. Vaiheessa 1 yksilöidään kyseisen maan kehitysongelmat, kun taas vaiheessa 2 tarkastellaan, onko lupahakemuksen taloudellinen arvo merkittävä maan kannalta.
- 8.2 **Tietolähteet:** Jos lisäanalyysi osoittautuu 8.1 kohdassa mainitun suodatinjärjestelmän perusteella tarpeelliseksi, **liitteessä B** luetellaan joukko sosiaalisia ja taloudellisia indikaattoreita, jotka jäsenvaltioiden on otettava huomioon. Liitteessä on tietolähde kutakin indikaattoria varten. Vastaanottajamaan tilanteen yhden tai useamman indikaattorin osalta ei yksin pitäisi ratkaista jäsenvaltioiden vientilupapäätösten tulosta.⁹ Näitä tietoja olisi pikemminkin käytettävä taustatietona, jota hyödynnetään päätöksentekoprosessissa. Jäljempänä 8.3–8.10 kohdassa esitetään perusteeseen 8 liittyviä näkökohtia, jotka edellyttävät lisäarviointia.

Ratkaisussa huomioon otettavat asiat

- 8.3 Perusteessa 8 korostetaan useita laaja-alaisia kysymyksiä, jotka olisi otettava huomioon kaikessa arvioinnissa. Sen teksti kuuluu seuraavasti:

⁸ Kestävän kehityksen tavoitteissa esitetään tiivistettyinä kestävä kehitys ja sen edellyttämä edistyminen tavoitteissa, jotka koskevat muun muassa köyhyyttä, nälkää, terveyttä, koulutusta, sukupuolten tasa-arvoa, vettä, energiaa, ilmastoa ja ympäristöä.

⁹ COARM-työryhmässä keskustellaan vähintään kerran vuodessa perusteen 8 kannalta merkityksellisistä vientilupapäätöksistä, jotta saataisiin parempi kokonaiskuva perusteen soveltamisesta.

Sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden viennin yhteensopivuus lopullisen määrämaan teknisen ja taloudellisen valmiuden kanssa ottaen huomioon, että valtioiden olisi täytettävä perustellut puolustus- ja turvallisuustarpeensa mahdollisimman vähin aseistukseen suunnatuin inhimillisin ja taloudellisin voimavaroin.

Jäsenvaltioiden on otettava huomioon asianmukaisten lähteiden, kuten Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelman, Maailmanpankin, Kansainvälisen valuuttarahaston ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) selvityksissä olevien tietojen perusteella, haittaisiko suunniteltu vienti vakavasti lopullisen määrämaan kestävä kehitystä. Niiden on tarkasteltava tätä varten kyseisen maan sotilasmenojen osuutta suhteessa sosiaalimenoihin, ottaen huomioon myös Euroopan unionin antama tai kahdenvälinen apu.

Tekninen ja taloudellinen valmius

8.4 a **Taloudellisella valmiudella** tarkoitetaan sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden tuonnin vaikutusta rahoitus- ja taloudellisten resurssien saatavuuteen lopullisessa määrämaassa muihin tarkoituksiin lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Tämän osalta jäsenvaltiot voisivat ottaa huomioon

- sekä sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden hankinnan pääomakustannukset että niihin liittyvästä käytöstä (esim. lisälaitteet ja -järjestelmät), koulutuksesta ja huollosta todennäköisesti aiheutuvat ”elinkaarikustannukset”
- sen, täydennetäänkö kyseisillä aseilla olemassa olevia suorituskykyjä vai korvataanko ne niillä, ja tarvittaessa todennäköiset säästöt vanhojen järjestelmien käyttökustannuksissa
- sen, miten lopullinen määrämaa rahoittaa tuonnin¹⁰ ja miten tämä mahdollisesti vaikuttaa sen ulkomaanvelkaan ja maksutasetilanteeseen.

¹⁰ Tämä on otettava huomioon, koska maksutavalla voi olla haitallisia makrotaloudellisia tai kestäväan kehitykseen liittyviä vaikutuksia. Jos esimerkiksi hankinta tehdään käteismaksulla, se voi merkittävästi vähentää maan ulkomaanvaluuttavarantoja heikentäen siten valuuttakurssien hallintaan tarkoitettuja turvaverkkoja sekä lyhyellä aikavälillä vaikuttaa haitallisesti maksutaseeseen. Jos se tehdään (minkälaisella tahansa) luotolla, se kasvattaa vastaanottajamaan kokonaisvelkataakkaa, joka voi jo ennestään olla kestäättömällä tasolla.

8.4 b **Teknisellä valmiudella** tarkoitetaan lopullisen määrämaan kykyä käyttää kyseisiä tarvikkeita tehokkaasti sekä aineellisten että inhimillisten voimavarojen kannalta. Tämän osalta jäsenvaltioiden olisi tarkasteltava seuraavia kysymyksiä:

- Onko maalla tarvikkeiden tehokkaaseen käyttöön tarvittava sotilaallinen infrastruktuuri?
- Huolletaanko jo käytössä olevia samanlaisia tarvikkeita hyvin?
- Onko tarvikkeiden käyttöön ja huoltamiseen tarvittavaa ammattitaitoista henkilöstöä riittävästi?¹¹

Perustellut puolustus- ja turvallisuustarpeet

8.5 YK:n peruskirjan mukaan kaikilla kansakunnilla on oikeus puolustautumiseen. Olisi kuitenkin arvioitava, onko kyseinen tuonti asianmukaista ja oikein mitoitettua suhteessa lopullisen määrämaan tarpeeseen puolustaa itseään, varmistaa sisäinen turvallisuus sekä avustaa kansainvälisissä humanitaarisissa ja rauhanturvaoperaatioissa. Olisi pohdittava seuraavia kysymyksiä:

- Onko olemassa uskottava turvallisuushka, jota suunnitellulla sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden tuonnilla voitaisiin torjua?
- Onko asevoimilla valmiudet torjua tätä uhkaa?
- Onko suunniteltu tuonti uskottavasti ensisijainen vaihtoehto kokonaisuuhka huomioon ottaen?

¹¹ Onko esimerkiksi suuri osa maan insinööreistä ja teknikoista jo sotilasalan palveluksessa? Onko insinööreistä ja teknikoista siviilialalla pulaa, joka voisi pahentua, jos heitä palkataan sotilasalalle lisää? Jäsenvaltiot voivat saada aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan validointijärjestelmästä tietoja loppukäyttäjien kyvystä hallita aseita ja ampumatarvikkeita, mukaan lukien lainsäädäntö ja määräykset, turvallisuus, turvatoimet, organisaatio, henkilöstö, koulutus, infrastruktuuri, rahoitus ja materiaalien hankinta.

Inhimillisten ja taloudellisten voimavarojen suuntaaminen mahdollisimman vähän aseistukseen

8.6 Mitä ”mahdollisimman vähän” tarkoittaa, on arviointikysymys, jossa on otettava huomioon kaikki asiaan vaikuttavat tekijät. Jäsenvaltioiden olisi pohdittava muun muassa seuraavia kysymyksiä:

- Ovatko menot yhtäpitävät maan köyhyyden vähentämisstrategian tai kansainvälisten rahoituslaitosten tukemien ohjelmien kanssa?
- Mikä on maan sotilasmenojen suuruus? Ovatko sotilasmenot lisääntyneet viimeisten viiden vuoden aikana?
- Kuinka avoimia valtion sotilasmenot ja sotilaalliset hankinnat ovat? Onko demokraattinen tai yleisön osallistuminen valtion budjettimenettelyyn mahdollista? Ovatko muut hallintokysymykset merkityksellisiä?
- Onko sotilasbudjetin laatiminen selkeää ja johdonmukaista? Noudatetaanko maassa tarkasti määriteltyä puolustuspolitiikkaa ja onko maan perustellut turvallisuustarpeet selkeästi esitetty?
- Onko saatavilla kustannustehokkaampia sotilaallisia järjestelmiä?
- Kuuluvatko puolustusalan hankinnat hallituksen vahvistamien korruption vastaisten käytäntöjen ja/tai ohjelmien piiriin? Liittyykö suunniteltuun vientiin viitteitä korruptiosta?

Sotilas- ja sosiaalimenojen suhteelliset osuudet

8.7 Jäsenvaltioiden olisi tarkasteltava seuraavia kysymyksiä arvioidessaan, vääristäisikö hankinta merkittävästi sotilasmenojen osuutta suhteessa sosiaalimеноihin:

- Millä tasolla ovat maan sotilasmenot suhteessa terveys- ja koulutusmenoihin?
- Mikä on maan sotilasmenojen prosenttiosuus bruttokansantuotteesta (BKT)?
- Onko sotilasmenojen osuus suhteessa terveys- ja koulutusmenoihin sekä bruttokansantuotteeseen pyrkinyt kasvamaan viimeisten viiden vuoden aikana?
- Jos maalla on suuret sotilasmenot, kätkeytyykö niiden taakse myös sosiaalimеноja? (Pitkälle militarisoiduissa yhteiskunnissa asevoimat saattavat tuottaa sairaala- ja sosiaaliturvapalveluja jne.)

- Onko maalla merkittävä määrä talousarvion ulkopuolisia sotilasmenoja (eli onko merkittävä määrä sotilasmenoja talousarvioon liittyvien normaalien tilivelvollisuus- ja valvontamenettelyjen ulkopuolella)?

Avustusvirrat

8.8 Jäsenvaltioiden olisi otettava huomioon tuojamaahan suuntautuvien avustusvirtojen suuruus ja niiden mahdollinen vaihdettavuus¹².

- Onko kyseinen maa hyvin riippuvainen sekä monenvälisestä että EU:n ja kahdenvälisestä avusta?
- Kuinka suuri maan apuriippuvuus on suhteessa bruttokansantuloon?

Kumulatiiviset vaikutukset

8.9 Aseiden tuonnin kumulatiivista vaikutusta lopullisen määrään talouteen voidaan arvioida vain ottamalla huomioon kaikki vientilähteet, mutta tarkkoja lukuja ei yleensä ole saatavilla. Kukin jäsenvaltio voisi tarkastella oman asevientinsä kumulatiivista vaikutusta kyseiseen maahan ottaen huomioon myös viimeaikaiset ja suunnitellut lupahakemukset. Se voisi myös ottaa huomioon saatavilla olevat tiedot, jotka koskevat muista EU:n jäsenvaltioista sekä muista toimittajavaltioista tapahtuvaa ja suunniteltua vientiä. Tietolähteitä ovat muun muassa EU:n vuosikertomus, jäsenvaltioiden kansalliset vuosikertomukset, Wassenaarin järjestely, YK:n tavanomaisten aseiden rekisteri sekä Tukholman kansainvälisen rauhantutkimuslaitoksen vuosikertomukset.

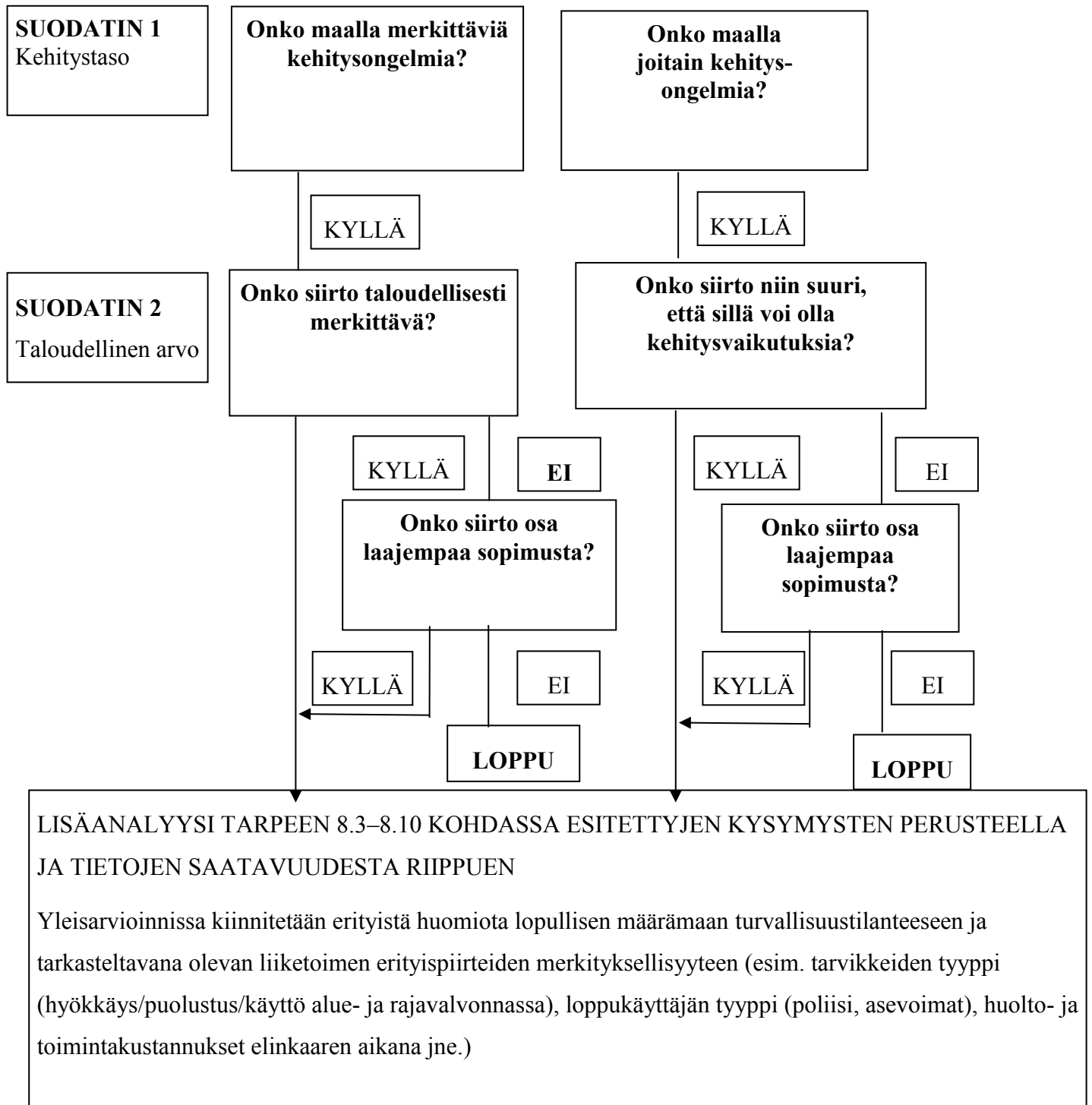
8.10 Kumulatiivista asevientiiä koskevien tietojen avulla voidaan arvioida tarkemmin

- maan sotilasmenojen aikaisempia, nykyisiä ja ennustettuja suuntauksia sekä sitä, miten suunniteltu vienti vaikuttaisi niihin
- suuntauksia, jotka liittyvät sotilasmenojen prosenttiosuuteen maan tuloista sekä sen sosiaalimenoista.

¹² Vaihdettavuus tarkoittaa avustusvirtojen mahdollista suuntaamista epäasianmukaisiin sotilasmenoihin.

8.11 ***Ratkaisun tekeminen***: jäsenvaltiot ratkaisevat edellä 8.3–8.10 kohdassa esitettyjä keskeisiä näkökohtia koskevien tietojen ja niiden arvioinnin perusteella, haittaisiko suunniteltu vienti vakavasti lopullisen määrämään kestävä kehitystä.

Alustavan päätöksen tekemiseksi siitä, onko vientilupahakemusta arvioitava perusteen 8 nojalla, jäsenvaltioiden on tarkasteltava lopullisen määrärahan kehitysastetta ja suunnitellun viennin taloudellista arvoa. Seuraavan kaavion tarkoituksena on auttaa jäsenvaltioita niiden päätöksentekoprosessissa:



Jäsenvaltiot haluavat ehkä tarkastella eräitä lopullisiin määrämisiin liittyviä sosiaalisia ja taloudellisia indikaattoreita sekä niihin liittyviä suuntauksia viime vuosilta. Indikaattorit ja eräitä tietolähteitä on lueteltu jäljempänä.

Indikaattori	Tietolähde
Sotilasmenojen taso suhteessa julkisiin terveys- ja koulutusmenoihin	IISS:n Military Balance, SIPRI, WB/IMF:n maaraportit, WDI
Sotilasmenojen prosenttiosuus bruttokansantuotteesta (BKT)	IISS:n Military Balance, SIPRI, WB/IMF:n maaraportit, WDI
Apuriippuvuus suhteessa BKTL:oon	WDI:
Julkisen talouden kestävyys	WDI, WDR, IFI:n maaraportit
Velanhoitokyky	WB/IMF, mukaan lukien maaraportit
Tilanne vuosituhannen kehitystavoitteiden saavuttamisessa (2005 jälkeen)	UNDP, inhimillisen kehityksen raportti
Hallintokysymykset	WB (erityisesti hallintotapaa mittaavat Worldwide Governance -indikaattorit, maakohtaista politiikkaa ja instituutioita koskeva arviointi (CPIA) ja tulotiedot)

LYHENNELUETTELO JA LÄHTEET

- IISS: Kansainvälinen strategisten tutkimusten laitos (<http://www.iiss.org/>)
- IMF: Kansainvälinen valuuttarahasto (<http://www.imf.org>)
- SIPRI: Tukholman kansainvälinen rauhantutkimuslaitos (www.sipri.org)

- UNDP: Yhdistyneiden kansakuntien kehitysohjelma (<https://www.undp.org/>)
- WB: Maailmanpankki (<http://www.worldbank.org>)
- WDI: Maailman kehitysindikaattorit (<http://data.worldbank.org/products/wdi>)
- WDR: Maailman kehitysraportit (<https://www.worldbank.org/en/publication/wdr/wdr-archive>)

LUKU 3 – AVOIMUUS

1 jakso: Vaatimukset tietojen toimittamisesta EU:n vuosikertomusta varten

1.1 Pannessaan 8 artiklaa täytäntöön COARM-verkkojärjestelmän kautta kunkin jäsenvaltion on toimitettava EUH:lle vuosittain tiedot kaikesta viennistään edeltävänä vuonna riippumatta määränpäästä, loppukäyttäjän tyypistä ja sen luvan tyypistä, jonka perusteella vienti toteutettiin.

’Viennillä’ tarkoitetaan 8 artiklan yhteydessä

- varsinaista pysyvää maastavientiä, myös puolustustarvikkeiden kolmansissa maissa tapahtuvaa lisensioitua valmistusta varten sekä
- ohjelmistojen ja teknologian aineettomia siirtoja esimerkiksi sähköisin keinoin, faksilla tai puhelimitse.

1.2 Kunkin jäsenvaltion on toimitettava EUH:lle COARM-verkkojärjestelmän kautta seuraavat tiedot:

- a) myönnettyjen maastavientilupien määrä määrämittain puolustustarvikeluettelon luokituksen mukaisesti jäsennettynä
- b) myönnettyjen maastavientilupien arvo määrämittain puolustustarvikeluettelon luokituksen mukaisesti jäsennettynä sekä
- c) todellisen viennin arvo määrämittain puolustustarvikeluettelon luokituksen mukaisesti jäsennettynä (jos saatavilla).

’Maastavientiluvalla’ tarkoitetaan 8 artiklan yhteydessä päätöksiä, joilla annetaan lupa asianomaisen sotilasteknologian tai puolustustarvikkeen todelliseen myyntiin tai vientiin tai asiaa koskevan sopimuksen tekemiseen. ’Todellinen vienti’ tarkoittaa tosiasiallisesti toteutunutta vientiä.

1.3 COARM-verkkojärjestelmä luo automaattisesti seuraavat lisätiedot:

- a) evätyjen lupien määrä määrämittain puolustustarvikeluettelon luokituksen mukaisesti jäsennettynä
- b) yhteisen kannan kunkin perusteen käyttökertojen määrä määrämittain puolustustarvikeluettelon luokituksen mukaisesti jäsennettynä
- c) aloitettujen neuvottelujen määrä
- d) vastaanotettujen neuvottelupyyntöjen määrä.

EU:n vuosikertomuksessa ei julkaista a ja b kohdassa tarkoitettuja tietoja kustakin jäsenvaltiosta erikseen vaan ainoastaan niiden yhteenveto.

- 1.4 Jos jäsenvaltio ei voi toimittaa tiettyjä 1.2 kohdassa mainittuja tietoja, sen on annettava yksityiskohtainen selvitys tähän johtaneista syistä. Jäsenvaltioiden on myös annettava mahdolliset muut tarpeelliset selvitykset niiden toimittamista tiedoista. Nämä selvitykset sisällytetään EU:n vuosikertomukseen.
- 1.5 Edellä mainittujen vientiä koskevien tietojen lisäksi kunkin jäsenvaltion on toimitettava EUH:lle erikseen tiedot vienneistä YK:n valtuuttamiin tai muihin kansainvälisiin operaatioihin sekä myönnettyistä tai evätyistä välitystoimintaa ja vientiä koskevista luvista.
- 1.6 Jäsenvaltioiden on toimitettava edellä mainitut tiedot vuosittain viimeistään 30. kesäkuuta. Jäsenvaltiot ja EUH pyrkivät siihen, että EU:n vuosikertomus hyväksytään neuvostossa ja että se julkaistaan EUH:n verkkosivustolla viimeistään 31. lokakuuta.
- 1.7 Lisätietoja raportoinnista ja ohjeita COARM-verkkojärjestelmän käytöstä näihin tarkoituksiin esitetään COARM-verkkojärjestelmässä.

2 jakso: Hakutoiminnolla varustettu verkkotietokanta

Edellä 1.2 kohdan a–c alakohdassa ja 1.3 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetut tiedot julkaistaan hakutoiminnolla varustetussa tietokannassa EUH:n verkkosivustolla¹³.

¹³ <https://webgate.ec.europa.eu/eeasqap/sense/app/75fd8e6e-68ac-42dd-a078-f616633118bb/sheet/74299ecd-7a90-4b89-a509-92c9b96b86ba/state/analysis>

3 jakso: Jäsenvaltioiden kertomukset ja julkiset tiedot sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennistä

- 3.1 Jäsenvaltioiden kertomukset sekä julkisesti saatavilla olevat tiedot niiden lupajärjestelmistä, toimintaperiaatteista ja menettelyistä asetetaan saataville 2 jaksossa tarkoitetussa hakutoiminnolla varustetussa verkkotietokannassa linkittämällä raporttiin kansallisella verkkosivustolla. Jäsenvaltioiden on tätä varten toimitettava EUH:lle asianomaisten verkkosivustojensa osoitteet.
- 3.2 Jäsenvaltioiden on pyrittävä lisäämään asianomaisten sidosryhmien (puolustusala, rahoitusala, kansalaisyhteiskunnan edustajat) tietämystä vientivalvontamekanismeistaan, säännöistään, menetelmistään ja menettelyistään. Jäsenvaltioita kehoitetaan jakamaan olemassa olevat julkisesti saatavilla olevat tiedot vientivalvontamekanismiensa toiminnasta monenlaisten sidosryhmien kanssa.

Tällaisilla toimenpiteillä, joilla pyritään parantamaan ymmärrystä kansallisten vientivalvontaviranomaisten soveltamista säännöistä ja menettelyistä, on myönteinen vaikutus moniin aloihin, kuten puolustusteollisuuteen ja sen yksityisen rahoituksen saatavuuteen. Lisääntynyt tietämys rahoitusallalla jäsenvaltioiden vientivalvontajärjestelmistä voi lisätä yksityisten yhteisöjen luottamusta puolustusteollisuuteen tehtäviin investointeihin, mikä lisää pääomavirtoja ja lopulta vahvistaa puolustusteollisuuden valmiuksia sekä kotimaisessa tuotannossa että viennissä.

Yhteenveto tässä kohdassa tarkoitetuista julkisesti saatavilla olevista tiedoista on tällä hetkellä saatavilla sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä annetun neuvoston yhteisen kannan 2008/944/YUTP 8 artiklan 2 kohdan mukaisissa vuosikertomuksissa taulukkona: ”Yhteisen kannan 2003/468/YUTP ja yhteisen kannan 2008/944/YUTP täytäntöönpanoa koskeva jäsenvaltioiden lainsäädäntö tai hallinnolliset säännöt”. Nämä tiedot ovat saatavilla myös komission verkkosivustolla.

LUKU 4 – EU:N YHTEINEN PUOLUSTUSTARVIKELUETTELO

- 1.1 EU:n yhteisellä puolustustarvikeluettelolla on yhteisessä ulko- ja turvallisuuspolitiikassa poliittisen sitoumuksen asema. EU:n yhteisen puolustustarvikeluettelon viimeisin versio on EUH:n verkkosivustolla. (https://www.eeas.europa.eu/eeas/disarmament-non-proliferation-and-arms-export-control-0_en#43551)
- 1.2 Luettelo saatetaan ajan tasalle alan kansainvälisiin luetteloihin tehtyjen muutosten ja jäsenvaltioiden sopimien muiden muutosten ottamiseksi huomioon.

1 jakso: Epäämisilmoitukset ja neuvottelut

Vaatimukset ja määräajat

- 1.1 Kun maastavienti- tai välityslupa evätään yhteisen kannan 4 artiklan täytäntöönpanon yhteydessä, luvan evänneen jäsenvaltion on kirjattava epäämisilmoitus COARM-verkkojärjestelmään ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun lupa on evätty.

Myös neuvottelut evätyistä, olennaisesti samankaltaisista toimituksista on kirjattava COARM-verkkojärjestelmään, ja niihin on vastattava kolmen viikon kuluessa neuvotteluja koskevasta ilmoituksesta. Jos aikaa tarvitaan enemmän kuin kolme viikkoa, jäsenvaltion, jolle neuvotteluja on ehdotettu, on ilmoitettava tästä neuvotteluja ehdottaneelle jäsenvaltiolle. Jos neuvotteluja ehdottanut jäsenvaltio ei saa vastausta tai ilmoitusta kolmen viikon kuluessa, se voi katsoa, että luvan myöntämistä ei vastusteta. Neuvotteluja ehdottaneen jäsenvaltion on ilmoitettava muille jäsenvaltioille lopullisesta päätöksestään viimeistään kuukauden kuluttua päätöksen tekemisestä.

Ilmausten 'epääminen' ja 'olennaisesti samankaltainen toimitus' määritelmät

- 1.2 Yhteisen kannan 4 artiklan 2 kohdassa todetaan: *"Lupa katsotaan evätyn, kun jäsenvaltio on kieltäytynyt antamasta lupaa asianomaisen sotilasteknologian tai puolustustarvikkeen myyntiin tai vientiin, jos myynti olisi muutoin tapahtunut, tai asiaa koskevan sopimuksen tekemiseen. Tätä varten ilmoituksenvaraiseksi epäämiseksi voidaan kansallisten menettelyjen mukaisesti katsoa kieltäytyminen antamasta lupaa aloittaa neuvottelut tai kielteinen vastaus viralliseen, tiettyä tilausta koskevaan alustavaan tiedusteluun."*

Tätä määräystä soveltaessaan jäsenvaltioiden on annettava epäämisilmoitus, kun viranomaisen on evännyt viennin sallimista koskevan hakemuksen, joka on tehty kirjallisesti ja niin täsmällisesti, että toimivaltainen viranomainen voi tehdä päätöksen riittävien tietojen perusteella. Tällaiset kirjalliset pyynnöt voivat olla lupahakemuksia mutta myös hakemuksia luvan saamiseksi neuvottelujen aloittamiseen, tiedusteluja jne. Kirjallisen pyynnön on sisällettävä vähintään seuraavat tiedot:

- a) määrämaa,
- b) täydellinen kuvaus asianomaisista tarvikkeista, myös niiden määrä ja tarvittaessa tekniset eritelmät,
- c) vastaanottaja (täsmennettävä, onko vastaanottajana valtion laitos, asevoimien haara, puolisoitilaalliset joukot vai yksityishenkilö (luonnollinen tai oikeushenkilö)),
- d) ehdotettu loppukäyttäjä.

Epäämisilmoitus olisi tehtävä myös seuraavissa tapauksissa:

- a) Jäsenvaltio peruuttaa myönnetyn maastavientiluvan.
- b) Jäsenvaltio ei myönnä maastavientilupaa yhteisen kannan alaan kuuluvalla tarvikkeelle ja on jo antanut asianomaista vientitoimitusta koskevan epäämisilmoituksen muille kansainvälisille vientivalvontajärjestelmille.
- c) Jäsenvaltio ei ole myöntänyt maastavientilupaa toimitukselle, jota pidetään olennaisesti samankaltaisena kuin toista toimitusta, jolta toinen jäsenvaltio on aiemmin evännyt luvan ja josta tämä on tehnyt epäämisilmoituksen.

- 1.3 Jos lupa evätään yksinomaan sellaisen kansallisen politiikan perusteella, joka on tiukempi kuin yhteisessä kannassa edellytetty, annetaan epäämisilmoitus, jossa viitataan asianomaisiin kansalliseen politiikkaan liittyviin seikkoihin.

Epääminen kirjataan COARM-verkkojärjestelmään, mutta siihen ei sovelleta tavanomaista neuvottelumenettelyä siinä tapauksessa, että toinen jäsenvaltio aikoo antaa luvan olennaisesti samankaltaiseen toimitukseen, eikä yksityiskohtaista selvitystä ole tarpeen antaa siinä tapauksessa, että kyse on vientiluvan epäämisen kaupallisesta hyväksikäytöstä ("undercut").

- 1.4 Seikat, joita on erityisesti arvioitava sen ratkaisemiseksi, onko vientitoimitus "olennaisesti samankaltainen", ovat asianomaisten tarvikkeiden tekniset eritelmät, määrät sekä vastaanottajat ja loppukäyttäjät.

Epäämisilmoituksessa annettavat tiedot

- 1.5 Jäsenvaltioiden on annettava epäämisilmoituksissaan vähintään seuraavat olennaiset tiedot:
- a) lopullinen määrämaa;
 - b) vastaanottaja ja loppukäyttäjä,
 - c) yksityiskohtainen kuvaus tarvikkeista (jos mahdollista),
 - d) valvontaluetteloviite,
 - e) ilmoitettu loppukäyttö,
 - f) epäämisen syy (yhteisen kannan sovellettavat perusteet),
 - g) tiedot epäämispäätöksen taustalla olevista konkreettisista seikoista.
- 1.6 Lisätietoja epäämisilmoituksista ja neuvotteluista sekä ohjeita COARM-verkkojärjestelmän käytöstä näihin tarkoituksiin esitetään COARM-verkkojärjestelmässä.

2 jakso: Lisätietojen vaihto

COARM-työryhmässä keskustellaan kaikista jäsenvaltioiden asevientivalvonnan näkökohdista ja käsitellään erityisesti valvonnan sisältöä ja prosessia.

- 2.1 Pannessaan yhteisen kannan 7 ja 9 artiklaa täytäntöön jäsenvaltioita kannustetaan jakamaan lisätietoja asevientipolitiikastaan. Jäsenvaltiot, jotka haluavat jakaa tällaisia tietoja, käyttävät tähän tarkoitukseen COARM-työryhmän kokouksia, COARM-verkkojärjestelmää tai, jos turvallisuusluokitus ”RESTRICTED” katsotaan tarpeelliseksi, COREU-viestejä.
- 2.2 Jotta voidaan edistää lähentymistä sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennissä, jäsenvaltioita kannustetaan, viitaten YUTP:n puitteissa yhteisen kannan 9 artiklaan, kuulemaan toisiaan (kahdenvälisesti tai COARM-verkkojärjestelmän kautta) kansallisista suuntaviivoistaan (eli liiketoimien tyypeistä) tiettyihin määräpaikkoihin liittyen.
- 2.3 COARM-verkkojärjestelmä helpottaa ainakin seuraavaa lisätietojen jakamista ja vaihtamista luottamuksellisesti:
 - a) konkreettisten vientiin liittyvien tietojen jakaminen: esimerkiksi tiedot ongelmallisista loppukäyttäjistä ja välittäjistä; tuomituista viejistä; riskianalyyseistä, joiden katsotaan olevan hyödyllisiä muille jäsenvaltioille; havaituista reiteistä, joita käytetään tarkoituksenvastaisiin siirtoihin jne.,
 - b) sellaisten yleisten kansallisten tietojen ja toimintapolitiikkojen jakaminen, joiden katsotaan olevan hyödyllisiä muille jäsenvaltioille, kuten päivitetyt tiedot vientipolitiikasta tai kansallisesta valvontajärjestelmästä, kansalliset politiikka-asiakirjat, olennaiset tiedot oikeudenkäynneistä jne.,
 - c) sellaisten tietojen ja toimintapolitiikkojen vaihtaminen, jotka koskevat tiettyjä määräpaikkoja tai vastaanottajia taikka huolta herättäviä kysymyksiä (”tour-de-table”). Tähän voivat sisältyä myös seuraavat: i) vapaaehtoinen, tilapäinen ja reaaliaikainen tietojenvaihto myönnettyistä luvista niiden maiden osalta, jotka jäsenvaltiot ovat yhteisesti luokitelleet huolta herättäviksi määrämaiksi tätä nimenomaista tarkoitusta varten, ii) kiireelliset tietopyynnot myönnettyistä luvista ja mahdollisista lupien keskeyttämisistä niiden maiden osalta, joissa on meneillään välitöntä huolta herättävä tilanne (varustettuna maininnalla lyhyestä määräajasta huomautusten esittämistä varten), iii) vapaaehtoinen tietojenvaihto konkreettisista anonymisoiduista tapauksista, ja iv) niiden loppukäyttäjien yhteystiedot, jotka ovat laatineet aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan validointijärjestelmän, ja, jos tästä on sovittu loppukäyttäjien kanssa, anonymisoidut tiedot loppukäyttäjien aseiden ja ampumatarvikkeiden hallinnan käytännöistä, jotka voidaan johtaa järjestelmästä.

Ohjeita COARM-verkkojärjestelmän käytöstä näihin tarkoituksiin esitetään COARM-verkkojärjestelmässä.

- 2.4 Jäsenvaltioiden on tarvittaessa ilmoitettava muille jäsenvaltioille kansalliseen vientipolitiikkaansa tai kansalliseen valvontajärjestelmäänsä tehdyistä merkityksellisistä muutoksista COARM-työryhmän kokousten aikana, COARM-verkkojärjestelmän kautta tai, jos turvallisuusluokitus ”RESTRICTED” katsotaan tarpeelliseksi, COREU-viestien avulla.
- 2.5 Lupaviranomaisten tietokanta muodostaa COARM-verkkojärjestelmän osion, jossa on tietoa kohdemaista (EU:n julkiset ja tapauksen mukaan sisäiset resurssit), kansainvälisiltä järjestöiltä ja kansalaisyhteiskunnalta saatuja tai niihin liittyviä tietoja, tietoja jäsenvaltioiden vientipolitiikoista sekä tietoja kohdemaiden osallistumisesta sopimuksiin ja muihin yhteisen kannan soveltamisen kannalta olennaisiin kansainvälisiin välineisiin. Jäsenvaltiot tai Euroopan ulkosuhdehallinto voivat lisätä tietoja tietokantaan vapaaehtoisesti.

LUKU 6 – PERIAATTEET JA MEKANISMIT, JOILLA HELPOTETAAN EU:SSA TUOTETTUIJEN SOTILASTEKNOLOGIAN JA PUOLUSTUSTARVIKKEIDEN VIENTIÄ

Johdanto

Yhteisen kannan 2008/944/YUTP 7 artiklan 2 kohdan mukaan yhteiseen puolustushankkeeseen osallistuvat EU:n jäsenvaltiot voivat käyttää helpottavia mekanismeja, jotta voidaan edistää lähentymistä ja helpottaa yhteisesti rahoitettujen ja tuotettujen sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden vientiä koskevaa päätöksentekoa. Jäljempänä kuvatut mekanismit muodostavat ei-tyhjentävän luettelon valinnaisista toimenpiteistä yhteisen kannan 2008/944/YUTP 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta lupakäytäntöjä ja -menettelyjä koskevien kansallisten lakien, sääntöjen ja määräysten soveltamista. Luetellut mekanismit ovat valinnaisia helpottavia toimenpiteitä, ja niitä olisi tarkistettava ja päivitettävä säännöllisesti niiden käytännön kokemusten perusteella, joita EU:n jäsenvaltioilla on näiden mekanismien täytäntöönpanosta.

- 1.1 Jotta voidaan vahvistaa yhteistyötä hallitustenvälisen ja/tai teollisen yhteistyön, jonka rahoitukseen osallistuva EU:n jäsenvaltio osallistuu ja/tai jota tuetaan Euroopan unionin varoista, tuloksena syntyvän sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin alalla, kyseinen EU:n jäsenvaltio tukeutuu yhteisiin periaatteisiin, jotka koskevat näiden sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden siirtoa sellaisiin muihin EU:n jäsenvaltioihin ja niiden teollisuuteen, jotka eivät ole osallistuneet niiden kehittämiseen, tai vientiä EU:n ulkopuolisiin Naton jäseniin ja niiden teollisuuteen tai muihin kolmansiiin maihin.
- 1.2 Yleisenä ohjaavana periaatteena olisi oltava, että EU:n jäsenvaltio, joka tekee yhteistyötä sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden, jäljempänä 'yhteiset tuotteet', kehittämiseksi yhdessä, helpottaa yhteisen kannan perusteiden mukaisten riskinarviointien ja keskinäisen luottamuksen perusteella näiden tarvikkeiden tai teknologian vientiä EU:n ulkopuolelle edellyttäen, että vienti ei heikennä niiden suoria tai kansallisia turvallisuusetuja ja kansainvälisiä velvoitteita (sotilastarvikkeiden tai -teknologian kaupan osalta), ellei se päättä toisin olemassa olevaan yhteistyösopimukseen sisältyvän erityisen vientilausekkeen avulla. Jotta voidaan edistää lähentymistä ja helpottaa yhteisesti rahoitettujen ja tuotettujen sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden vientiä koskevaa päätöksentekoa, osallistuvia jäsenvaltioita kannustetaan kuulemaan toisiaan mahdollisten vientikohteiden ja loppukäyttäjien riskinarvioinnista, jotta varmistetaan yhteisen hankkeen onnistunut täytäntöönpano. Hyväksyessään tämän yhteisen periaatteen ne luovat tarvittaessa puitteet kuulemisten järjestämiselle.

Yhteisillä tuotteilla tarkoitetaan ML1–ML22 kohdassa tarkoitettuja puolustukseen liittyviä tuotteita, jotka on kehitetty ja/tai tuotettu yhteistyössä i) vähintään kahden EU:n jäsenvaltion rahoituksella tai ii) EU:n rahoituksella ja vähintään kahden EU:n jäsenvaltion virallisella tuella tai iii) EU:n ja vähintään kahden EU:n jäsenvaltion rahoituksella.

- 1.3 Prosessin eri vaiheet, jotka johtavat yhteisen tuotteen vientiin EU:n ulkopuolisiin maihin, ovat seuraavat. Ensinnäkin EU:n jäsenvaltiot tai vähintään kahdesta EU:n jäsenvaltiosta peräisin olevat EU:n yritykset sopivat yhteisen tuotteen kehittämisestä (EU:n puolustusteollisuuden yritysten yhteenliittymän ehdotuksen pohjalta).

Sen jälkeen EU:n jäsenvaltiot tai hankkeeseen osallistuvat yritykset voivat keskustella siitä, mihin maihin ja keille käyttäjille ne haluavat myydä tuotetta. On todennäköistä, että yhteenliittymän on määriteltävä hankkeen kaupallinen arvo varhaisessa, tuotantoa edeltävässä vaiheessa. EU:n jäsenvaltioilla on näin ollen mahdollisuus päättää, mitkä loppukäyttäjät missä maissa ovat yhteisen tuotteen mahdollisia ostajia ja mitkä maat voivat siten olla vientiehdokkaita. Niillä on myös mahdollisuus lykätä tätä keskustelua myöhempään vaiheeseen.

Lopuksi EU:n jäsenvaltioiden on myönnettävä vientilupa, joka mahdollistaa yhteisen tuotteen viennin loppukäyttäjälle EU:n ulkopuolisessa maassa. Päätös vientiluvan myöntämisestä tehdään yhteisen tuotteen tuotannon jälkeen ja ennen tosiasiallista vientiä EU:n ulkopuoliseen maahan.

2 jakso: Välineistö yhteisten tuotteiden vientivalvonnan helpottamiseksi

EU:n jäsenvaltioiden vastuulla on päättää sotilasteknologian tai puolustustarvikkeiden siirroista EU:ssa ja sen ulkopuolelle. EU:n jäsenvaltiot ovat päättäneet noudattaa yhteisen kannan 2008/944/YUTP kahdeksaa kriteeriä. Yhteisten tuotteiden räätälöidyn vientivalvonnan helpottamiseksi osallistuvat EU:n jäsenvaltiot voivat käyttää seuraavia helpottavia mekanismeja, ellei kansallisesti sovellettavissa laeissa tai asetuksissa toisin säädetä.

Mekanismi 1. Yhteisiin tuotteisiin liitettäviä sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita voidaan viedä muihin EU:n jäsenvaltioihin, vaikka lopputuotteiden lopullinen määräpaikka ei ole vielä tiedossa. Vientiluvan, jonka pitäisi mahdollistaa näiden komponenttien/teknologioiden EU:n sisäinen siirto, osalta lopullisena määräpaikkana voidaan pitää sitä EU:n jäsenvaltiota, jossa liittäminen tapahtuu. EU:n jäsenvaltiot eivät pyydä siirrettyjen komponenttien tai teknologian jälleenvientitakuita.

2.1 Yhteiset tuotteet voidaan liittää komponentteina korkeamman mittakaavan tuotteisiin. Näitä komponentteja voidaan valmistaa yhdessä EU:n jäsenvaltiossa, ja liittäminen korkeamman mittakaavan tuotteeseen voi tapahtua toisessa EU:n jäsenvaltiossa. Jotta nämä komponentit voidaan siirtää EU:n sisäisesti, tarvitaan siirtolupa. Strategisten tavaroiden EU:n sisäiset siirrot katetaan osittain direktiivin 2009/43/EY 4 artiklan 8 kohdassa, jossa säädetään, että jollei komponentin siirtoa pidetä arkaluonteisena, EU:n jäsenvaltioiden on pidättäydyttävä asettamasta rajoituksia vastaanottavien EU:n jäsenvaltioiden puolustukseen liittyviin tuotteisiin liitettäviksi tarkoitettujen komponenttien viennille, jos se sallitaan osallistuvien EU:n jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä.

EU:n jäsenvaltiot voisivat aloittaa yhteisen tuotteen kehittämisen ilman, että olisi sovittu tämän yhteisen tuotteen myynnistä EU:n ulkopuolisiin maihin. Loppukäyttäjä ei sen vuoksi ole aina tiedossa sillä hetkellä, kun komponentti siirretään EU:n sisäisesti. Tässä tapauksessa komponentin tai teknologian vientilupaprosessin osalta määräpaikkana voidaan pitää sitä EU:n jäsenvaltiota, jossa liittäminen tapahtuu. EU:n jäsenvaltiot eivät pyydä siirrettyjen komponenttien tai teknologian jälleenvientitakuita. Tämän periaatteen tavoitteena on parantaa EU:n investointiympäristöä ja vahvistaa siten EU:n puolustuksen teollista ja teknologista perustaa.

Tätä periaatetta voitaisiin laajentaa ja soveltaa kaikkiin EU:n sisäisiin siirtoihin (myös niihin, jotka eivät saaneet rahoitusta EU:lta tai EU:n jäsenvaltioilta), jotka tapahtuvat sellaisen täydellisen puolustustuotteen kehittämis- ja tuotantovaiheessa, jonka lopullinen määräpaikka on siirron ajankohtana tuntematon.

Mekanismi 2. Määritellään päätöksentekomenettely sen määrittämiseksi, mitkä maat ja loppukäyttäjät ovat oikeutettuja yhteisten tuotteiden vientiin.

2.2 Jos EU:n jäsenvaltiot tai niiden yritykset päättävät kehittää ja tuottaa yhdessä sotilasteknologiaa tai puolustustarvikkeita, niille voi ehkä olla hyödyllistä määritellä yhteisen tuotteen markkinapotentiaali. Sen vuoksi niiden on ehkä sovittava mahdollisten ostajien luettelosta. Nämä ostajat voisivat sijaita EU:ssa tai sen ulkopuolella. Hankkeeseen osallistuvien EU:n jäsenvaltioiden on sen vuoksi ehkä päätettävä, mitkä maat ja loppukäyttäjät ovat oikeutettuja vientiin.

Tämä edellyttää tapauskohtaista päätöksentekoprosessia hankkeeseen osallistuvien EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Mekanismi 3. Määritellään perusteet, joiden nojalla yksittäiset jäsenvaltiot voivat ratkaista mahdollisia erimielisyyksiä viennistä (loppukäyttäjille) kolmansiin maihin.

2.3 Riippumatta hankkeeseen osallistuvien EU:n jäsenvaltioiden päätösvallasta EU:n jäsenvaltioiden olisi aina voitava keskustella mahdollisesta erimielisyydestä, joka liittyy vientiin tiettyyn maahan tai tietylle loppukäyttäjälle. Jos jokin EU:n jäsenvaltio esittää huolensa, hankkeeseen osallistuvien EU:n jäsenvaltioiden on löydettävä ratkaisu ja päätettävä asiasta osapuolten sopivaksi katsomalla menetelmällä.

Päätöksentekoprosessin yksinkertaistamiseksi perusteet, joiden nojalla EU:n jäsenvaltiot voivat esittää huolensa, olisi rajattava poikkeuksellisiin tilanteisiin, jotka vaarantavat suoria tai kansallisia turvallisuusetuja ja niiden kansainvälisiä velvoitteita (sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden kaupan osalta). Jäsenvaltiot voisivat esimerkiksi esittää huolensa yhteisen tuotteen viennistä, koska

- yhteinen tuote sisältää arkaluonteista teknologiaa, joka viennin yhteydessä voisi vaikuttaa jäsenvaltion turvallisuusetuihin;
- on todennäköistä, että vietyä järjestelmää tai teknologiaa voidaan käyttää jäsenvaltion tai sen liittolaisten asevoimia, kansalaisia tai aluetta vastaan;
- viedyt tuotteet tai teknologia vaarantavat sen, että jäsenvaltio noudattaa kansallisen tai kansainvälisen oikeuden mukaisia velvoitteitaan.

Mekanismi 4. Kun yhteisiä tuotteita on tarkoitus viedä EU:n ulkopuolisiin maihin, tarvitaan virtaviivaistettu kansallinen lupamenettely, jotta voidaan helpottaa hankkeessa tarvittavien komponenttien siirtoa. EU:n jäsenvaltiot, jotka toimivat komponenttien toimittajana, voisivat ottaa käyttöön yleisiä tai koontilupia antaakseen sen EU:n jäsenvaltion, jossa lopullisen liittäminen tehdään, tehtäväksi arvioida vientilupahakemuksen yhteisen kannan perusteiden mukaisesti. Luvan myöntämismenettely olisi periaatteessa saatettava päätökseen nopeasti ja kohtuullisen lyhyessä ajassa.

2.4 Useat EU:n jäsenvaltioiden teollisuudenalat voivat osallistua yhteisen tuotteen tuotantoon. Jotta vältetään ylimääräiset hallinnolliset tehtävät ja pitkät menettelyt, joissa kaikkien osallistuvien EU:n jäsenvaltioiden on arvioitava lopputuotteen vientiä EU:n ulkopuoliseen maahan yhteisen kannan perusteiden mukaisesti, ja jotta voidaan helpottaa sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden yhteistä tuotantoa, tarvitaan virtaviivaistettu ja tehokas lupamenettely EU:n sisäisiä komponenttien siirtoja varten. Lisenssin myöntämismenettely, joka mahdollistaa lopputuotteisiin liitettyjen ja EU:n ulkopuolisiin maihin vietävien komponenttien siirron EU:n sisäisesti, olisi periaatteessa saatettava päätökseen nopeasti ja kohtuullisen lyhyessä ajassa.

Jotta voidaan helpottaa EU:n sisäisiä komponenttien siirtoja koskevan luvan myöntämismenettelyä, EU:n jäsenvaltiot, jotka toimivat komponenttien toimittajana, voisivat ottaa käyttöön yleisiä tai koontilupia ja antaa EU:n jäsenvaltion, jossa lopullinen liittäminen tehdään, tehtäväksi arvioida vientilupahakemuksen niiden puolesta yhteisen kannan perusteiden mukaisesti.

EU:n jäsenvaltioiden olisi aina voitava peruuttaa vientilupa esimerkiksi, jos tilanne vientikelpoisessa maassa on huonontunut ja tietty vienti vaarantaa suoria tai kansallisia turvallisuusetuja ja niiden kansainvälisiä velvoitteita (sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden kaupan osalta).

Mekanismi 5. Uusilla menettelyillä vahvistetaan EU:n jäsenvaltioiden välistä ymmärrystä yhteisen kannan soveltamisesta ja sujuvaa päätöksentekoa EU:ssa tuotettujen sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennissä.

2.5 Edellä kuvatut mekanismit perustuvat siihen, että kaikki EU:n jäsenvaltiot panevat yhteisen kannan asianmukaisesti täytäntöön. Jos osallistuvien valtioiden riskinarvioinnissa ilmenee eroavaisuuksia, asianomaisten jäsenvaltioiden kesken voitaisiin järjestää kuulemisia. Eroavaisuuksia voidaan ehkäistä neuvottelemalla riskinarvioinnista yhteishankkeen alussa ja sen kaikissa vaiheissa. Tämä vahvistaa keskinäistä ymmärrystä yhteisen kannan perusteiden soveltamisesta. EU:n jäsenvaltioiden vientivalvontakäytäntöjen lähentämiseksi entisestään tällaiset neuvottelut voidaan toteuttaa millä tahansa muulla hyödyllisellä menetelmällä, jota osallistuvat valtiot pitävät sopivana.
